

Jelentés az európai parlamenti képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi önkormányzati képviselők 2024. évi, közös eljárásban tartott választásáról

TÁRSASÁG A
SZABADSÁGJOGOKÉRT

Készítették:

dr. Aujezky Nóra Ilona, dr. Döbrentey Dániel, dr. Hegyi Szabolcs, dr. Kunos Zsuzsanna, dr.
Mécs János, dr. Perczel Mária Magdaléna

a Társaság a Szabadságjogokért Választási Jogi Programja keretében.

Budapest

2025.

Dr. Aujezky Nóra Ilona, dr. Döbrentey Dániel, dr. Hegyi Szabolcs, dr. Kunos Zsuzsanna, dr.
Mécs János, dr. Perczel Mária Magdaléna: Jelentés az európai parlamenti képviselők, a
helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint a nemzetiségi
önkormányzati képviselők 2024. évi, közös eljárásban tartott választásáról

Kiadja a Társaság a Szabadságjogokért.

Kiadás helye: Budapest.

Felelős kiadós: dr. Dojcsák Dalma, a Társaság a Szabadságjogokért ügyvezető igazgatója

ISBN: 978-963-87197-6-8

Szerkesztette: dr. Döbrentey Dániel

Külön köszönjük Lepsényi Gabriella, Stern Laura és Tóké Kinga munkáját. A választási szervek döntéseinek monitorozása az ő érdekük.

Külön köszönjük Bognár Zoltán közreműködését a szerkesztésben.

Minden jog fenntartva.

© Szerző, Szerkesztő, 2025.

© Társaság a Szabadságjogokért, 2025.

Minden jog fenntartva.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ.....	1
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	3
I. VÁLASZTÁSI JOGSZABÁLYOK MEGALKOTÁSA, A VÁLASZTÁSI JOGANYAG INTEGRITÁSA.....	8
a) Az önkormányzati választás időpontjának módosítása.....	9
b) A kompenzációs lista állításához szükséges jelöltszám felemelése.....	12
c) A Fővárosi Közgyűlés tagjainak megválasztására vonatkozó szabályok módosítása.....	13
d) Választókerületi beosztás a 10 ezer fő feletti településeken.....	14
Ajánlások.....	16
II. A VÁLASZTÁSI SZERVEK SZERVI ÉS SZAKMAI MŰKÖDÉSE.....	18
a) Nemzeti Választási Bizottság.....	18
i) Az NVB összetétele.....	18
ii) NVB iránymutatások.....	19
iii) Az NVB működése.....	20
b) Nemzeti Választási Iroda.....	20
c) Helyi és területi választási bizottságok, szavazatszámlláló bizottságok.....	21
Ajánlások.....	22
III. LEVÉLBEEN SZAVAZÁS, KÜLFÖLDÖN SZAVAZÓ VÁLASZTÓPOLGÁROK.....	25
a) A külképviseleti szavazás általános értékelése.....	25
b) A levélben szavazás általános értékelése.....	26
c) A külképviseleten szavazó választópolgárok hátrányos megkülönböztetése a levélben szavazó választópolgárokkal szemben.....	27
d) A szavazás napján történt események.....	29
e) Adatszolgáltatás a levélben szavazásról.....	29
Ajánlások.....	29
IV. NEMZETISÉGI SZAVAZÁS.....	31
a) A választópolgárok ajánlásaival kapcsolatos anomáliák a roma nemzetiségi önkormányzati választások kapcsán.....	31
b) Jelölő szervezetek nyilvántartásba vételével kapcsolatos széttartó gyakorlat.....	31
c) Akarat ellenére történt regisztráció.....	32
d) Nyilvánvalóan nem az adott nemzetiséghez tartozó választópolgárok passzív választójoga.....	32
e) Érvénytelen szavazatok magas aránya.....	32
Ajánlások.....	33
a) Kik a hátrányos helyzetű választópolgárok?.....	34
b) Gondnokság alatt állók választójoga.....	35
c) Könnyített formában megírt tájékoztató.....	36

d) Mozdóurnával kapcsolatos anomáliák.....	37
Ajánlások.....	37
VI. ADATVÉDELEM.....	39
a) A Covid-19 elleni oltásra regisztráltak adatainak felhasználásával folytatott kormányzati kampány.....	39
b) Jogsértő kampánymegkeresések, a személyes adatok jelöltek, jelölőszervezetek általi kezelése.....	42
Ajánlások.....	43
VII. JELÖLTÁLLÍTÁS.....	44
a) Ajánlási küszöb mértéke az EP választásokon.....	44
b) Ajánlási küszöb mértéke az önkormányzati választásokon.....	44
c) Többses ajánlás.....	45
d) Nemzetiségi jelölő-szervezetek nyilvántartásba vétele.....	45
e) A listák összetétele és a közvetlen választójog összefüggései.....	45
Ajánlások.....	46
VIII. A KAMPÁNY.....	47
a) A kampány jogi keretei.....	47
b) Az önkormányzati választási kampány során tapasztalható visszasságok.....	49
c) Az állam, a kormány és a kormánypártok közötti határvonal elmosódása.....	51
d) A Fidesz félelemkeltő plakátkampánya.....	52
e) Harmadik szereplők kampánya.....	52
f) Kampányfinanszírozás.....	53
g) Gyülekezési jog gyakorlása a kampány során.....	54
h) Gyermekes felhasználásával történő kampányolás.....	55
i) Médiaviszonyok és a közösségi média szerepe a kampány során.....	56
Ajánlások.....	58
IX. SZAVAZÁS.....	60
a) A szavazókörökön kívüli, a választásokhoz kapcsolódó események.....	60
i) Szavazatvásárlás.....	60
ii) Szavazók jogellenes szállítása.....	60
iii) Voksturizmus.....	61
b) A szavazás lebonyolításával kapcsolatos események.....	62
i) Titkosság.....	62
ii) Mozdóurna kiszállításának elmaradása.....	62
iii) Szavazólapok átadása, szavazólapokkal kapcsolatos egyéb problémák.....	63
iv) Idősoththonokban történő szavazással kapcsolatos anomáliák.....	63
Ajánlások.....	64
X. JOGORVOSLATOK A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁSBAN.....	65

a) A jogorvoslatok jogi környezete.....	66
b) A jogorvoslatokkal kapcsolatos statisztika.....	66
c) A jogorvoslati jog szűkítése.....	66
i) Kötelező jogi képviselő.....	66
ii) Szigorú érintettségi feltételek.....	67
iii) Az Európai Unió Bíróságához fordulás kizárása.....	67
d) A bizonyítás túl magas szintjének megkövetelése.....	68
e) Szigorú formai követelmények.....	69
f) A választási jogorvoslatok elbírálásával kapcsolatos tartalmi problémák.....	69
g) Új típusú jogsértésekre adott adekvát válaszok.....	70
h) Személyes meghallgatás hiánya.....	71
Ajánlások.....	71
XI. A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁS NYILVÁNOSSÁGA, KÖZBIZALOM A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁS JOGSZERŰSÉGÉBEN, TISZTASÁGÁBAN.....	73
a) A szavazás napja előtti események - a választópolgárok adataival történő visszaélések.....	73
b) A szavazás napján történt, a közbizalmat erodáló események.....	74
c) A szavazás napját követő, kapcsolódó események.....	74
i) A választások eredményének társadalmi elfogadottsága.....	75
ii) Megismételt szavazások.....	75
iii) A főpolgármester-választáshoz kapcsolódó jogorvoslatok és a folyamat közbizalmi vetületei.....	75
Ajánlások.....	85
Ajánlások összefoglalása.....	86
A jogalkotó számára.....	86
A Nemzeti Választási Bizottság, más választási bizottságok és a választási jogvitákat eldöntő bíróságok számára.....	90
A Nemzeti Választási Iroda számára.....	92
Egyéb címzettek számára.....	93
Rövidítések mutatója.....	95

ELŐSZÓ

A hatalom megtartásának egyik leghatékonyabb módja a demokrácia kiüresítése. Nem kell betiltani a választásokat, nem kell felszámolni a demokratikus intézményeket – elég, ha a szabályokat úgy alakítják, hogy a politikai verseny tét nélkülivé váljon, és a választás ne legyen több, mint egy előre megírt forgatókönyv végrehajtása, lehetőség szerint borítékolható eredménnyel. A demokratikus folyamatok formális fenntartása így kéz a kézben jár azok tartalmi kiüresítésével. A választások intézménye megmarad, de egyre kevésbé kínál valódi döntési lehetőséget a választópolgároknak. Akkor is így van ez, ha néhány rész-eredmény olykor-olykor még okoz meglepetést vagy kisebb-nagyobb izgalmakat. Ha a hatalom birtokosa megengedi, esetleg néha győzhet más is valamelyik választókerületben vagy településen.

A demokrácia nem csupán intézmények és eljárások összessége, hanem egy olyan rendszer, amelyben a közhatalmat valódi társadalmi részvétel és ellenőrzés övezi. A közjogi folyamatok Magyarországon azonban sajnos nem nagyon töltik be eredeti, demokratikus funkciójukat, azok sokkal inkább egyetlen politikai erő érdekei szerint formált mechanizmusok. A választási szabályok módosítása, a politikai kampányok feltételeinek egyenlőtlensége, valamint a demokratikus intézmények kiüresítése mind azt jelzik, hogy a hatalom nem versenyezni kíván, hanem biztosítani akarja saját fennmaradását.

A 2024-es választások ennek az instrumentalizációnak újabb állomását jelentették. A választási szabályok módosítása és a különböző politikai döntések időzítése nem csupán technikai változtatások voltak, hanem egy tudatosan felépített stratégia részei. Az önkormányzati és az európai parlamenti választások egy napra helyezése nem az állampolgári részvétel megkönnyítését, hanem a hatalmi pozíciók védelmét szolgálta. A fővárosi közgyűlés összetételének módosítása pedig a választói akarat torzításának egyik újabb példája volt. A választási jogszabályok kiszámíthatósága, az átláthatóság és a stabilitás elvei sérültek, amikor a politikai többség ismét önkényesen alakította a választási szabályokat a saját érdekében.

A demokratikus folyamatok torzulásának másik látványos eleme a politikai esélyegyenlőség felszámolása. Az állami és kormánypárti kommunikáció összefonódása miatt a kampányban részt vevő politikai szereplők nem egyenlő feltételekkel vettek részt a versenyben. A közmédia és az állami erőforrások használata a kormánypártok számára garantált előnyt biztosított, miközben az ellenzék aránytalanul nagyobb erőfeszítéssel érhetette el a választókat. A választási kampány így egyre kevésbé a politikai alternatívák versenyéről, és egyre inkább a hatalom erőforrásainak újraelosztásáról szól.

A választási folyamat integritása sem csupán a kampány során sérült. A levélszavazás rendszere továbbra is egyoldalú és visszaélésre lehetőséget adó megoldás maradt, amely egyértelműen az egyik politikai oldalnak kedvez. A voksturizmus, a választók szervezett szállítása és a mozgóurnás szavazás körüli visszaélések is mind rontják tisztességes politikai versenyt. A választási bizottságok összetétele egy átláthatatlan, végső soron politikai döntés következménye, és ez gyakran a döntéseiken is tükröződik. Mindezen nem segít a választások kétségkívül precíz lebonyolítása.

A 2024-es választások tapasztalatait látva fel kell tennünk magunknak a kérdést: mit várhatunk ebben a közegben megtartott választásoktól? Egyéneknek, közösségeknek, szervezeteknek és pártoknak egyaránt szembe kell nézniük azzal, hogy a demokratikus folyamatoknak a csupán formális fenntartására törekvés önmagában nem garantálja a politikai közösség akaratának tisztességes kifejeződését. Ha a szabályokat úgy alakítják, hogy azok előre eldöntsék a verseny kimenetelét, ha a hatalom birtokosai minden lehetséges erőforrást felhasználnak annak megőrzésére, akkor a választás maga is egyre kevésbé a polgári részvételről és egyre inkább a politikai hatalom újratermeléséről szól.

Ebben a helyzetben el kell döntenünk, hogy valóságnak vagy fikciónak tekintjük-e azt az állítást, hogy a választások és a demokratikus eljárások nem pusztán díszletek, hanem valódi döntéshozatali mechanizmusok, amelyek lehetőséget adnak a társadalom sokszínű akaratának kifejezésére. Ha ragaszkodunk ahhoz, hogy a választásoknak valódi tétjük van, akkor meg kell követelnünk azokat a garanciákat, amelyek biztosítják, hogy mindenki egyenlő eséllyel vehet részt bennük. Ha pedig belátjuk, hogy a demokratikus folyamatok tartalmi kiüresítése zajlik körülöttünk, akkor ennek megfelelően kell gondolkodnunk arról is, hogy milyen eszközök maradtak a politikai akarat érvényesítésére.

Szabó Máté
a TASZ szakmai igazgatója

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Ez a jelentés a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) Választási Jogi Projektjének tevékenysége keretében ad képet a 2024-es, közös eljárásban tartott választásokról.

A jelentés túlnyomórészt a 2014 óta készült választási jelentéseink módszertanára és struktúrájára épít, kisebb változtatásokkal: mindenekelőtt azzal, hogy a jelentés kiegészült egy új fejezettel, mely a választási jogszabályok megalkotásával, és a választási joganyag integritásával foglalkozik. Meggyőződésünk ugyanis, hogy a szabad és tisztességes választásokat fenyegető egyik legnagyobb veszély a választási jogszabályok rendszeres, egyoldalú és politikai célú megváltoztatása - beszédes, hogy jelen jelentés elkészítése alatt is sor került egy hasonló lépésre, mégpedig az országgyűlési egyéni választókerületek határainak megváltoztatására Budapest és három másik megye érintettségével.

Változás az is, hogy a fejezetek végén lévő ajánlásokat - korábbi gyakorlatunktól eltérően, ahol minden olyan fejezetnél feltüntettük ugyanazon ajánlást, ahol az releváns lehetett - csak annál a fejezetnél tüntetjük fel, ahol az leginkább releváns. Valamennyi ajánlást felsoroltunk a jelentés végén. Az ajánlások körében utalnunk kell arra, hogy bizonyos ajánlásainkat 2024 végén teljesített a jogalkotó. Ahogy arra korábban is utaltunk, az ajánlások többségének teljesítése politikai akarat kérdése, ugyanakkor meggyőződésünk, hogy ezek következetes képvisellete szükséges a TASZ részéről.

Ezen a ponton szükséges szólni arról a rendszerkörnyezetről, melyben a választásokat megtartották. Hazánkban 2022. után ismét közös eljárásban tartottak választásokat, ezúttal az Európai Parlament tagjait, valamint a helyi önkormányzati képviselőket és polgármestereket, továbbá a nemzetiségi önkormányzati képviselőket választottuk egy napon, 2024. június 9-én. Ezek a választások azonban nem csupán azért voltak különlegesek, mert egy napon tartották őket. Magyarországon 2020. márciusa óta egy rövid, pár hónapos periódust leszámítva folyamatosan különleges jogrend, azaz veszélyhelyzet van érvényben. Egy demokratikus berendezkedésű ország esetében ez akkor is szokatlan, ha a kormány a veszélyhelyzetre hivatkozva nem alkot olyan rendeletet, aminek közvetlen hatása van a választásokra, vagy a választásokkal összefüggő alapvető jogok gyakorlására. A veszélyhelyzet mindazonáltal a választásokat megelőző kampányidőszakban, valamint a szavazás napján is fennállt és azóta is fennáll, ami elméleti és közjogi lehetőséget adott arra, hogy a kormány rendeleti úton korlátozzon alapvető jogokat, vagy módosítsa a választások szabályait.

Gyakorlati következményei voltak a szuverenitásvédelmi törvénycsomagnak. Míg a külföldi finanszírozás jelöltek és jelölő szervezetek számára történő megtiltása alkotmányosan elfogadható, addig a törvénycsomag messze nem csak ezt az elemet tartalmazta, hanem olyanokat is, melyek egy demokratikus társadalomban a közéleti részvételre bénító hatással vannak. A jogalkotó létrehozta a Szuverenitásvédelmi Hivatalt (és egyéb jogszabályokat is

módosított) - ennek nyomán pedig civil szervezetek, aktivisták és általában a közélettel foglalkozók széles körében támadt kétely az ügyben, hogy folytathatják-e jogi kockázatok nélkül közéleti, de jelöltek, jelölő szervezetek támogatására nem irányuló tevékenységüket.

Szintén alapvető hatással volt a választásokra az instrumentális jogszabály-módosítások újabb példája: a választások egy napon tartásáról szóló jogszabálymódosítás, valamint az, hogy 2023 decemberében megváltoztatták a Fővárosi Közgyűlés tagjainak választására vonatkozó szabályozást. A választások előtt fél évvel történő módosítás szembe megy a vonatkozó jó gyakorlatokkal, és az ezzel kapcsolatos kritikáknak az is súlyt ad, hogy a módosítást végül kizárólag kormánypárti képviselők szavazták meg, érdemi társadalmi egyeztetést nélkülözve.

A kampányidőszakot, és az azt megelőző hónapokat 2022 után 2024-ben is nagyban meghatározta a kormánypártok láthatósági fölénye a médiában, a közterületi plakátokon, és az online tér több szegmensében is. Szintén évek óta alapvetés, hogy elmosódtak a határvonalak egyes állami szervek, a kormány és a kormánypártok között. Ez utóbbi jelenség helyi szinten megfigyelhető volt az önkormányzati választások kapcsán, ahol a helyi közhatalom és a jelöltek közötti határok mosódnak el. Új jelenség volt a Tisza Párt feltűnése a magyar politikai palettán, mely kampányát nagyban országjárásra és közterületi rendezvényekre, gyűlésekre is építette. Az EP-választás eredményei alapján pedig elmondható, hogy mára teljes mértékben átalakult Magyarország pártpolitikai térképe a legutóbbi választások óta.

A fenti környezet bemutatása után a jelentés témái mentén foglaljuk össze a 2024-es választások tapasztalatait.

Választási jogszabályok megalkotása, a választási jogszabályok integritása, az önkormányzati egyéni választókerületek átalakítása

A legfontosabb fejlemény e téren a választások egy napra történő összevonása, valamint az önkormányzati választás A Fővárosi Közgyűlés tagjainak megválasztására vonatkozó szabályokat Budapest vonatkozásában 2023 decemberében, kizárólag kormánypárti szavazatokkal változtatta meg az Országgyűlés, ami szembe megy a vonatkozó jó gyakorlatokkal, a Velencei Bizottság irányadó ajánlásával. A TASZ a Választási Földrajzzal együttműködve több esetben visszásságokat tárt fel a 10 ezer főnél nagyobb települések egyéni választókerületek kialakítása kapcsán, több esetben bíróság mondott ki ezekkel kapcsolatos jogszerűtlenséget.

Választási szervek

A választási bizottságok tagjainak meg- és kiválasztása jelenleg tisztán politikai döntés. Mivel az Országgyűlésben a kormánypártoknak kétharmados többsége van, így ez a többség az NVB tagjainak választásánál is egyoldalúan tudja érvényesíteni az akaratát a tagok megválasztása

tekintetében. A parlamenti frakcióval nem rendelkező pártok tisztességes eljárásra vonatkozó esélyei csökkennek azáltal, hogy az NVB határozathozatalában nem vehetnek részt. Az NVI a jogszabályban foglalt feladatait a választás előkészítése és lebonyolítása során ellátta, a joggyakorlást és a választások tisztaságának megőrzését elősegítő lépéseket tett. Változatlanul hiányzik a jogi lehetőség mind a szavazatszámoló bizottságokban való független részvételre, mind a civil megfigyelésre.

Levélben szavazás és külföldön szavazás

A TASZ álláspontja szerint diszkriminatív azon hatályos szabályozás, mely különbséget tesz a szavazás napján külföldön tartózkodó választópolgárok között azon az alapon, hogy rendelkeznek-e magyarországi lakcímmel - mindezt úgy, hogy a választójog terjedelmében eltérés nincs. A levélszavazás emellett továbbra is aggályos a választás tisztasága szempontjából. A külképviseleti szavazás során egyes szavazók a helyszínen értesültek róla, hogy nincsenek felvéve a névjegyzékbe - feltételezhető, hogy ezen választópolgárok más EU-tagállamban rendelkeztek lakóhellyel, ott kerültek névjegyzékbe vételre, de erről nem kaptak értesítést.

Nemzetiségi szavazás

A roma nemzetiségi listák egyikét támogató választópolgárok ajánlásai kiemelkedő arányban, nagyjából egyharmad részben bizonyultak érvénytelennek. Magas volt az érvénytelen szavazatok aránya: 2019-hez képest 11 esetben a nemzetiségi listák esetében - akár jelentősen - romlott az érvényességi arány. Számos esetben merültek fel kérdések olyan választópolgárok passzív választójoga kapcsán, akik nyilatkozatuk tartalmával ellentétesen nyilvánvalóan nem tartoznak az adott nemzetiséghez.

Hátrányos helyzetű választópolgárok

Magyarország továbbra is nemzetközi jogi kötelezettségvállalásaival ellentétesen, jogellenesen fosztja meg választójogától a gondnokság alatt álló személyek egy részét: az ENSZ CRPD Bizottsága megállapította, hogy a választójog bármiféle, fogyatékoságon alapuló korlátozása összeegyeztethetetlen az ENSZ Fogyatékkal Élő Személyek Jogairól Szóló Egyezményével. Nemzetközi kötelezettségvállalásunk ellenére továbbra is ki vannak zárva a választójogból a gondnokoltak egyes csoportjai. Továbbra is külön igényléssel hozzáférhetőek a fogyatékosággal élők helyzetét megkönnyítő eszközök. Az idei választáson a TASZ tapasztalatai szerint jelentősen csekélyebb számban fordultak elő olyan esetek, amikor az szszb elmulasztotta kiszállítani az igényelt mozgóurnát a választópolgár számára. A bentlakásos intézményekben élő választópolgárok továbbra is fokozottan ki vannak téve a jogellenes befolyásolás veszélyének.

Adatvédelem

Változatlanul elterjedt probléma a választópolgárok adataival történő, kampánycélú visszaélés, a jogosulatlan adatkezelés. A Covid-19 elleni oltásra regisztrált választópolgárok ismét kormányzati kampányüzeneteket kaptak azon email címre, melyet a regisztráció során megadtak; az ezzel kapcsolatos jogorvoslati kérelmeket a választási szervek nem találták alaposnak, melyek ismét megállapították, hogy a GDPR nem minősül a választásra irányadó jogszabálynak. Kisebb mértékben, de 2024-ben is visszaéltek választópolgárok adataival úgy, hogy azokat hozzájárulásuk nélkül az ajánlóíveken tüntették fel a jelöltállítás érdekében.

Jelöltállítás

Általánosan elmondható, hogy a választásokon a jelölt- valamint listaállítás rendben zajlott. Széttartó joggyakorlat jelent meg a nemzetiségi jelölt-szervezetek nyilvántartásba vétele kapcsán. A listák méretéből és a megüresedő mandátum betöltésének módjából következően sérül a választójog közvetlensége.

Kampány

A kampányt meghatározta az állam, a kormány és a kormánypártok közötti határvonal elmosódása, elsősorban az EP-választás kapcsán, de az önkormányzati választásra is hatása volt a jelenségnek. Ezt leginkább a már említett, a kormány által a Covid-19 elleni védőoltás-regisztráció során begyűjtött e-mail címekre küldött kampányanyagok illusztrálták. A kormánypárti üzeneteket változatos harmadik szereplők erősítették fel. Az önkormányzati választási kampányban jellemző volt, hogy az inkumbens jelöltek a települési önkormányzat erőforrásait használták fel kampányukban, és ennek hiányában is megkérdőjelezhető módon használták ki a pozíciójukból adódó előnyüket. A nem inkumbens jelöltek többször alkalmaztak erkölcsstelen és jogsértő kampányígéreteket, pl. anyagi juttatás ígérését a választási eljárásban való részvételért cserébe. A szuverenitásvédelmi törvény hatályba lépése bénító hatást gyakorolt a közéletre: többekben kétely merült fel az ügyben, hogy a véleménynyilvánítási és egyesülési szabadság körébe tartozó, de jelöltet, jelölt szervezetet nem támogató közéleti aktivitást folytathatnak-e a választási kampány idején. Változatlanul elterjedt a gyermekek eszközként való felhasználásával zajló kampányolás, mely esetében a szankciók visszatartó ereje kérdéses.

Szavazás

A szavazás lebonyolítása túlnyomórészt problémamentesen zajlott. Adminisztratív tévedések, hiányosságok tapasztalhatóak voltak, elsősorban a szavazatszámoló bizottságok részéről. A szavazatszámlálás, vagy a választópolgárok szavazóhelyiséghez történő, jogellenes szállítása továbbra országos jelenség volt. 2024-ben számos településről keresték a TASZ jogsegély-szolgálatát azzal, hogy gyanúsán megnőtt a választópolgárok száma a szavazást

megelőző napokban. A TASZ tapasztalatai szerint a mozgóurna kiszállításának elmaradása jelentősen kevesebb alkalommal fordult elő 2024-ben. Kiterjedt jelenség az idősothtonok lakóinak jogellenes befolyásolása a szavazás során.

Jogorvoslatok

A jogorvoslati rendszer csak a legalsó fokon tekinthető inkluzívnek. A jogsértések bizonyításánál megkövetelt mérve változatlanul igen magas, és a jogorvoslat nem mindig alkalmas a jogsértés reparációjára. A Kúria 2024-ben amellet foglalt állást, hogy a választási ügyek esetén az eljárás felfüggesztése semmilyen esetben sem, így az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatalának kezdeményezése érdekében sem lehetséges, tekintettel a három napos döntéshozatali határidőre. A 2024-es választások kapcsán a választási bizottságok és a Kúria döntései változatos képet mutatnak: bizonyos döntések adekvát választ adnak a jogsértésekre, más döntések viszont lerontják a meglévő joggyakorlatot.

A választási eljárás nyilvánossága, közbizalom a választási eljárás jogszerűségében, tisztaságában

A választások utáni időszakot nem jellemezte általános, a szavazás körülményeit, az eredmény megállapítását és az eredmény számszaki hitelességét övező közbizalmi válság. Ugyanakkor széles körben elterjedt álláspont - melyet a TASZ is oszt - hogy a választások eredményére meghatározó befolyással van az állam, a kormány és a kormánypártok összefonódása, továbbá a választási jogszabályok egyoldalú és rendszeres módosításai. A választási visszaélések és az adminisztratív tévedések, továbbá a 2022-höz képest jelentősen élénkebb voksturizmus negatív hatással lehettek a közbizalomra. Több településen megismételt szavazásra volt szükség. A közbizalmat erősítette az NVI két szolgáltatása, a "Kit ajánlottam?" felület működtetése és választópolgárok számára vonatkozó, rendszeres és a törvényi kötelezettséget megelőzően elkezdett adatközlés is. A főpolgármester-választáshoz kapcsolódó, a szavazatok kétszeri (részleges, majd teljes) újraszámolását magába foglaló jogorvoslati folyamat több pontján negatív hatással volt a közbizalomra a választópolgárok egyes szegmenseiben, mely összefügg az érintett jelölteknek az ügyvel kapcsolatos nyilvános kommunikációjával, a példa nélküli eljárással, a szabályozási hézagokkal, továbbá a jogorvoslat kezdeményezése kapcsán utóbbi felmerült, bűncselekmény gyanúját felvető körülményekkel.

A jelentés bevezetésének utolsó elemeként szükséges még szólnunk arról, hogy 2024. november 28-án megtartottuk hagyományos választási jogi kerekasztalunkat, melyre meghívást kaptak a Nemzeti Választási Iroda vezetői, a Nemzeti Választási Bizottság valamennyi választott tagja, valamint azon delegált tagjai, akik a választások alatt jelölő szervezetet képviseltek a testületben. Örömkre szolgált, hogy a meghívásnak eleget tett

- Dr. Sóskuti-Varga Gergely, a Nemzeti Választási Iroda általános elnökhelyettese,
- Dr. Lehel Zoltán Zsolt, a Nemzeti Választási Bizottság elnökhelyettese,
- Dr. Cservák Csaba, a Nemzeti Választási Bizottság választott tagja,
- Dr. Avarkeszi Dezső, a Demokratikus Koalíció NVB-delegáltja,
- Dr. Gönczi Gergely, a Momentum Mozgalom NVB-delegáltja,
- Dr. Lázár László, a Második Reformkor Párt korábbi NVB-delegáltja,
- Dr. Litresits András, a Magyar Szocialista Párt NVB-delegáltja,
- Dr. Melléthei-Barna Márton, a Tisza Párt korábbi NVB-delegáltja.

A korábbi évekhez hasonlóan sajnos a kormánypártok delegáltjai nem vettek részt a rendezvényen. Azonban ez nem jelentette akadályát annak, hogy a megjelentek között érdemi és konstruktív szakmai vita alakuljon ki, mely jelen jelentés szerzőit is több megállapításuk, ajánlásuk újragondolására sarkalltak. Mindezt segítette a rendezvény második része is, ahol a választási elemzői kerekasztalon dr. Kovalcsik Tamás, a Választási Földrajz szakértője, László Róbert, a Political Capital választási szakértője, és dr. Major Magda, a Magyar Helsinki Bizottság Jogállamiság Programjának jogásza fejtette ki álláspontját a jelentésünkről.

I. VÁLASZTÁSI JOGSZABÁLYOK MEGALKOTÁSA, A VÁLASZTÁSI JOGANYAG INTEGRITÁSA

Az önkormányzati választásokkal összefüggésben a választás időpontjának megváltoztatása, valamint a választási rendszer egyes szabályainak módosítása nem felelt meg a választási szabályok módosításával kapcsolatos európai alkotmányos sztenderdeknek. Az időpont módosítása mögött nem állt a választás súlyával összemérhető indok, emellett a fővárosi választási rendszer módosítására a választást alig hat hónappal megelőzően került sor - ez pedig csökkenti a módosítás egyébként pozitív tartalmának, az arányosságot érvényre juttató jellegének értékét. A szabályok módosítása nem inkluzív eljárásban történt, és azokat nem kísérte érdemi vita. Nem érvényesült a választás szabályozásával összefüggésben előírt semlegesség követelménye.

A választókerületek átalakítása kapcsán számos hiányosságot tárt fel a TASZ Választási Földrajzzal közös projektje. Az eljárás során a jegyző sok esetben nem tekinthető teljesen elfogulatlanak, a határozat nem mindig kap kellő nyilvánosságot, emellett több helyen a kifejezett törvényi előírások figyelembevétele nélkül alakították ki a beosztást. Több településen sérült ezáltal az egyenlő választójog.

a) Az önkormányzati választás időpontjának módosítása

Az önkormányzati választásokkal összefüggésben a választási időközt, azaz a két választás közötti időt és ezzel összefüggésben a választások időpontját az Alaptörvény szabályozza.¹ Ez elvileg nagyobb védelmet ad a választási szabályozás ezen részének, hiszen ezáltal törvényi formában a választás időpontja nem módosítható, a választás nem halasztható el vagy hozható előbbre.² Az Alaptörvény 35. cikk (2) bekezdésének 2022. július 22-ig hatályos szövege alapján az önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választását a megelőző általános választást követő ötödik év október hónapjában kellett megtartani. Ez azt jelenti, hogy a 2024-es önkormányzati választásokra is ősszel, októberben került volna sor. Az Alaptörvény tizenegyedik módosítása révén azonban a választás időpontja módosult, a 2022. július 23-tól hatályos normatartalom alapján az önkormányzati választásokat az EP választásokkal egy

¹ Alaptörvény 2. cikk (3) bekezdés (Országgyűlési választások) és 35. cikk (2) bekezdés.

² Ezt a védelmet relativizálja az, hogy a választási szabályok és az Alaptörvény ugyanúgy kétharmados többséggel módosíthatóak, az egyetlen különbség hogy előbbihez a jelen lévő, még utóbbihoz az összes képviselő kétharmadának szavazata kell, ami, nagyobb frakciófegyelem mellett, nem jelent érdemi különbséget.

időben kell megtartani.³ Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy az októberben esedékes önkormányzati választás négy-öt hónappal korábbra került.

A tizenegyedik Alaptörvény-módosítás keretében a kétharmados kormánytöbbség (és így a mögötte álló Fidesz-KDNP) lényegében egyoldalúan módosította az önkormányzati választások egyik legfontosabb paraméterét, annak időpontját. A módosítást egyedül a Mi Hazánk képviselői szavazták meg. A javaslatot 140 képviselő támogatta, 36 képviselő pedig ellene szavazott.⁴ Több ellenzéki párt vezetője a javaslat kapcsán annak adott hangot, hogy a módosítás mögött tisztán pártpolitikai kalkuláció áll. Hiányzott tehát a javaslat mögül a széles körű konszenzus. Emellett a módosítási javaslatot a politikai "uborkaszegzonban", nyár közepén nyújtották be, tehát nem volt reális esély arra, hogy a szélesebb közvélemény érdemileg bekapcsolódjon a javaslat körüli vitákba. Továbbá az Alaptörvény-módosítás a választás időpontjának módosítása mellett a megyék elnevezését vármegyére módosította, mely aránytalanul nagyobb figyelmet kapott a közbeszédben, mint a választás időpontjának módosítása. Mindezek eredményeként a módosítást úgy értékelhetjük, mint amihez a parlamenten belüli ellenzék egyértelműen nem járult hozzá, a tágabb közvéleményhez pedig nem jutott el. A választási szabályok módosításának eljárása a releváns szereplők bevonása tekintetében nem felelt meg a nemzetközi-, különösen a Velencei Bizottság ajánlásaiban foglalt sztenderdeknek.⁵

Emellett a javaslat tartalmi indokolásának meggyőző ereje valamint alkotmányos relevanciája is kérdéses. A javaslat indokolásában foglaltak és kormánypárti képviselők által a parlamenti vitában kifejtettek szerint a módosítás mögött költségvetési indokok álltak. Az előterjesztés indokolása és a parlamenti vita során elhangzott érvelés szerint a 2022-es országgyűlési választások és az azonos napon megtartott népszavazás arra mutatott rá, hogy az egy napon tartással 10 milliárd forint spórolható meg az államkasszának. Ezzel szemben a kalkuláció mást mutat: míg mai árfolyamon (az inflációt figyelembe véve) a 2019-es önkormányzati és külön megtartott EP választások összesen 26,8 milliárd forintba kerültek, addig az együtt megtartott 2024-es választás 25,4 milliárd forintos tervezett költségvetéssel zajlott⁶. Azaz ezen számítás

³ Lásd az Alaptörvény 35. cikk (2) bekezdésének 2022. július 23-tól hatályos szövege: "A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választását a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek előző általános választását követő ötödik év április, május, június vagy július hónapjában, az európai parlamenti képviselők választásával egyidejűleg kell megtartani."

⁴ Cseke Balázs: *A spórolás és a hagyományörzés miatt szavazta meg a Mi Hazánk is az Alaptörvény módosítását*, Telex.hu, megjelenés dátuma: 2022.07.19., <https://telex.hu/belfold/2022/07/19/mi-hazank-mozgalom-alaptorveny-modositas-szavazas>

⁵ Az Európa Tanács Velencei Bizottsága által kiadott *Code of Good Practice in Electoral Matters* című kódexe, II.2.b.,

https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Code_conduite_PREMS%20026115%20GBR.pdf

⁶ Lengyel Tibor: *Majdnem egy Lánchíd-felújítás árába kerül majd a 2024-es összevont választás*, HVG.hu, Megjelenés dátuma: 2023.05.24.,

https://hvg.hu/itthon/20230524_NVI_2024_es_osszevont_valasztas_EP_valasztas_onkormanyzati_valasztas

alapján az összevonás csupán 1,4 milliárdot spórolt a költségvetésnek, amely költségvetési léptékben egészen elenyésző, de még a választások összkiadásait tekintve sem számottevő.

Ennél azonban fontosabb az, hogy az érv alkotmányos relevanciája is kérdéses. A választások időpontja és a választási időköz történetileg is érzékeny pontja a választási szabályozásnak, hiszen az e téren eszközölt módosítással lehet a legegyszerűbben megkerülni a demokrácia legfontosabb intézményét. A választások kiemelt alkotmányos súlyából fakadóan ezért nem elfogadható, ha a választás időpontját pusztán költségvetési szempontok miatt, ráadásul költségvetési szempontból nem számottevő összeg spórolása miatt változtatják meg. Ha mégis erre kerül sor, akkor az eljárásnak a lehető leginkább inkluzívabbnak kell lennie, és a módosítást érdemi vitának kell megelőznie.

Emellett elmondható, hogy a költségvetési érv gyengesége mellett az módosítás körülményei abba az irányba mutatnak, hogy valójában nem általános alkotmányos indokok álltak a háttérben, hanem inkább pártpolitikai-stratégiai célt szolgált a módosítás. A választási szabályokról általánosan elmondható, hogy a módosítások széles köre mögé állítható objektívnak tűnő igazolás, épp ezért fontos, hogy az elfogadás eljárása, és így különösen a releváns szereplők bevonása megfelelő legyen. Ellenkező esetben feltételezhető, hogy a módosításnak nem objektív, általános alkotmányos szempontok mentén igazolható indoka volt, hanem pártpolitikai célt szolgál, és mint ilyen sérti a választási joganyag semlegességével és integritásával kapcsolatos elvárásokat.⁷ A konkrét esetben a két, eltérő logikájú választás egy napra szervezése a módosítás pillanatában - elemzők szerint - a kormánypártok érdekeinek felelt meg.

A manipuláció gyanúja mellett a módosítás számos alkotmányos és jogi szempontú nehézséget okozott. A 2019-es általános önkormányzati választásokon megválasztott képviselők és polgármesterek mandátumát a módosítás nem érinthette, ezért az a szokatlan helyzet állt elő, hogy a 2024. június 9-én megválasztott képviselők és polgármesterek mandátuma csak négy hónappal később, október 1-én kezdődött. Ez ahhoz vezetett, hogy azon önkormányzatokban, ahol megváltozott a testületi többség, a leköszönő többség visszaélés-szerűen gyakorolhatta közhatalmát.⁸ Választópolgári oldalról pedig visszásságként jelentkezett az, hogy aki 2024

⁷ Az Európa Tanács Velencei Bizottsága által kiadott *Code of Good Practice in Electoral Matters* című kódexe, https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Code_conduite_PREMS%20026115%20GBR.pdf

⁸Döbrentey Dániel: *Takarékosság vagy politikai és jogi káosz – milyen következményei lehetnek a következő választások összevonásának?*, ataszajentli.444.hu, megjelenés dátuma: 2022.06.17, <https://ataszajentli.444.hu/2022/06/17/koltsegcsokkent-es-jogi-kaosz-milyen-kovetkezme-nyei-lehetnek-a-kovetkezo-valasztasok-osszevonasanak>

Erre vonatkozóan a legismertebb példa Győr, ahol a polgármesternek nincs többsége a közgyűlésben, és ahol a leköszönő közgyűlés olyan szervezeti és működési szabályzatot fogadott el, mely jelentősen korlátozta az új polgármester jogköreit, ld: <https://24.hu/belfold/2024/10/08/gyor-polgarmester-dezsi-csaba-pinter-bence-alktomanybirosag-kormany-hivatal/>

június 10. és október 1. között lett nagykorú, és így választó az önkormányzati választásokon, várakozásaival ellentétben nem szavazhatott az előbbre hozott választásokon.

b) A kompenzációs lista állításához szükséges jelöltszám felemelése

Ugyancsak nem felelt meg a választási jogszabályok módosításával szemben támasztott elvárásoknak a kompenzációs lista állításához szükséges jelöltszám felemelése.

2023. márciusában a Nemzeti Választási Iroda (a továbbiakban: NVI) átadta az Igazságügyi Minisztériumnak (és észrevételezés céljából a parlamenti pártoknak is megküldte) az elektronikus választási ügyintézésről szóló javaslatát⁹, amelyet törvényjavaslatként a Kormány nyújtott be. Az NVI által előkészített, előremutató tartalmú, inkább technikai jellegű módosításokat tartalmazó javaslat már hetekkel a benyújtása előtt elérhető volt a választások hivatalos honlapján, emellett, a jogalkotásra vonatkozó szabályoknak megfelelően az Igazságügyi Minisztérium társadalmi egyeztetésről szóló honlapján is elérhető volt. Azonban pár nappal a zárószavazás előtt kormánypárti képviselők túlterjeszkedő módosító javaslatot nyújtottak be, amely a technikai jellegű szabályok mellett a települési- és fővárosi kompenzációs lista állításának feltételeit is módosította.

A túlterjeszkedő módosító javaslat értelmében a 10 ezer fő feletti településeken csak az a jelölő-szervezet állíthat kompenzációs listát, amely az egyéni választókerületek (a továbbiakban: EVK) legalább kétharmadában jelöltet állított. Emellett módosult a fővárosi kompenzációs lista állításának feltétele is, szintén kétharmados arányt megkövetelve.¹⁰ A korábbi szabály csak az EVK-k (és a budapesti kerületek) felét írta elő a kompenzációs lista állításához. Ahogy a TASZ elemzésében rámutatott, *“[a] kompenzációs listához szükséges jelöltszám megnövelésével szűkül az ellenzéki, rendszerkritikus erők mozgásteré. Egyrészt, amennyiben össze kívánnak fogni, úgy csupán egy kompenzációs listát állíthatnak, ellenkező esetben átfedés lesz az egyéni kerületekben, ahol pedig (azok relatív többségi természetéből fakadóan) alapvető stratégiai érdek, hogy egy ellenzéki jelölt álljon szemben a kormánypárti jelölttel. Másrészt az ellenzéki összefogásban részt venni nem kívánó, kormánykritikus, vagy a (helyi közhatalommal szemben álló) erőknek is több jelöltet kell így indítania, ezáltal pedig több kerületben oszlik majd meg a kormánykritikus szavazat.”*¹¹

A törvénymódosítást végül ellenzéki szavazatok nélkül fogadta el az Országgyűlés. Emellett elmondható, hogy a túlterjeszkedő módosítás miatt a jelöltállítás szabályainak megváltozásáról nem folyhatott érdemi vita sem a parlamenten belül, sem a tágabb közvéleményben.

⁹ <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemenye-2023/2>

¹⁰ V.ö. Övj. 10. § (1) és (2) bekezdésének Mód. tv.-vel megállapított szövege. A Fővárosi Közgyűlés megválasztásának következő pontban bemutatott módosítása révén a Mód tv. által (2) bekezdés a választáson már nem volt hatályban.

¹¹ *A Társaság a Szabadságjogokért elemzése a választási jogszabályok módosításának tükrében*, 3.o., Megjelenés dátuma: 2022.05.01., [tasz.hu](https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/01/Valasztasi-torvenymodositas_2023_majus-1.pdf), https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/01/Valasztasi-torvenymodositas_2023_majus-1.pdf

c) A Fővárosi Közgyűlés tagjainak megválasztására vonatkozó szabályok módosítása

Kevesebb mint fél évvel a választások előtt, 2023. december 12-én elfogadta az Országgyűlés azt a törvényjavaslatot, amely módosította a Fővárosi Közgyűlés tagjai megválasztásának szabályait. A korábbi, 2014-es, valamint 2019-es önkormányzati választásokon alkalmazott rendszer értelmében a Fővárosi Közgyűlés tagja a 23 kerületi polgármester, a főpolgármester, valamint kilenc, kompenzációs listáról bekerült jelölt volt. A korábbi rendszer mind az elfogadásának módját, mind pedig tartalmát tekintve alkotmányos aggályokat vetett fel.¹² Egyrészt a módosítást alig négy hónappal az októberi választások előtt fogadta el az Országgyűlés, joggal merült tehát fel annak a gyanúja, hogy a kétharmados többség a politikai érdekeihez szabta a szabályozást. Másrészt felmerült az egyenlő választójog sérelme, hiszen a kerületek lakosságában jelentős, akár hatszoros eltérések is vannak, továbbá az, hogy sérült a közvetlenség elve azáltal, hogy a választópolgárok nem szavaztak külön a közgyűlés tagjaira. Az Alkotmánybíróság (a továbbiakban: AB) ennek ellenére nem semmisítette meg a módosítást.¹³

A 2023. decemberi törvényjavaslat lényegében a 2014-es módosítás előtti helyzetet állította vissza. Ennek megfelelően a Fővárosi Közgyűlés tagjainak megválasztásakor a választópolgárok egy darab, külön leadott listás szavazattal rendelkeznek, az öt százalékos küszöböt elérő listák pedig arányos formula szerint részesülnek a 33 közgyűlési mandátumból. A listaállítási feltételek is viszonylag könnyen teljesíthetőek lettek, a jelölő szervezeteknek legalább három budapesti kerületben kell polgármester-jelöltet indítaniuk a listaállításhoz.¹⁴

Habár tartalmát tekintve a módosítás alkotmányosnak tekinthető, az eljárás komoly hiányosságokban szenvedett, különösen a törvényjavaslat elfogadásának időzítését tekintve. Tartalmi értelemben a módosítás egyértelműen alkotmányos, az arányos választási formulát számos más államban is alkalmazzák, sok helyen nem csak a helyhatósági, hanem a törvényhozási választásokon is. Ugyanakkor a módosítást mindössze fél évvel a választások előtt fogadták el. Ez egyértelműen a Velencei Bizottság által javasolt egy éves tilalmi periódusba ütközik, és jó érvek szólnak amellett, hogy ezáltal alaptörvény-ellenes.¹⁵ Emellett az érdemi vitát

¹² Társaság a Szabadságjogokért: *Alkotmánybírósághoz fordul a TASZ az önkormányzati választási rendszer átalakítása miatt*, tasz.hu, megjelenés dátuma: 2014.07.19, <https://tasz.hu/cikkek/alkotmanybirosaghoz-fordul-a-tasz-az-onkormanyzati-valasztasi-rendszer-atalakitas-a-miatt/>

¹³ 26/2014. (VII.23.) AB határozat, valamint Társaság a Szabadságjogokért: *Az AB szerint alkotmányos, hogy egyes állampolgárok egyenlőbbek másoknál*, tasz.hu, megjelenés dátuma: 2014.07.21., <https://tasz.hu/cikkek/az-ab-szerint-alkotmanyos-hogy-egy-egy-allampolgarok-egyenlobbek-masoknal/>

¹⁴ Az Övjt. 2014. június 17-ig hatályos rendelkezései szerint a korábbi arányos szisztémában a kerületek felében kompenzációs listát állító jelölő szervezet állíthatott fővárosi listát - v.ö. Övjt. 2014. június 17-ig hatályos 10. § (2) bekezdés.

¹⁵ Mécs János: *Alaptörvény-ellenes fél évvel az önkormányzati választások előtt módosítani annak szabályain*, ataszejelenti.444.hu, megjelenés dátuma: 2024.01.03,

hátráltatta az, hogy a javaslatot nem a Kormány, hanem Mi Hazánkos képviselők nyújtották be, ezáltal azt nem volt kötelező társadalmi egyeztetésre bocsátani. A javaslat mögötti konszenzus hiányát mutatja, hogy azt végül csak a Fidesz-KDNP képviselői szavazták meg. Meglátásunk szerint a tartalmi szempontból kifogástalan módosításokkal kapcsolatban is elvárás az, hogy érdemi diskurzus övezzék őket, azzal a leginkább érintettek (például ellenzéki pártok) is egyetértsenek, valamint az, hogy még csak a látszata se merüljön föl annak, hogy a választási szabályokat pillanatnyi pártérdekekhez igazítják.

d) Választókerületi beosztás a 10 ezer fő feletti településeken

A TASZ partnerével, a Választási Földrajzzal 2023 őszén átfogó projekt keretében foglalkozott az önkormányzati választókerületek kialakításának témájával. A két szervezet előzetesen összegyűjtötte a releváns jogszabályokat, illetve a választókerületek kialakításával kapcsolatos jó gyakorlatokat ahhoz, hogy egy-egy módosítást ezt a tudást használva vizsgálhassák. Az így elkészült anyagból előbb belső használatra útmutató készült, majd segédletet állítottak össze és küldtek ki az érintett települések jegyzőinek, majd az aHang közreműködésével toborzott közel 150 önkéntes segítségével monitorozták a települések honlapjait és polgármesteri hivatalait annak érdekében, hogy a jegyzők által kialakított új választókerületi beosztásokról időben értesüljenek. Az együttműködés keretében öt település esetében a jogkereső állampolgároknak segítséget nyújtva bíróság elé vitték a jogellenesnek tűnő térképeket.

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvényben (a továbbiakban: Ve.) szabályozott eljárás szerint a választókerületi kialakításról a település jegyzője mint a helyi választási iroda (a továbbiakban: HVI) elnöke dönt. A döntéshez előzetesen kikéri a helyi választási bizottság (a továbbiakban: HVB) véleményét. A HVI elnököknek 2023. november 30-ig volt lehetőségük módosítani a beosztáson. A határozatokat a Ve. alapján "helyben szokásos módon" kell kihirdetni, tizenöt napra, és ezalatt az időtartam alatt lehet bírósági felülvizsgálatot kérni.

Problémaként jelentkezett egyrészt az, hogy a választókerületi beosztás tárgyában hozott határozatok rendkívül kis nyilvánosságot kaptak. Habár általánosnak volt mondható, hogy a "helyben szokásos módon" fordulnak a települési honlapon való közzététellel tettek eleget, azonban elmondható, hogy szinte az összes vizsgált esetben ez nem önálló, a nyitóoldalon megjelenített honlaphírt jelentett, hanem jellemzően azt, hogy a honlap valamely aloldalán megjelent egy PDF fájlra mutató link. Ezáltal lényegében csak az értesülhetett a módosításról, aki tudatosan kereste a honlapon, vagy észrevette a polgármesteri hivatal hirdetőtábláján. Több helyen feltehetőleg emiatt nem is tűnt fel senkinek, hogy egyértelműen törvényellenes beosztást fogadott el a jegyző.

Ez átvezet a második tanulságra, miszerint az egyértelmű törvényi előírások ellenére is számos helyen volt kirívó különbség a választókerületekben a választásra jogosultak száma között,

<https://ataszjelenti.444.hu/2024/01/03/alaportveny-ellenes-fel-evvel-az-onkormanyzati-valasztasok-elott-modositani-annak-szabalyain>

amely az egyenlő választójog sérelmét okozta. Erre példa Mohács, ahol az egyik EVK 59 százalékkal, azaz a törvényi maximum majdnem négyszeresével tért el az átlagtól.¹⁶ Tapolcán is volt olyan kerület, amely 51 százalékkal tért el, a megengedett 15 helyett.¹⁷ Ezekről a törvénysértő beosztásokról sajnos már csak jogorvoslati határidő leteltét követően értesültünk. Ugyanakkor Sárospatakon a TASZ közreműködésével sikerült elérni, hogy a HVI vezetője a törvényben foglaltaknak megfelelő beosztást fogadjon el az első, kirívó aránytalanságot eredményező beosztás helyett.¹⁸

Több helyen megfigyelhető volt az, hogy a Ve. 306/D. § (1) bekezdését figyelmen kívül hagyva húsz százalékos eltérés felett a jegyző úgy módosította a beosztást, hogy az eltérés húsz százalék alatti, de tizenöt százalék feletti maradt. Ez annak tudható be, hogy a törvény két értéket rögzít, egyrészt a tizenöt százalékos eltérést, amelyet nem lehet aktívan, azaz a kialakításnál túllépni, valamint a húsz százalékos eltérést, amelyet passzívan, tehát a demográfiai mozgások miatt nem lehet túllépni. Húsz százalékos eltérés felett kötelező módosítani, de a Ve. 306/D. § (1) bekezdés alapján ekkor is tizenöt százalék alá kell vinni az eltérést. A téves jogértelmezésre példa Szolnok, valamint Körmend esete.¹⁹

A jogérvényesítést nehezítette a bíróságok érintettséggel kapcsolatos, szigorú jogértelmezése. Habár a Fővárosi Törvényszék két döntéséből az következett volna, hogy minden, a településen lakóhellyel rendelkező személy érintett,²⁰ ezt nem minden törvényszék követte. A Debreceni Törvényszék az előző bekezdésben említett szolnoki beosztást nem bírálta el érdemben, mivel a kérelmező bár szolnoki lakos volt, nem az eltéréssel érintett EVK-ban lakott.²¹ Meglátásunk szerint ez túl szűk értelmezése az érintettségnek, hiszen a választókerületek közti különbség nem csak az érintett választókerületekben okozza az egyenlő választójog sérelmét, hiszen az egy relációs fogalom: ha egy EVK-ban valahol jogszabályellenesen kevesen laknak, akkor minden más EVK-ban kevesebbet ér az ott élők szavazata.

¹⁶ Míg a 8. EVK-ban 788 volt a választásra jogosultak száma, addig a legnagyobb, 4. EVK-ban 2575. Utóbbi tehát több, mint háromszor olyan népes volt, mint az előbbi. Lásd Mohács HVI vezetőjének 2/2023. (XI. 23.) határozatát.

¹⁷ 8. EVK-ban a választópolgárok száma 736, az átlag 1552. Lásd Tapolca HVI vezetőjének 1/151-16/2023. határozatát.

¹⁸ Sárospatakon az eredetileg tervezett beosztás szerint a 8. EVK 54 százalékkal tért el negatív irányba az átlagtól. Az egyik helyi civil szervezet a TASZ segítségével bíróságon támadta meg a beosztást, amire reagálva a jegyző saját hatáskörében módosította a határozatát.

¹⁹ Szolnokon a jegyző úgy módosította a beosztást, hogy a 3. és 6. EVK tekintetében az eltérés továbbra is tizenöt százalék felett maradt. Lásd Szolnok HVI vezetőjének 2/2023. (XI. 29.) sz. határozatát. - Körmenden a jegyző úgy értelmezte, hogy a Ve. 306/A. § (3) bekezdése 20 százalékos eltérést enged meg - lásd. Körmend HVI vezetőjének TI-271-1/2023. számú határozatát, valamint annak indokolásának második bekezdését. A helyes jogértelmezés az, hogy a jegyzőnek nem lett volna kötelessége felülvizsgálni a beosztást, de ha már megtette, akkor a tizenöt százalékos eltérési limit volt alkalmazandó.

²⁰ Fővárosi Törvényszék 105.Kpk.750.025/2024/5. [7], és 105.Kpk.750.367/2023/4. [8].

²¹ Debreceni Törvényszék 103.Kpk.750.003/2024/9.

Ezek mellett sok helyen nem volt érdemi indokolással alátámasztva a kerületi beosztás. A Ve. alapján a jegyző köteles minden, a kerületi átlagtól számított, 5 százalékot meghaladó eltérést indokolni. Jellemző - és jogellenes - megoldás az, hogy a határozat ömlesztve, azaz nem EVK-ra bontva ad indokokat, és az, hogy csak megismétli az eltérés törvényben felsorolt objektív indokait, de azokat nem támasztja alá a konkrét eset körülményeivel. Szombathelyen nem tartalmazott érdemi indokolást a határozat, ezért a TASZ segítségével három szombathelyi lakos felülvizsgálati kérelemmel élt, és a bíróság meg is semmisítette a beosztást.²² Ugyancsak az indokolás hiányosságaira hivatkozva semmisítette meg a Fővárosi Törvényszék az V. kerületi beosztást.²³ Általánosságban elmondható, hogy körvonalazódik egy olyan bírósági gyakorlat, amely érdemi indokolást követel meg. Ennek részelemei, hogy az indokok EVK bontásban szerepeljenek, valamint, hogy kellően specifikusak legyenek, ne csak a törvényszöveget ismételjék meg. Ez azért előremutató, mert az indokolás szigorú vizsgálatán keresztül hatékonyan kiszűrhetőek a szándékos manipulációk is, hiszen ezek esetében gyakran nincs is olyan objektív indok, amit felhozható lenne.

Ajánlások

1. Az Országgyűlésben alkotmányozó többséggel rendelkező politikai erőknek tartózkodniuk kell az Alaptörvény és a választási anyagi és eljárásjogi törvények eszköz-jellegű módosításától, vagy annak akár csak a látszatától.
2. A választások időpontjának módosításakor - mivel a választások egyik legfontosabb, a választópolgárokat, a jelölteket, jelölő szervezeteket is érintő paraméteréről van szó - a lehető legszélesebb körben be kell vonni a döntéshozatalba az érintetteket. A döntést érdemi vitának kell megelőznie. Az esetleges változtatásnak a választások alkotmányos súlyával összemérhető célt kell szolgálnia.
3. A jogalkotónak a választási rendszer módosításakor a szabályok tartalmi alkotmányosságán túl biztosítania kell, hogy az eljárás is megfeleljen az európai alkotmányossági sztenderdeknek. A jogalkotó kerülje a választási szabályoknak a nem általános alkotmány- vagy demokraciaeelméleti érvekkel összefüggő, hanem pártpolitikai érdekek mentén történő (vagy ennek látszatát eredményező) átalakítását. A jogalkotónak egyértelműen tartózkodnia kell attól, hogy a választás érdemi szabályait (beleértve az eljárásjogi szabályokat is) a választást megelőző egy évben módosítsa.
4. A jogalkotó biztosítsa a széleskörű szakmai, társadalmi és törvényhozási vita lehetőségét a választási anyagi és eljárási szabályok módosítása esetén, és a vita eredményét használja fel a jogalkotás során, ezzel megteremtve a konszenzuális alapokon nyugvó választási rendszert.
5. A jogalkotó vizsgálja felül az önkormányzati választókerületi beosztás módosításának eljárását. A jegyző mint a HVI vezetője nem tekinthető minden esetben pártatlan szereplőnek, ezért szükséges egyéb szereplők bevonása, rájuk érdemi hatáskörök

²² Győri Törvényszék Kpk.750.260/2023/4.

²³ Fővárosi Törvényszék 103.Kpk.750.380/2023/2.

telepítése az eljárással összefüggésben - akár akként, hogy a jegyző által kialakított választókerületi beosztás felett hivatalbóli kontrollt vezet be.

6. Az NVI, élve a Ve-ben biztosított jogával utasítás keretében a törvényi követelményeknek megfelelő szempontok mentén meghatározhatja a választókerületi beosztás kereteit, továbbá a határozatok nyilvánosságával kapcsolatos visszasságokat a választások hivatalos weboldalán történő közzététellel orvosolni lehetne.
7. Az önkormányzati választókerületi beosztás tárgyában a bíróságoknak tágabban kell értelmezniük az érintettség követelményét, ellenkező esetben sok, egyértelműen jogellenes beosztás hatályban marad. Az érintettségnél ezekben az ügyekben figyelembe kell venni, hogy a szabálytalanságok nem csak az adott választókerületben élők választójogát sértik. A település minden választópolgárát érintettnek kell tekinteni.

II. A VÁLASZTÁSI SZERVEK SZERVI ÉS SZAKMAI MŰKÖDÉSE

2024-ben a közös eljárásban tartott választások miatt a választások lebonyolítása a korábbtól eltérő logisztikát kívánt meg, mely többletfeladatokat rótt a választásokat lebonyolító választási irodákra és a szavazatszámoló bizottságokra - az új szabályozás megismerése, és az annak alapján történő előszöri lebonyolítás formájában.

A Nemzeti Választási Iroda a jogszabályban meghatározott feladatainak eleget tett, részt vett a szavazatszámoló bizottságok felkészítésében, tájékoztató anyagokat készített, a választások hivatalos honlapját stabilan és naprakészen működtette, azon a közérdeklődésre számot tartó információkat folyamatosan közölte.

A 2024-es választások egyik kulcsfontosságú eseménye a főpolgármester-választáson leadott szavazatok (részleges, majd teljes) újraszámolásának elrendelése volt, amely a választási szervek számára is szokatlan feladatot jelentett és melynek számos közbizalmi vonatkozása van - erről bővebben a közbizalomról szóló fejezetben írunk.

A Nemzeti Választási Bizottsággal kapcsolatban továbbra is fennálló probléma, hogy kétharmados parlamenti többséggel egyoldalúan érvényesíthető az akarat az NVB hét tagjának kilenc évre történő, Országgyűlés általi megválasztásában. Ezáltal a tagok megválasztása egyoldalú politikai döntéssé válhat, amely jelentős egyenlőtlenséget eredményez.

A helyi és területi választási bizottságok és a szavazatszámoló bizottságok esetében aggályosnak tartja a TASZ, hogy a tagok ki- és megválasztásának szempontjai átláthatatlanok, így a személyi összetétel megállapítása ez esetben is egyoldalú politikai döntéssé válhat.

A TASZ továbbra is szükségesnek tartja, hogy a választások tisztaságának fokozása érdekében a civil megfigyelésre és a független szavazatszámológói részvételre is teremtsen meg a lehetőséget a jogalkotó.

a) Nemzeti Választási Bizottság

i) Az NVB összetétele

A Nemzeti Választási Bizottság (a továbbiakban: NVB) hét tagját kilenc évre választja meg az Országgyűlés, mellettük az országgyűlési képviselő-csoporttal rendelkező pártok által megbízott tagok a testület tagjai. Ezen felül az országgyűlési vagy az Európai Parlament tagjainak választása (a továbbiakban: EP-választás) listát állító pártok jogosultak tanácskozási joggal tagot megbízni a testületbe. Tekintettel arra, hogy az Országgyűlésben a kormánypártoknak kétharmados többsége van, az NVB tagjainak választásánál is egyoldalúan tudja a kormánypárti többség érvényesíteni az akaratát a választott tagok személye tekintetében:

amennyiben az Országgyűlésben minősített többséggel rendelkezik egy párt vagy pártszövetség, nincs szükség a jelöltek személye mögötti pártok közötti konszenzusra. Ezáltal a tagok megválasztása politikai döntéssé válhat, amely jelentős egyenlőtlenséget eredményez abban a szervezetben, amely a választási jogorvoslatok egyik legjelentősebb fóruma.

A 2022. július 26-án lépett hatályba a Ve. módosítása²⁴, amely alapján a parlamenti frakcióval rendelkező pártoknak folyamatosan lehetnek megbízott tagjai az NVB-ben akkor is, amikor még nem vették nyilvántartásba őket jelölő szervezetként. A jelölő szervezetek nyilvántartásba vételét követően az EP-választásokon induló, de parlamenti frakcióval nem rendelkező pártok szintén delegálhattak megbízott tagokat az NVB-be, ugyanakkor ezeknek a megbízott tagoknak nincs szavazati joga. A TASZ álláspontja szerint ez indokolatlan megkülönböztetés a delegált tagok között²⁵. A parlamenti frakcióval nem rendelkező pártok tisztességes eljárásra vonatkozó esélyei csökkennek azáltal, hogy az NVB határozathozatalában nem vehetnek részt. A megkülönböztetés azért is indokolatlan, mert az országos lista állítása feltételezi a társadalmi támogatottság azon szintjének meglétét, mely alapján a testületben való érdemi részvétel feltételei is fennállnak.

ii) NVB iránymutatások

Az NVB két iránymutatást adott ki a választások előtt. A 3/2024. NVB iránymutatás²⁶ a fővárosi lista állítására jogosító jelöltállításokkal kapcsolatos egyes kérdésekről, a 4/2024. NVB iránymutatás²⁷ pedig a segítő közreműködésével kapcsolatos egyes kérdésekről szól. Üdvözlendő, hogy az NVB két iránymutatást is kiadott, mivel ezek segítik az egységes jogértelmezést. Különösen fontos volt a 3/2024. NVB iránymutatás, mivel a fővárosi lista állításával kapcsolatban számos bizonytalanság merült fel a megváltozott szabályozás nyomán, de a segítő közreműködése kapcsán is időszerű volt iránymutatás kiadása, ugyanis ezen jogintézménnyel kapcsolatban rendszeresen felmerülnek választási visszaélések.

A fővárosi lista állítására vonatkozóan az NVB megállapította, hogy egy jelölő szervezet csak egy fővárosi lista állításában vehet részt, amely az a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény (a továbbiakban: Övjt.) keretei között lehet önálló lista vagy közös lista. Az NVB szerint ez az értelmezés felel meg a Ve. 2. § (1) bekezdés c) pontja szerinti, a jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség alapelveinek is.

A segítő közreműködésével kapcsolatban az NVB a Ve. 181. § (1) bekezdésében foglaltakat értelmezte. A Ve. 181.§ (1) bekezdése alapján a választópolgár vagy a szavazatszámiláló

²⁴ Ve. 17. § (3) bekezdés, 27. §, 45. § (5) bekezdés.

²⁵ Társaság a Szabadságjogokért: *Felszámolja a Nemzeti Választási Bizottsági tagok jogegyenlőségét a legújabb törvénymódosítás*, [tasz.hu](https://tasz.hu/cikkek/felszamolja-a-nemzeti-valasztasi-bizottsagi-tagok-jogegyenloseget-a-legujabb-torvenymodositas/), megjelenés dátuma: 2022.06.29.

²⁶ https://www.valasztas.hu/3per2024_iranymutatas

²⁷ https://www.valasztas.hu/4per2024_iranymutatas

bizottságtól (a továbbiakban: szszb) független, általa választott személy, vagy pedig az szszb által kijelölt két bizottsági tag együttes segítségét veheti igénybe. Az NVB megállapította, hogy nem lehet segítő a jegyzőkönyvvezető, a nemzetközi megfigyelő, a külképviseleti megfigyelő, a nemzetiségi megfigyelő, továbbá a médiatartalom-szolgáltató képviselője sem. Továbbá, az iránymutatás alapján az szszb bizottság az eset összes körülményeire tekintettel vizsgálja, hogy a segítő tevékenysége nem sérti-e a szavazás titkosságát, továbbá nem ütközik-e a Ve. 2. § (1) bekezdés e) pontja szerinti jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelveibe.

iii) Az NVB működése

A TASZ korábbi választási jelentéseiben felhívta a figyelmet arra, hogy az NVB ügyrendje korlátokat állít a tagok részvételi lehetősége előtt a testületi munkában. A határozati javaslat lényegi tartalmát az NVB elnöke dönti el, amelyet esetleg az NVI munkatársai alakítanak a döntés-tervezet kidolgozása közben. Az NVB további tagjai a határozatot módosítani tudják, az NVB ülésén időkorlátok között fejthetik ki az álláspontjukat. A TASZ továbbra is fenntartja azt az álláspontját, hogy az ügyrendet úgy lenne célszerű módosítani, hogy a tagok nagyobb mozgásteret kapjanak a döntéshozatalban.²⁸

A 2024-es választásokon az NVB munkájára az eddigieknél jóval nagyobb figyelem irányult a budapesti főpolgármester-választáson elrendelt újrászámítás miatt. A főpolgármester-választáshoz kapcsolódó jogorvoslati eljárással részletesebben a jelentés közbizalomról szóló fejezetében foglalkozunk, az NVB-re vonatkozó megállapításokat is itt tárgyaljuk. Az NVB döntéseivel kapcsolatos megállapítások a jelentés kampányról és jogorvoslatról szóló fejezeteiben is találhatóak.

b) Nemzeti Választási Iroda

A Nemzeti Választási Iroda jogszabályban foglalt feladatait ellátta, a választások hivatalos honlapját és a választási informatikus rendszert megfelelően üzemeltette, és folyamatosan tájékoztatta a választópolgárokat a választási eljárás szempontjából fontos fejleményekről.

A Ve. 2022-es módosítása főszabállyá tette a névjegyzéki kérelmek nagy része esetén az elektronikus ügyintézés. Az NVI közérthető tájékoztatókat tett közzé a módosult ügymenetekkel kapcsolatban²⁹. A TASZ tapasztalata alapján az elektronikus ügyintézés gördülékenyen zajlott. Kiemelendő, hogy azok számára, akik nem akartak vagy nem tudtak élni az elektronikus ügyintézés lehetőségével, továbbra is rendelkezésre állt a személyes ügyintézés. Néhány olyan

²⁸ Dr. Aujeszký Nóra Ilona, dr. Döbrentey Dániel, dr. Hegyi Szabolcs, dr. Kunos Zsuzsanna, dr. Mráz Attila, dr. Pásztor Emese, dr. Szabó Attila: *Jelentés az országgyűlési képviselők 2022. évi általános választásáról és az azzal közös eljárásban tartott országos népszavazásról*, Budapest, Társaság a Szabadságjogokért, https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/01/tasz_valasztasi_jelentes_2022-2.pdf 2023, 27. o.

²⁹ <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemen-y-2023/21>

esetről van tudomásunk, amikor a választópolgár névjegyzéki kérelme informatikai hiba miatt nem tudta kiváltani a kívánt joghatást, így a hozzánk eljutott esetekben külképviseleti vagy átjelentkezéssel történő szavazás hiúsult meg emiatt. A TASZ fontosnak tartja megjegyezni, hogy részben az eltérő jogi környezet (önkormányzati választások esetében nem lehetséges az átjelentkezéssel szavazás), részben szociológiai sajátosságok miatt (az EP-választáson sok külföldön élő választópolgár más EU-tagállam listáinak egyikére szavaz, vagy kevésbé tartja fontosnak a választáson való részvételt) 2024-ben minden bizonnyal alacsonyabb igény volt mind az átjelentkezéssel vagy külképviseleten történő szavazásra, mint amilyen igény ezekre a 2026-os országgyűlési választásokon lesz. Erre pedig a választási szerveknek és a választási informatikai rendszernek mindenképpen szükséges tekintettel lennie a zökkenőmentes joggyakorlás biztosítása érdekében.

Az NVI honlapja a 2024-es választásokat megelőzően megújult, az új felületen választás-típusonként jobban elkülönített és ezáltal átláthatóbb módon lehet az egyes választásokra vonatkozó információkat megtalálni. Folytatódott az a jó gyakorlat, hogy a Választási füzetek közérthető módon tartalmazzák a választásokkal kapcsolatos lényeges információkat. Az NVI jelöltek, jelölő szervezetek számára új típusú tájékoztató füzetet készített, mely elsősorban a nyilvántartásba vételről, a kampányról, a jogorvoslatokról szóló jogi tudnivalókat összesítette. A kiadványok 2024-ben is a megértést segítő grafikákkal és közérthetőségre törekvő szövegezéssel készültek. A tájékoztató füzetek elkészítése során az NVI kikérte a TASZ szakmai álláspontját is.³⁰ A szszb tagok számára készített füzet egy része kritikát kapott a nyilvánosságban azért, mert az félreérthető értelmezésre adott módot a visszalépett jelöltre és egyidejűleg vissza nem lépett jelöltre leadott szavazatot tartalmazó szavazólap érvényessége kapcsán, mellyel bővebben a közbizalomról szóló fejezet foglalkozik.

A TASZ tapasztalata alapján az átjelentkezések kérdése így is nehézséget okozott a választópolgárok számára. Az átjelentkezéseknél többen jelezték, hogy nem volt számukra érthető, hogy amennyiben az EP-választásokon átjelentkeznek egy a lakóhelyüktől vagy tartózkodási helyüktől eltérő lakcímre, ott nem fognak tudni szavazni az önkormányzati választásokon.

c) Helyi és területi választási bizottságok, szavazatszámoló bizottságok

A területi választási bizottságok (a továbbiakban: TVB) és a helyi választási bizottságok (HVB) állapítják meg a választások eredményét. A jogorvoslati kérelmek (választási kifogások és fellebbezések) elbírálását is a választási bizottságok végzik, így a választási jogsértések orvoslásában is fontos szerepük van - a jogorvoslatokról szóló fejezetben erről bővebb információ olvasható. A választási bizottságok választott és megbízott tagokból állnak. Mind a választási bizottságokra, mind az szszb-kre igaz, hogy a választott tagjaikat politikai testület választja, és a tagok ki- és megválasztásának szempontjai nem átláthatóak.

³⁰ <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemenye-2024/2>

A TASZ következetesen felhívja a figyelmet arra, hogy a civil megfigyelés lehetősége hozzájárulna a választások tisztaságának elősegítéséhez, továbbá a választások körüli választópolgári aktivitás fokozásához. Ugyanígy szükségesnek tartja a TASZ azt is, hogy az szszb-kbe történő, garanciákkal ellátott civil részvétel jogszabályi alapjait teremtsen meg a jogalkotó. Ez egyebek mellett azért is szükséges lenne, mert az szszb-tagok átlagéletkora magas³¹, folyamatos utánpótlásuk nem biztosított.

2024-ben a 2022-es választásokhoz hasonló léptékű szavazatszámológó-toborzás nem történt. A 20K civil szervezetként a 2024-es választásokon is közvetített a pártok és a szavazatszámológók között, így párthoz közvetlenül nem kötődő szavazatszámológók is részt tudtak venni az szszb-kben - ugyanakkor ez változatlanul jelölt, jelölő szervezet általi delegálást jelentett. A 20K és az Unhack Democracy közös e-learning tananyagot készített a szavazatszámológók részére, amelyben a gyakorlati tudnivalók mellett a szavazásnapra való felkészülés megelőzésére is felkészítették a jelentkezőket. Megjegyzendő, hogy a 2022-es választásokhoz hasonló volumenű toborzásnak az egy napon tartott önkormányzati és EP választásokon praktikus akadályai vannak, hiszen az önkormányzati választásokon az átjelentkezés a lakóhelyről a tartózkodási helyre történő átjelentkezésre szűkített, ezért azok akik a lakóhelyüktől vagy a tartózkodási helyüktől eltérő harmadik helyen vállalnak szszb-tagságot, az önkormányzati választásokon a szavazás lehetőségétől elesnek - ezt az áldozatot értelemeszerűen kevesen vállalják.

Az egy napon tartott EP, önkormányzati és nemzetiségi önkormányzati választások az szszb-k összetételét és szavazásnapra terhelését is befolyásolták. Az szszb-kbe az egyes jelölő szervezetek mind az EP, mind az önkormányzati választásokra tekintettel delegálhattak tagokat, azonban csak egy jogcímen. Az egy napon tartott választások mind a szavazásnapra logisztika, mind a szavazólapok megszámlálása során a szavazatszámológók számára is a szokásosnál nagyobb terhelést jelentettek, de ez nem akadályozta az időszaki eredményközlést.

Ajánlások

1. A jogalkotó állítsa vissza azon szabályozást, mely lehetővé teszi az országos listát állító jelölő szervezetek számára, hogy az NVB-be szavazati joggal és ne csupán tanácskozási joggal rendelkező tagot bízzanak meg.
2. A választási szervek összes, választópolgárok jogait és választási szervek kötelezettségeit érintő közlése (állásfoglalásai, közleményei, körlevelei stb.) legyen nyilvános annak érdekében, hogy a Ve. szerinti alapvető követelmény, a választási eljárás nyilvánossága érvényesüljön, és a választópolgárok, jelölőszervezetek és egyéb szereplők ezek ismeretében élhessenek jogaikkal és teljesíthessék kötelezettségeiket. A

³¹ Az Unhack Democracy nem reprezentatív kutatása alapján 2022 óta nőtt az szszb-tagok átlagéletkora, ld. a Magyar Civil Választási Jelentés függelékét, 18. oldal:
<https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/06/2024-Magyar-civil-valasztasi-jelentes.pdf>

nyilvánosság biztosítása során a választási szervek legyenek tekintettel az időszerűségekre is.

3. A választási szervek proaktív kommunikációval, közérthetően és befogadásra motiváló formátumban ismertessék a választási szabályozás közérdeklődésre számot tartó vonatkozásait, továbbá a szabályozással kapcsolatban gyakran felmerülő kérdésekre adott válaszokat a választópolgárok minél szélesebb körével, elősegítendő ezzel a Ve. szerinti, a választási eljárás nyilvánosságának követelményét előíró alapelvi követelmény érvényre juttatását.
4. Az NVI részvétele az NVB döntés-előkészítésében legyen transzparens a Ve. szerinti, a választási eljárás nyilvánosságát megkövetelő alapelvvel összhangban, a döntés-előkészítő adatok nyilvánosságára vonatkozó szabályozás megszorító értelmezése mellett.
5. Az NVB üléseinek összehívása során a meghozandó döntés időszerűsége mellett érvényesüljön hangsúlyosan azon szempont, hogy a testület tagjai kellően informált és megalapozott döntést hozhassanak az ülésen. Ennek érdekében a komplexebb, jelentősebb mennyiségű irat és adat áttekintését igénylő döntések meghozatalával járó ülések megtartása előtt biztosítsanak kellő felkészülési időt a testület tagjainak az időszerűség megtartása mellett. A szabályozás biztosítson lehetőséget arra is, hogy amennyiben a tagok meghatározott arányban ezt kéri, úgy a választási bizottság döntése ésszerű határidőn belülre elhalasztható legyen, amennyiben ez nem veszélyezteti az időszerű döntést.
6. Az NVB ügyrendje tegye egyértelműen lehetővé, hogy tagjai indokolással ellátott különvéleményt csatoljanak azon döntésekhez, amelyeket szavazatukkal kifejezetten elleneztek. Az NVB biztosítsa, hogy e különvélemények a nyilvánosság számára a határozatokkal megegyező módon, a releváns határozatok mellett legyenek elérhetőek.
7. Az NVB Ügyrendjében emeljék meg az egyes tagok felszólalási időkeretét olyan mértékben, amely az eljárás gyorsaságának biztosítása mellett az érdemi vitát is lehetővé teszi. Ez biztosítja, hogy a döntések időszerű meghozatala mellett az egyes tagok véleménye ténylegesen kifejtésre kerüljön, a testületi döntés ezek ütköztetése után szülessen meg.
8. Az NVB iránymutatás kiadását a jelenleginél szélesebb személyi kör kezdeményezhesse, ne csak választási szervek, hanem mindazok, akik a hatályos Ve. szerint jogosultak választási kifogás benyújtására, tekintettel arra, hogy a választási eljárás során felmerülő vitás kérdések nem szükségszerűen és kizárólag a választási szervek által észlelhetőek.
9. Az NVB ügyrendjében csökkenjen a kizárólagos elnöki hatáskörök száma. A jogalkotó építsen be az NVB testületi működését erősítő elemeket a szabályozásba, különösen olyanokat, melyek a döntést megelőző érdemi vitának nagyobb teret adnak.
10. Az NVB ülései legyenek valós idejű kép- és hangkapcsolat (streaming) útján követhetők.
11. A jogalkotó tegye lehetővé, hogy bármely választási szerv munkáját magyarországi civil megfigyelők is megfigyelhessék és dokumentálhassák. Jogosítsa fel a civil

megfigyelőket, hogy érintettség hiányában is kezdeményezhessenek jogorvoslati eljárásokat bármely, a választási eljárásbeli jogorvoslatokban eljáró fórum előtt. Ez a választási szervek működésének transzparenciájához szükséges, ami a Ve. szerinti alapelvből (a választási eljárás nyilvánossága) következik kényszerítően.

12. A jogalkotó tágítsa a szavazatszámoló bizottságokban való részvétel lehetőségét: teremtse meg a nem jelölt vagy jelölőszervezet megbízásából történő részvétel lehetőségét, annak érdekében, hogy a politikai verseny szereplőitől távolságot tartó, ám a választások tisztaságának fenntartásában aktívan tenni kívánó választópolgárok ne szoruljanak ki ezen tevékenységből. Mindehhez pedig alkosson olyan szabályozást, mely az ilyen módon bizottsági taggá válók függetlenségének garanciát teremt.

III. LEVÉLBEN SZAVAZÁS, KÜLFÖLDÖN SZAVAZÓ VÁLASZTÓPOLGÁROK

A 2024-es, közös eljárásban tartott választások kettéváltak a külföldről való szavazás jogosultsága szempontjából: az önkormányzati választásokon csak Magyarországon, a bejelentett lakó-, vagy tartózkodási helyen lehet leadni a szavazatot. Így az a magyar állampolgár, aki 2024 június 9-én külföldön tartózkodott, csak az EP-választáson tudott élni választójogával. Jelen fejezet tehát az EP-választás tapasztalatairól szól.

Kétféle módon szabályozza a magyar jog a külföldről való választójog-gyakorlást: azoknak az állampolgároknak, akiknek van magyarországi lakcíme, csak külképviseleteken adhatják le voksukat, míg azok a magyar állampolgárok, akik nem rendelkeznek magyar lakcímmel (és más EU-s tagállamban sincs lakcímük), levélben tudnak szavazni. A levélben szavazás sokkal egyszerűbb és kényelmesebb a választópolgárok részére, így a TASZ fenntartja azon álláspontját, hogy diszkriminatív a hatályos szabályozás, mely különbséget tesz a szavazás napján külföldön tartózkodó választópolgárok között azon az alapon, hogy rendelkeznek-e magyarországi lakcímmel - mindezt úgy, hogy a választójog terjedelmében eltérés nincs.

A 2024-es választások során a külképviseleti szavazás néhány EU-tagállam külképviseletein anomáliák mellett zajlott: több választópolgár nem szerepelt a névjegyzékben. Amellett, hogy ezeket az eseteket egyedileg kell vizsgálni, feltételezhető, hogy ezen választópolgárok más EU-tagállamban rendelkeztek lakóhellyel, ott kerültek névjegyzékbe vételre, de erről nem kaptak értesítést. Elszigetelt esetekben vélhetően informatikai hiba miatt nem kerültek felvételre a választópolgárok a külképviseleti névjegyzékbe úgy, hogy magyarországi lakcímmel rendelkeztek.

A TASZ és a Political Capital közös közérdekű bejelentése nyomán az NVI a levélben szavazók névjegyzékét már nem csak értesítési cím, hanem tényleges lakóhely szerinti bontásban is közli.

a) A külképviseleti szavazás általános értékelése

A választási eljárási törvény szerint a magyarországi lakcímmel rendelkező magyar választópolgár külképviseleteken adhatja le szavazatát az EP-választáson, ha a szavazás napján külföldön tartózkodik. Ehhez névjegyzékbe kellett magát vetetnie a kiválasztott külképviseleten legkésőbb 9 nappal a választás előtt (2024-ben május 31-ig nyílt erre lehetőség). Bármely, szavazásra kijelölt külképviseleten lehet ilyenkor szavazni, ahhoz nem szükséges az adott országhoz kötődni.

A névjegyzékbe vételt a 2024-es választásokra egyszerűsítette az NVI az úgynevezett automatikus döntéshozatallal, így a formai feltételeknek megfelelő kérelem elfogadásáról azonnal visszajelzést kapott az, aki regisztrált. A külképviseleti névjegyzékbe idén 21.458 fő vetette fel magát, akik közül 18.661 fő jelent meg, és 18.422 érvényes szavazólapot számoltak

össze³². Összehasonlításképp, 2019-ben hasonlóan alakultak a számok, 20.291 fő regisztrált a névjegyzékbe, akik közül 17.749-en vettek részt a választáson, és 17.485 érvényes szavazat született³³, tehát kismértékű emelkedés tapasztalható a részvételben.

A 2024-es választásokon is több megkeresést kapott a TASZ arról, hogy a külképviseleti névjegyzékkel kapcsolatban problémák merültek fel: ezek a megkeresések minden esetben EU-s külképviseleteket érintettek. Van több olyan esetről van tudomása a TASZ-nak a választási forrádróton érkező megkeresésekből, hogy választópolgárok nem tudtak szavazni külképviseleten. Több választópolgár a stuttgarti, a luxemburgi, a brüsszeli és a bécsi külképviseleten szembesült azzal, hogy nem szerepel a névjegyzékben. Volt, aki regisztrált külképviseleti szavazásra, mégis benne maradt a magyarországi névjegyzékben. Egy esetben informatikai hiba állt a probléma hátterében: ebben az esetben a választópolgár visszavonta a külképviseleti névjegyzékbe vételi kérelmét, de végül a lakóhelye szerinti névjegyzékben nem szerepelt. Párt is adott hírt arról, hogy *“az előzetesen névjegyzékbe vett választót nem engedték szavazni a nyugat-európai nagykövetségeken, pedig volt, aki több, mint 500 kilométert utazott, hogy élhessen az alapvető jogával.”*³⁴. A névjegyzéki problémák oka esetről-esetre eltérő lehet, ezek feltárása külön kutatómunkát igényel, de vélhetően a többsége azzal függ össze, hogy az érintettek egy része EU-tagállamban rendelkezik lakcímmel, ekként más tagállam névjegyzékében szerepelt, amiről azonban nem kapott értesítést.

b) A levélben szavazás általános értékelése

A levélben szavazók névjegyzékében a Nemzeti Választási Iroda adatai szerint a 2024-es választás időpontjában 126.801 fő szerepelt; határidőben 66.828 szavazat érkezett be.³⁵ Ez a szám lényegében megegyezik a 2019-es európai parlamenti választások adataival, ahol 63.762 db levélszavazat érkezett be 115.325 névjegyzékben szereplő választópolgártól³⁶.

A TASZ változatlanul aggályosnak látja a szavazási levélcsomagok postai kézbesítésének megbízhatóságát. A 2024-es választáson is érkezett a TASZ-hoz megkeresés arról, hogy az időben feladott³⁷ levélcsomag nem érkezett meg az NVI-hez. A 2022-es országgyűlési választás során, ahol közel négyszer ennyi főt vettek névjegyzékbe (456.129 fő szerepelt a levélben szavazók névjegyzékében), több esetben nem érkezett meg a választókhoz a szavazási

³²

<https://vtr.valasztas.hu/ep2024/valasztopolgaroknak/szavazasi-informaciok/kulkepviseletok-listaja?tab=results>

³³ https://www.valasztas.hu/kulkepviseleti-szavazas-eredmenye_ep2019

³⁴ Nagy Attila Károly: *Magyar Péter: A levélszavazás intézményesített választási csalás*, rtl.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.13.

<https://rtl.hu/belfold/2024/06/13/magyar-peter-a-levelszavazas-intezmenyesített-valasztasi-csalas>

³⁵ <https://vtr.valasztas.hu/ep2024/valasztopolgaroknak/szavazasi-informaciok/levelszavazas?tab=results>

³⁶ https://www.valasztas.hu/levelszavazas-eredmenye_ep2019

³⁷ A jogsegélyt kérő május 23-án adta fel levélcsomagját, aminek a távolságot tekintve június 9-éig mindenképpen meg kellett volna érkeznie.

levélcsomag - erre a problémára reagált is a jogalkotó a pótlevélcsomag-igénylés felvételének lehetőségével (aki a szavazás napja előtti 7. napig nem kapja meg a levélcsomagot, felveheti a külképviseleten és egyéni választókerületi választási irodában). Azonban arra a problémára, amikor a választópolgár által feladott, szavazatát tartalmazó borítékot nem kézbesíti a posta időben az NVI-nek (vagy külképviseletnek), továbbra sincs megoldás. Praktikusan lenne lehetőségük a levélben szavazóknak ilyenkor a külképviseletre eljuttatni személyesen a levélcsomagot a külképviseleti szavazás időpontjában, azonban ezzel a külképviseleti szavazás terheit viselnék, miközben éppen azt könnyíti meg nekik a jogalkotó a levélszavazás intézményével, így ez nem valós alternatíva.

A TASZ a levélben szavazással kapcsolatos, a jogintézménynek a választás tisztaságára és integritására gyakorolt korábbi megállapításait és ajánlásait változatlanul fenntartja. A 2024-es választások kapcsán olyan tartalmú megkeresés nem érkezett a TASZ-hoz, mely a levélben szavazással kapcsolatban kifejezetten ilyen tartalmú problémát fogalmazott volna meg, azonban ez nagy valószínűséggel összefügg azzal, hogy az EP-választáson kevesebb választópolgár szavazhat levélben, mint az országgyűlési választásokon, és a részvétel is alacsonyabb.

c) A külképviseleten szavazó választópolgárok hátrányos megkülönböztetése a levélben szavazó választópolgárokkal szemben

A TASZ álláspontja változatlan arra vonatkozóan, hogy a külföldről való választójog-gyakorlást diszkriminatívan szabályozza a Ve.: hátrányt szenvednek a magyar lakcímmel rendelkező választópolgárok, akik csak külképviseleteken szavazhatnak, a magyar lakcímmel nem rendelkező választópolgárokhoz képest, akik levélben leadhatják voksukat. Különösen igaz ez az EP-választás esetén, amelyen minden magyar állampolgár ugyanolyan terjedelmű választójoggal rendelkezik (a pártok EP-listái közül választhat), függetlenül attól, hogy van-e magyarországi lakcíme, és Magyarországon tartózkodik-e a szavazás napján. Mégis itt is érvényesül az a szabály, hogy a magyarországi lakcímmel rendelkezők külföldről csak külképviseleten szavazhatnak, míg a magyarországi lakcímmel nem rendelkezők szavazhatnak levélben³⁸, ami sokkal könnyebbé teszi számukra választójoguk gyakorlását. Így a magyar lakcímmel rendelkező állampolgárok hátrányt szenvednek azzal, hogy nekik csak a külképviseleteken van lehetőségük leadni szavazatukat.

2019-ben a TASZ képviselőjében az AB-hoz fordult egy olyan magyarországi lakcímmel rendelkező, de külföldön (Boston, USA) tartózkodó személyt, akihez a legközelebbi külképviselet 350 km távolságra esett. Az ő esetében egyértelműen látható, hogy jelentős költség- és időterhet jelent ilyen esetben a választójog-gyakorlás, különösen ahhoz képest, hogy levélben is leadhatná a szavazatát, mint a magyar lakcímmel nem rendelkező, Bostonban

³⁸ Fontos megjegyezni, hogy magyar lakcímmel nem rendelkező magyar állampolgár csak akkor szavazhat a magyar EP-listára, ha nem EU-tagállamban lakik, mert ha van EU-s lakcíme - pl. felvidéki vagy erdélyi, partiumi lakos-, akkor annak a tagállamnak a listáira tudja leadni a szavazatát.

tartózkodó más magyar állampolgárok. Az alkotmányjogi panaszban kérte, hogy a választási eljárási törvény rá is vonatkozó, a levélszavazást diszkriminatívan korlátozó rendelkezéseit semmisítse meg az AB.

Az AB 2020 februárjában döntött³⁹ az ügyről. A testület a panaszt elutasította. Az AB lényegesnek tartotta a diszkriminatív szabályozás megítélésében, hogy egy 2018-as európai uniós jogszabály-módosításig csak azok a polgárok szavazhattak az EP-választáson, akiknek volt is az adott tagállamban lakóhelyük, így addig a magyar lakcímmel nem rendelkező magyar állampolgárok nem vehettek egyáltalán részt a magyar EP-választáson, így levélben szavazni sem tudtak. Azonban az Európai Parlamenti Választási Okmányt 2018-ban módosító határozat *“arra ösztönzi a tagállamokat, hogy az uniós lakóhellyel nem rendelkező állampolgáraik számára is teremtsék meg annak lehetőségét, hogy az Európai Parlament tagjainak választásán részt vehessenek”* (3032/2020. (II. 24.) AB határozat, Indokolás [26]), ami lehetőséget teremtett Magyarországnak arra, hogy az EU-ban lakcímmel nem rendelkező állampolgárainak megadja az EP-választáson való részvétel jogosultságát. Magyarország megalkotta az ehhez szükséges jogszabályi háttérrel, így kiterjesztette az európai parlamenti választójogosultságot *“azon magyar állampolgárokra is, akik Magyarországon élnek, de lakcímmel nem rendelkeznek, illetve akik az Európai Unió területén kívül rendelkeznek lakóhellyel.”* (3032/2020. (II. 24.) AB határozat, Indokolás, [26]) Így viszont az AB nem tekinti azonos helyzetben lévőknek a tagállami lakóhelyükből fakadóan eleve EP-választójoggal rendelkező és az állampolgárságuk révén a kiterjesztett lehetőséggel választójogosultságot nyert, lakcím nélküli állampolgárokat. Az AB érvelése szerint *“nem képeznek homogén csoportot. Az egyik csoportba ugyanis azon választópolgárok sorolhatók, akik valamely Európai Unió tagállam állampolgárai, és ezzel egyidejűleg Magyarországon rendelkeznek lakóhellyel, a másik csoportba pedig azon választópolgárok tartoznak, akik magyar állampolgárok, de sem Magyarországon, sem más európai uniós tagállamban nem rendelkeznek lakóhellyel. A két csoportnak tehát teljesen más a fő csoportképző tényezője: az első esetben a magyarországi lakóhely, a második esetben pedig a magyar állampolgárság.”* (3032/2020. (II. 24.) AB határozat, Indokolás [33]) Tekintettel arra, hogy diszkrimináció csak az azonos (homogén) csoportba tartozók közti különbségtétel esetén merülhet fel, az AB így nem értékelte diszkriminatívnak a szabályozást.

Érdekesség, hogy ennek ellenére hangsúlyozta az AB, hogy nincs akadálya annak, hogy az Országgyűlés kiterjessze a levélszavazás lehetőségét a magyar lakcímmel rendelkező külföldről szavazó állampolgároknak is: *“fentiek mellett az Alkotmánybíróság – az Abh.-ban kimondottakhoz hasonlóan – hangsúlyozza, hogy a törvényalkotó az Epvjt. esetében is megváltoztathatja a korábbi mérlegelésen alapuló döntését, és amennyiben ennek technikai és biztonsági feltételeit adottnak látja – és ezt indokoltnak ítéli –, bevezethet olyan törvényi szabályozást, amely a szavazás napján külföldön tartózkodó valamennyi választópolgár*

³⁹ 3032/2020. (II. 24.) AB határozat

számára az állandó lakóhelytől függetlenül biztosítja a levélben történő szavazás lehetőségét.” (3032/2020. (II. 24.) AB határozat, Indokolás [35])

d) A szavazás napján történt események

A szavazás napján nem érkezett tömeges megkeresés a TASZ jogsegély-szolgálatához a levélszavazással kapcsolatosan. Ennek lehet az is az oka, hogy a 2024-es választáson csak az európai parlamenti listára lehetett külföldről szavazni, melyre a levélszavazásra jogosultak csak kisebb hányada jogosult (az EU-tagállamban élők nem). Ennek ellenére mind a külképviseleti szavazással, mind a levélszavazással kapcsolatban idén is felmerültek problémák, melyek hiányosságokat jelezhetnek (névjegyzék-vezetés, szavazási levélcsoomag eljuttatása), ezeket fentebb kifejtettük, illetve az alábbiakban ajánlásokat fogalmazunk meg a problémák megoldása érdekében.

Nyugat-európai külképviseletek (a bécsi, brüsszeli és luxemburgi nagykövetség és a stuttgarti főkonzulátus) kapcsán több megkeresés érkezett a TASZ jogsegély-szolgálatához, melyekben a választópolgárok azt panaszolták, hogy hiába vetették magukat névjegyzékbe a külképviseleti szavazásra, a helyszínen nem szerepeltek a névjegyzékben. Ennek oka valószínűleg az, hogy a magyar lakcímük mellett más EU-s tagállamban is szerepeltek a névjegyzékben, és ezért a magyar névjegyzékből utóbb törölték őket. Magyarországon élő EU-s állampolgárok is hasonló panaszokkal keresték a jogsegély-szolgálatot, ami mögött azonos ok sejthető.

e) Adatszolgáltatás a levélben szavazásról

Az NVI eleget tett a TASZ és a Political Capital azon kérésének, hogy a levélben szavazók névjegyzékét ne csak értesítési cím, hanem állandó lakcím szerinti bontásban is közöljék⁴⁰, ezáltal látható, hogy mely országból hányan szerepelnek a levélben szavazók névjegyzékében, ami által átláthatóbb lett ez a választási nyilvántartás.⁴¹

Ajánlások

1. A jogalkotó szüntesse meg az álláspontunk szerint jogellenes megkülönböztetést a magyarországi lakcímmel rendelkező és a magyarországi lakcímmel nem rendelkező választópolgárok között a szavazat leadásának módja tekintetében.
2. A jogalkalmazó szervek gondoskodjanak olyan módszerek alkalmazásáról, melyek a szavazási levélcsoomagok postai visszajuttatását, a levélcsoomag választási szervekhez való megérkezését nagyobb hatékonysággal és eséllyel biztosítják, esetlegesen a

⁴⁰ Társaság a Szabadságjogokért: *Átláthatóbb névjegyzék a Political Capital és a TASZ kezdeményezése nyomán*, tasz.hu, megjelenés dátuma: 2024.12.06.

<https://tasz.hu/cikkek/atlatthatobb-nevjegyzek-a-political-capital-es-a-tasz-kezdemenyezese-nyoman/>

⁴¹ <https://www.valasztas.hu/kulhoni-magyar-allampolgarok-valasztasi-regisztracioja>

jelenlegihez képest alternatív kézbesítési módnak vagy módoknak minősülnek, tekintettel arra, hogy a szavazási levélcsoomagok nem minden esetben érkeznek vissza. A jogalkalmazó szervek jelezzék, amennyiben ehhez jogalkotásra van szükség.

3. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, mely a választópolgárok egyenlő részvételi esélyeit biztosító, ugyanakkor a levélszavazásnál a szavazat integritása szempontjából biztonságosabb, Magyarország területén kívülről történő részvételt biztosító szavazási módok egyikére cseréli a levélszavazást. A nagyszámú levélszavazással kapcsolatos visszaélésre tekintettel, amelyek elsősorban a választás tisztaságának megóvása, a választási eljárásban történő önkéntes részvétel, a jelöltek és a jelölőszervezetek közötti esélyegyenlőség és a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvei követelményét sértik.
4. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, hogy a levélszavazás során kizárólag a hivatalos borítékot lehessen továbbra is használni, mivel a Ve. 2018. szeptember 1-jétől hatályos módosításának vonatkozó – könnyítő – rendelkezése alkalmas a választások tisztaságának alátartására.
5. A jogalkotó az esetleges visszaélések elkerülése érdekében zárja ki, hogy a szavazási levélcsoomagok kézbesítését a választópolgárok részére a szavazás eredményében közvetlenül vagy közvetetten érdekelt szereplők végezzék, vagy a kézbesítésben bármilyen módon közreműködjenek. Szintén a visszaélések elkerülése érdekében írja elő a jogalkotó, hogy a levélben szavazásra minden választásra külön legyen szükséges regisztrálnia a levélben szavazni kívánó választópolgároknak, mivel a jelenleg hatályos, tíz évre szóló névjegyzékbe vétel a választás tisztaságát veszélyezteti.
6. A jogalkotó az esetleges visszaélések elkerülése érdekében tiltsa meg, hogy a kitöltött szavazólapot tartalmazó szavazási levélcsoomagot az egyetemes postai szolgáltatótól eltérő bármely más személyek, szervezetek továbbíthassák.
7. Az NVI tárja fel a külképviseleti névjegyzék-vezetéssel kapcsolatban felmerülő problémák (regisztrált választók nem szerepelnek a külképviseletek névjegyzékeiben, ok és értesítés nélkül törlik őket) okait annak érdekében, hogy a magyarországi lakcímmel rendelkező választópolgárok maradéktalanul tudjanak élni választójogukkal külföldön.
8. Az NVI tegyen lépéseket annak érdekében, hogy további külképviseletek vagy azokon kívüli helyszínek legyenek kijelölhetőek a külképviseleti szavazásra.

IV. NEMZETISÉGI SZAVAZÁS

A nemzetiségi szavazás során a 13 elismert magyarországi nemzetiséghez tartozók adhatják le szavazatukat a nemzetiségi önkormányzatok tagjainak megválasztása során, mely helyi, területi és országos szinten zajlik. A magát nemzetiségi választópolgárként nyilvántartásba vetető választópolgár szavazati jogának terjedelmét ez nem érinti más választástípusok során: ugyanúgy szavazhat a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán és az EP-választáson. Ezzel összefüggésben a 2024-es választások kapcsán nem jutott el a TASZ-hoz olyan információ, mely választópolgárok akarata ellenére történő, nemzetiségi választópolgárkénti regisztrációról szóltak volna.

2024-ben kiemelkedő arányban fordultak elő érvénytelen ajánlások a roma nemzetiségi választás kapcsán. Széttartó joggyakorlat alakult ki továbbá a nemzetiségi szervezetek jelölő szervezetkénti nyilvántartásba vétele során. A 2019-es választásokhoz képest jelentősen több érvénytelen szavazatot adtak le a nemzetiségi önkormányzati választásokon: 13-ból 11 nemzetiségi esetben romlott az érvényességi arány, ami feltehetőleg arra utal, hogy a szavazás módját sok választópolgár túl bonyolultnak találja.

- a) A választópolgárok ajánlásaival kapcsolatos anomáliák a roma nemzetiségi önkormányzati választások kapcsán

Mint minden más választás-típus esetében, a nemzetiségi önkormányzati választáson való induláshoz is ajánlások gyűjtését írja elő a törvény a jelöltek, jelölő szervezetek számára. Az ajánlások ellenőrzése során fény derült arra, hogy a roma nemzetiségi listák egyikét támogató választópolgárok ajánlásai kiemelkedő arányban, nagyjából egyharmad részben bizonyultak érvénytelennek. Az érvénytelenség fő oka az volt, hogy a választópolgárok számottevő része nem megfelelő adatokkal töltötte ki az ajánlóívet; a sajtóban megjelentek szerint *“volt, aki a becenevét írta az ajánlóívre, más esetekben hiányzott vagy hiányosan szerepelt a név”*, de érvénytelenségi ok volt az olvashatatlan adatok és a hibásan megadott személyi azonosító is.⁴²

- b) Jelölő szervezetek nyilvántartásba vételével kapcsolatos széttartó gyakorlat

A nemzetiségi jelölő szervezetek nyilvántartásba vétele kapcsán mind a választási szervek, mind a Kúria széttartó gyakorlatot alakított ki, mellyel a jelöltállítás fejezetben foglalkozunk bővebben.

⁴² Czene Gábor: *Volt, aki a becenevét írta az ívre, rengeteg roma ajánlást dobott vissza az NVI.* nepszava.hu, megjelenés dátuma: 2024.05.18.
https://nepszava.hu/3235855_romak-ajanlas-valasztas-2024-cikosz-rpm-ervenytelen-szignok.

c) Akarat ellenére történt regisztráció

Míg az országgyűlési választásokon a nemzetiségi választópolgár ekként történő regisztrációja következményeként nem szavazhat pártlistára, addig az önkormányzati választások esetében hasonló megszorítás nincs. Vélhetően ezzel összefüggésben a 2024-es választásokon a TASZ jogsegély-szolgálatához nem jutott el olyan eset, amikor valakit tudta és akarata ellenére nemzetiségi választópolgárként regisztráltak - korábban azért voltak hasonló visszaélések, hogy a jogsértést elkövető megfossza a pártlistás választójogáról a választópolgárt, illetve hogy a nemzetiséghez tartozóként besorolt választópolgártól megtevesztéssel ajánlást szerezzen.

d) Nyilvánvalóan nem az adott nemzetiséghez tartozó választópolgárok passzív választójoga

A 2024-es választásokkal összefüggésben több olyan eset is volt - elsősorban német és görög nemzetiségi jelöltek kapcsán - amikor egyes választópolgárokban nyomatékos kétség merült fel a jelölt nemzetiséghez tartozása, az ezzel összefüggésben megtett jognyilatkozata valódisága kapcsán. Az ezt sérelmezők általában a jelölt nyelvtudásának, nemzetiségi kulturális ismereteinek hiányát rótták fel. A vonatkozó ügyekben a választási bizottságok elutasították a kifogásokat.

e) Érvénytelen szavazatok magas aránya

A 2019-es nemzetiségi önkormányzati választások kapcsán különösen szembetűnő volt az érvénytelen szavazatok magas aránya a nemzetiségi listák esetében. 2024-ben a 13 nemzetiségi lista esetében egyetlen egy olyan volt, ahol az érvényes szavazatok aránya 2019-hez képest növekedett, 11 esetben - akár jelentősen - romlott az érvényességi arány, és az arány egy lista esetében stagnált. Ennek oka feltehetően az, hogy a szavazás folyamata változatlanul bonyolultnak bizonyul a választópolgárok egy része számára, melynek célja a titkosság garantálása. A szavazás során a Ve. 323. § (2) bekezdése alapján a nemzetiségi szavazólapokat a választópolgár olyan borítékba helyezi, amelyen a nemzetiség megjelölése fel van tüntetve. A borítékot a választópolgár lezárja. A gyakorlatban gyakran fordul elő, hogy a nemzetiségi szavazólapot a többi szavazólappal közös borítékba helyezik, vagy a választópolgár nem zárja le a borítékot.

Az érvénytelen szavazatok aránya 2024-ben nemzetiségenként az alábbiak szerint alakult:

Országos nemzetiségi lista	Az országos nemzetiségi listára leadott érvénytelen szavazatok aránya az összes leadott szavazathoz képest	Az országos nemzetiségi listára leadott érvénytelen szavazatok aránya az összes leadott szavazathoz képest
----------------------------	--	--

	2024-ben ⁴³	2019-ben ⁴⁴
Bolgár	8,5%	8,5%
Görög	6,2%	2,8%
Horvát	7,6%	6,79%
Lengyel	7,2%	2,4%
Német	18%	17%
Örmény	20%	6,88%
Roma	20%	11,6%
Román	7,5%	7%
Ruszin	9%	3,29%
Szerb	32%	6,2%
Szlovák	15%	16,8%
Szlovén	7%	6%
Ukrán	12%	3,4%

Ajánlások

1. A választási szervek, együttműködésben a nemzetiségi önkormányzatokkal, mérjék fel a nagyszámú érvénytelen ajánlás és nemzetiségi listás szavazat okait és a tapasztalatokat összegezve dolgozzák ki a problémát kezelő javaslatokat.
2. A jogalkotó írja elő, hogy a szavazatszámoló bizottságok tagjai figyelmeztessék a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán szavazó választópolgárokat arra, hogy a boríték lezárása nélkül szavazatuk érvénytelen.

⁴³ <https://vtr.valasztas.hu/nemz2024?filter=national>

⁴⁴ dr. Dojcsák Dalma, dr. Döbrentey Dániel, dr. Kaputa Júlia, Kunos Zsuzsanna, dr. Szabó Attila: „Egyenlők és egyenlőbbek?” A TASZ Választási Jogi Programjának jelentése a 2019. évi európai parlamenti és önkormányzati választásokról, https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/01/Egyenlok-es-egyenlobbek_-a-tasz_2019-es_valasztasi_jelentese.pdf, Budapest, Társaság a Szabadságjogokért, 2019, 21. oldal

V. HÁTRÁNYOS HELYZETŰ VÁLASZTÓPOLGÁROK A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁSBAN

Bár az elmúlt években egyre több törekvés volt a választójog gyakorlása szempontjából hátrányos helyzetű választópolgárok segítésére, további lépések megtétele szükséges az ezen csoportba tartozó választópolgárok alapjog-gyakorlása teljességének érvényesülése érdekében. Ez különösen a gondnokság alatt állók esetében igaz, mivel nagy részük továbbra is ki van zárva a választójog gyakorlásából – Magyarország nemzetközi emberi jogi kötelezettségvállalásával ellentétes módon. Ezzel többen teljes jogfosztottságban élnek a választások tekintetében.

Előremutató a könnyített tájékoztatók elkészítése és alkalmazása a TASZ és az NVI együttműködésének köszönhetően, azonban ezek hozzáférhetősége még fejleszthető. A mozgóurnás szavazás szabályozása javult, a jogalkotó növelte a lebonyolítására allokált kapacitás mennyiségét – a 2024-es választásokon érezhetően visszaszorultak a mozgóurna-igénnyel kapcsolatos hiányosságok. A bentlakásos intézményekben továbbra is megmaradt a befolyásolás kockázata, melyről bővebben a szavazásról szóló fejezetben találhatóan megállapítások.

a) Kik a hátrányos helyzetű választópolgárok?

A választópolgárok egyes csoportjai számára a szavazás ésszerűtlen terheket hoz. Ebben érintettek a gondnokság alatt álló személyek, a vak és gyengénlátó, a mozgásszervi fogyatékossgal élő, valamint a hajléktalan választópolgárok. Szintén megemlítendő a zárt intézményekben élők, akik helyzetüknél fogva fokozottan ki vannak téve a jogellenes befolyásolás kockázatának.

Mindezen csoportok közül a legsúlyosabb korlátozást a gondnokság alatt állók szenvedik el, rengeteg esetben ugyanis kizárja őket a bíróság a választójoguk gyakorlásából. A többi csoporthoz tartozók bár gyakorolhatják választójogukat, olyan akadályokat kell tudni áthidalniuk, amelyek sok esetben alkalmasak arra, hogy visszatartsák őket választójoguk gyakorlásától.

A szabályozási rendszer kialakításakor a jogalkotónak két szempontot kell figyelembe vennie: egyrészt a választási rendszer hozzáférhetőségét, másrészt az integritásának védelmét. Az akadályok megfelelő elhárítása és a fogyatékossgal élő személyek támogatása a választójoguk gyakorlásában hidalhatja át ezt a két, látszólag ellentétes célt.⁴⁵

A probléma megoldása az állami szervek feladata, a civil szervezetekkel való együttműködésben. A civil szervezetek emellett önállóan is fellépnek a fogyatékossgal élő emberek jogainak védelmében: erre példa, hogy az Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik

⁴⁵ Fiala János: *A fogyatékossgal élő személyek választójogának kérdései a Kiss Alajos kontra Magyarország döntés tükrében*. FUNDAMENTUM, 2010. 3. szám, 116. oldal

Országos Érdekvédelmi Szövetsége (ÉFOÉSZ) létrehozott egy választójogi tudástárat, ami az érintett aktivisták jogtudatosítását célozza.⁴⁶

Újdonság, hogy 2023 októberében megtartotta alakuló ülését a Fogyatékoságügyi Tanácsadó Testület. Bár üdvözlendő lenne az a cél, hogy az Alapvető Jogok Bizottsága (a továbbiakban: ombudsman) a fogyatékosággal élő személyek jogait támogassa, a 2024-es választásokon a TASZ nem találkozott a Testülettől érkező törekvésekkel, amelyek a fogyatékosággal élő személyek választójogának támogatását célozták volna. Ebből, és az ombudsman tevékenységéről levont következtetésekből a TASZ a Testület felállítását olyan intézkedésnek véli, ami további lépések hiányában nem alkalmas a probléma tényleges kezelésére.

b) Gondnokság alatt állók választójoga

Magyarországon a mai napig rendszeresen zárják ki választójogukból a pszichoszociális és értelmi fogyatékoságuk miatt gondnokság alá helyezett személyek egy részét a bíróságok. Erről az ENSZ CRPD bizottsága is megállapította, hogy egyértelműen szembemegy a Magyarország által 2007-ben ratifikált *fogyatékkal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény*nel. Erre a kötelezettségszegésre a TASZ valamennyi választási jelentésében felhívta a figyelmet. A jogalkotó nem rendezte a kérdést azóta sem.

A gondnokság alá helyezési eljárásban az Emberi Jogok Európai Bírósága által hozott, *Kiss Alajos v. Magyarország*⁴⁷ döntés vívmányai alapján, 2012 óta nem automatikus a választójogból való kizárás. Ugyanakkor ez a gyakorlat és az emögött meghúzódó törvényi rendelkezések változatlanul jogellenesek a CRPD bizottság álláspontja szerint.⁴⁸ A választójog bármiféle, fogyatékoságon alapuló korlátozása ugyanis összeegyeztethetetlen a nemzetközi sztenderdekkel.

A legutolsó adatok alapján 2023. december 31-én 57.250 személy állt gondnokság alatt.⁴⁹ Az adatok azt mutatják, hogy annak ellenére, hogy nem kötelező a választójogból kizárás, a gondnokság alá helyezett több mint 80%-a esetében mégis sor kerül rá.⁵⁰ Bár a

⁴⁶ <https://efoesz.hu/efoesz/az-en-hangom-az-en-szavazatom>

⁴⁷ *Kiss Alajos v. Magyarország*, 38832/06 sz. kérelem: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-98800>.

⁴⁸ dr. Aujeszky Nóra Ilona, dr. Döbrentey Dániel, dr. Hegyi Szabolcs, dr. Kunos Zsuzsanna, dr. Mráz Attila, dr. Pásztor Emese, dr. Szabó Attila: *Jelentés az országgyűlési képviselők 2022. évi általános választásáról és az azzal közös eljárásban tartott országos népszavazásról*. Budapest, Társaság a Szabadságjogokért, 2023, https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/01/tasz_valasztasi_jelentes_2022-2.pdf 43. oldal

⁴⁹ Lásd a Központi Statisztikai Hivatal táblázatos adatállományát a gondnokság alatt álló személyekről: https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0058.html.

⁵⁰ A becslés két adatból áll össze. Egyrészt a 262/2022. NVB határozat - G. Z. magánszemély által benyújtott kifogásban feltüntetett adatból: „A 2022 március 15-i adatok szerint“ [...] „47.043 személytől vonta meg a bíróság a szavazati jogot a korlátozott belátási képességére tekintettel.“ <https://www.valasztas.hu/hatarozat-megjelenito/-/hatarozat/262-2022-nvb-hatarozat-g-z-maganszemely-ai-tal-benyujtott-kifogas-targyaban>, másrészt pedig a KSH-tól általunk kért adatokból, amelyek az adott év

cselekvőképesség korlátozásának elsődleges célja az érintett védelme, az gyakran valójában az érintett érdekeinek csorbítását eredményezi.⁵¹ A választójogból való kizárás egyenesen a politikai közösségből való száműzést jelenti,⁵² ez pedig nem jogkorlátozáshoz, hanem jogfosztáshoz vezet. A Kúria joggyakorlat-elemző csoportja is megerősítette, hogy a *“pszichoszociális fogyatékkal élőket nem elzárni kell a közösség életét érintő kérdésekben történő részvételtől, hanem „akadálymentesíteni” kell számukra a közülethez kapcsolódó jogaik gyakorlását.”*⁵³

c) Könnyített formában megírt tájékoztató

A könnyített formában megírt tájékoztató⁵⁴ jó gyakorlatot hozott a tekintetben, hogy tartalma és nyelvezete jól érthető, többek között az NVI és a TASZ közös együttműködésének köszönhetően. Azonban továbbra is akadályt jelent a hozzáférhetőség. Bár a honlapon közzétette az NVI a könnyített tájékoztatóit,⁵⁵ kifejezetten tudni kell, hogy azokat hol érdemes keresni. Az online hozzáférés mellett, a fizikai példányhoz viszont kizárólag igénylés alapján juthat hozzá a választópolgár, és csak fogyatékoságára hivatkozva igényelheti. Ez azonban egyrészt stigmatizáló lehet a fogyatékossgal élő választópolgár számára. Másrészt a választópolgárok szélesebb csoportjának is előnyére válhatna az automatikus hozzáférés a könnyített tájékoztatókhoz.

A TASZ álláspontja szerint emellett problémaként merült fel, hogy a könnyített formában megírt tájékoztató, valamint a Braille-írással nyomott névjegyzékbe vételi értesítő igénylésére nyitva álló határidő *“[...] indokolatlanul korai. Az egyéniesített értesítő Braille-nyomása érthető módon némi időt igényel, azonban még ezzel együtt, a hazai postaszolgálat kézbesítési határidejeinek figyelembevételével is jóval későbbi határidő lenne indokolt a kérelmezésre – különösen arra figyelemmel, hogy mindkét lehetőség rendeltetése a fogyatékossgal élő választópolgárok*

december 31-i állapotát tükrözték. Központi Statisztikai Hivatal (www.ksh.hu): 1210_gondnoksag_valasztójog_2022 egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány.

⁵¹ Fiala-Butora János (szerk.): *Fogyatékossg és Társadalom, 2019/2. tematikus szám.* Budapest, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2019.

https://real-j.mtak.hu/13819/7/FT_2019_2_vtematikus_szam.pdf. 10. o.

⁵² Fiala János: *A fogyatékossgal élő személyek választójogának kérdései a Kiss Alajos kontra Magyarország döntés tükrében.* FUNDAMENTUM / 2010. 3. szám, 116. oldal

⁵³ A Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának véleménye 2019.EI.II.JGY.P.1.: *A gondnoksági perek vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményének megállapításai.* 2019. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/2019_el_ii_jgy_p.1_kivonat.pdf.

⁵⁴<https://www.valasztas.hu/documents/20182/305683/K%C3%B6nyv%C3%ADtett+t%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3+2022.+%C3%A9vi+orsz%C3%A1ggy%C5%B1l%C3%A9si+v%C3%A1laszt%C3%A1s+hoz+%C3%A9s+n%C3%A9pszavaz%C3%A1shoz.pdf/1e291dd9-9db7-b907-3b16-9e78463df92a?version=1.2&t=1644997745273>

⁵⁵ <https://www.valasztas.hu/konnyitett-tajekoztatok>

segítése, aktív választójoguk vonatkozásában az egyenlő bánásmódhoz való joguk érvényre juttatása”.⁵⁶

d) Mozgóurnával kapcsolatos anomáliák

A mozgóurnás szavazással kapcsolatos nehézségek minden választásnál előkerülnek, azonban a 2022-es választások óta eszközölt törvénymódosítás következtében a korábban a TASZ több jelentésében is említett kapacitáshiány jórészt kezelésre került - igaz, hogy a mozgóurna igénylése éppen az önkormányzati választások kapcsán kevésbé gyakori, éppen a jogszabályi korlátok miatt, így a 2022-es módosítások hatását igazán csak 2026-ban lesz lehetséges mérni. Korábban sok esetben azért nem érkezett ki a mozgóurna, mert nem volt elég ember arra, hogy a szavazóhelyiségben is maradjanak szszb-tagok és legyen legalább kettő, aki kiviszi egy adott területre az urnát úgy, hogy a törvényben megjelölt határidőig, azaz 19 óráig visszaérjen a választás napján. A jogalkotó azzal orvosolta a problémát, hogy növelte a kapacitást.⁵⁷ 2024-ben érezhetően kevesebb olyan tartalmú megkeresést kapott a TASZ, ami szerint valakihez nem vitték ki a mozgóurnát.

A TASZ jogsegélyszolgálatához érkezett megkeresés ebben az évben is azzal a problémával, hogy a bentlakásos intézményekben nem volt megfelelő a mozgóurna szavazás lebonyolítása. Ezen intézmények (különösen időszotthonok) lakói sokszor sérülékenyek, könnyű visszaélni a helyzetükkel. A TASZ jogsegélyszolgálatához eljutott olyan hangfelvétel, ami arra engedett következtetni, hogy már előre bejelölték a szavazólapon a jogsegélyes idős rokona helyett, hogy kire kell szavazni. De volt aki azt sérelmezte, hogy az időszotthon lakói a szavazólap mellé az egyik jelöltről készült szórólapot kaptak. Azt is sérelmezték, hogy a nővérek kifejezetten megmondták, kire kell szavazni. Mindezek jogellenes befolyásolásnak minősülnek.

Ajánlások

1. A jogalkotó írja elő, hogy minden választópolgár kapjon könnyített formában megírt tájékoztatót igénylés nélkül is, annak érdekében, hogy a külön igénylés szükségessége okozta nehézségek ne fosztahassanak meg egyetlen választópolgárt sem a számára értelmezhető tájékoztatástól. A kézbesítés során részesítsék előnyben az elektronikus megoldásokat, különösen a tárhelyre kézbesítést.

⁵⁶ Társaság a Szabadságjogokért: *Elemzésünk az egyes választásokkal kapcsolatos törvények módosításáról szóló T/714. számú törvényjavaslatról*, [tasz.hu](https://tasz.hu/cikkek/elemzesunk-az-egy-es-valasztasokkal-kapcsolatos-torvenyek-modositasarol-szolo-t-714-szamu-torvenyjavaslatrol), megjelenés dátuma: 2018.07.04. <https://tasz.hu/cikkek/elemzesunk-az-egy-es-valasztasokkal-kapcsolatos-torvenyek-modositasarol-szolo-t-714-szamu-torvenyjavaslatrol>.

⁵⁷ Ld. Ve. 24. §. Bevezette: egyes választási tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi CLXVII. törvény.

2. A választási szerveknek aktívan együtt kell működnie, valamint erőforrásokkal kell támogatnia azokat a szervezeteket, amelyek a pszichoszociális és értelmi, valamint testi fogyatékossgal élő személyek választójog-gyakorlásának megkönnyítésén dolgoznak.
3. Az NVI a könnyített formában megírt tájékoztatót a könnyen érthetőség feltételeit teljesítve készítse el, míg a további tájékoztatókat a közérthetőség követelményét teljesítve készítse el, azért, hogy a legszélesebb választópolgári csoportok kapjanak számukra értelmezhető tájékoztatást.
4. A jogalkotónak – Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásait tiszteletben tartva – meg kell szüntetnie a gondnokoltak bíróság általi választójog-korlátozásának lehetőségét, és meg kell teremtenie annak kereteit, hogy a választójog gyakorlásából már kizárt gondnokoltak esetében haladéktalanul felülvizsgálhatóak legyenek ezek a döntések.
5. A jogalkotónak lehetővé kell tennie a választókerületen belül található települések közigazgatási határain belül található bármely címre a mozgóurna kiszállítását, azokban az esetekben, amelyekben előre nem látható okból kerül sor a szavazókörön kívüli helyszínre történő mozgóurna-igénylésre, biztosítandó, hogy valamennyi igénylő élhessen aktív választójogával.
6. Az NVI készítse tájékoztatót a bentlakásos intézményeknek arról, hogy az ott tartózkodó személyek választójog-gyakorlását hogyan jogszerű segíteniük, és melyek azok a jogszerűtlen magatartások, amelyektől tartózkodniuk kell, a választás tisztasága érdekében.
7. A jogalkotó írja elő, hogy a bentlakásos intézményekbe ne csak két szavazatszámlláló-bizottsági tag szállítsa ki a mozgóurnát, hanem a helyi választási iroda helyi viszonyokat megfelelően ismerő elnökének döntése nyomán megnövelt létszámú szavazatszámlláló-bizottsági tag vegyen részt a feladatban, biztosítandó a szavazás gördülékenységét és tisztaságát.
8. Az NVI nyújtson tájékoztatást minden olyan intézmény számára, ahol fennáll a veszély, hogy az ott tartózkodók nem képesek önállóan élni az aktív választójogukkal. Az egyedi esetekre az NVI-nek és az adott intézménynek előre fel kell készülnie, biztosítandó a választás tisztaságát.
9. A választási szerveknek – választási irodáknak és szavazatszámlláló bizottságoknak – hatékonyan kell felkészülniük az igénylési határidő környékén akár ugrásszerűen megnövekvő mozgóurnaigények időszerű kiszolgálására is, annak érdekében, hogy a választási szervek kapacitáshiánya miatt senki ne essen el aktív választójogától.

VI. ADATVÉDELEM

A kampány során tipikus problémaként merül fel a választópolgárok adataival való visszaélés, mely minden választás-típus során folyamatosan érzékelhető. A választópolgárok köréből többen arról számoltak be: nem tudják, hogyan értek hozzá az adataikhoz, amit aztán kampánymegkeresés céljára használtak fel különböző pártok és politikai szereplők.

A Covid-19 elleni oltásra regisztráltak adatai ismét a kormányzati kampányüzenetek terjesztésének eszközeivé váltak, hasonlóan a 2022-es kampányban tapasztaltakhoz.

A választási jogorvoslatok adatvédelmi sérelmek terén nem vezetnek eredményre, mivel sem a választási bizottságok, sem a bíróságok értelmezése szerint nem minősül sem a GDPR, sem az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.) választásra irányadó jogszabálynak, tehát a GDPR (és az Infotv.) megsértése a választási jogorvoslatok rendszerében nem orvosolható.

A 2024-es választások kapcsán a TASZ közvetlenül nem találkozott olyan esettel, amikor a választópolgárok személyes adataival az ajánlásgyűjtés során visszaéltek volna. Ennek ellenére az ajánlásokkal visszaélés létező jelenség, és a Legfőbb Ügyészség jogértelmezése szerint csak akkor minősül választás rendje elleni büntettnak, ha a visszaélés nyomán megszerzett ajánlások segítik hozzá a jelöltkénti nyilvántartásba vételhez a bűncselekmény elkövetőjét.

- a) A Covid-19 elleni oltásra regisztráltak adatainak felhasználásával folytatott kormányzati kampány

A TASZ 2022. évi választási jelentésében számolt be először arról, hogy a Covid-19 elleni oltásra való regisztráció során megadott személyes adatokat a Kormány választási kampányüzenetek terjesztésére használta fel.⁵⁸ A vakcinaregisztráció során az állampolgárok hozzájárultak az email-címük, mint személyes adatuk kezeléséhez. A Kormány hivatalos oldalán elérhető adatkezelési tájékoztató értelmében az állampolgárok ahhoz adták hozzájárulásukat, hogy adataikat Magyarország Kormánya *“további kapcsolattartás, véleménykérés, tájékoztatás, illetve elektronikus levél küldése céljából kezelje”*.⁵⁹ Ebből az érintettek okkal vonhatták le azt a következtetést, hogy adataikat a járvánnyal és a vakcinával kapcsolatos tájékoztatásra használják fel. Figyelembe véve a realitásokat, vélelmezhető az is,

⁵⁸ dr. Aujezsky Nóra Ilona, dr. Döbrentey Dániel, dr. Hegyi Szabolcs, dr. Kunos Zsuzsanna, dr. Mráz Attila, dr. Pásztor Emese, dr. Szabó Attila: *Jelentés az országgyűlési képviselők 2022. évi általános választásáról és az azzal közös eljárásban tartott országos népszavazásról*, https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/01/tasz_valasztasi_jelentes_2022-2.pdf, Budapest, Társaság a Szabadságjogokért, 2023. 47. o.

⁵⁹ Az oltásregisztrációhoz kapcsolódó adatkezelési tájékoztatót lásd: <https://vakcinainfo.gov.hu/regisztracio-oltasra>.

hogy a regisztráció során sokan nem is mérlegelték az adatkezelési vonatkozásokat, az adatkezelési tájékoztatót nem ismerték meg a mielőbbi vakcinához jutás érdekében. Mindez azonban nem értékelhető a választópolgárok terhére a későbbi események megítélése során.

A Kormányzati Tájékoztató Központ a kampányidőszak során olyan, a kormánypárt üzeneteivel egybevágó emailt küldött ezekre az email címekre, amelyek tartalma azt a kormánypárti üzenetet közvetítette, hogy az akkori legnagyobb ellenzéki erő Ukrajna katonai támogatását óhajtja, ezzel pedig veszélyeztetné Magyarország biztonságát. A TASZ egy ügyfele bírósághoz fordult, azzal az érveléssel, hogy a kormány állami szervként kampánytevékenységet folytatott, visszaélve a helyzetéből fakadó versenyelőnyével. Nem abból a célból kezelte az érintett adatait, mint amit eredetileg megjelölt és amihez az érintett hozzájárult. A TASZ álláspontja szerint a kiküldött emailek az adatvédelmi megsértésen túl sértik a választás tisztaságának megővését előíró, valamint a jelöltek és jelölőszervezetek közötti esélyegyenlőség, és a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás Ve. szerinti alapelvét.

A Kúria azonban nem találta jogsértőnek, hogy a vakcinaregisztrációkor megadott email-címeket a kormány kampány céljára használta fel⁶⁰. Ennek többek között az az oka, hogy a Ve. 142. §-ának a 2018. évi CXIII. törvény 5. §-ával történt, 2018. december 28. napjától hatályos módosítása kivonta a kampánytevékenység fogalma alól az állami szervek jogszabályban meghatározott feladatai ellátását. Tekintettel arra, hogy az érvelés szerint a más szervekkel való együttműködés és a nyilvánosság tájékoztatása az állami szervek jogszabályban (a Statútumrendeletben) meghatározott feladata, a módosítás a gyakorlatban azt eredményezi, hogy nem tekinthető kampánytevékenységnek, és így nem vizsgálható az állami szervek kommunikációjának választási kampányra gyakorolt hatása. Ez lehetővé teszi, hogy az állami szervek kommunikációját kampánycélokra használják fel.

Az állami szervek és a kormánypártok összefonódása több magyar választási kampányban is előfordult. Ezt az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala Választási Megfigyelési Missziói a 2018-as és 2022-es országgyűlési választásokra vonatkozóan is megállapították.⁶¹

Idén a probléma ismét felszínre került. A vakcinaregisztrációs e-mail címekre – bár a fentén túl további hozzájárulás nem követte – olyan üzenet érkezett, amely a nagyobbik kormánypárt választási jelszavával (*„Csak a béke! Csak a Fidesz!”*), valamint a párt orosz-ukrán háborúval kapcsolatos álláspontjával volt összhangban. A 2024-es választások újdonsága volt, hogy a helyi önkormányzati választásokkal egy időben került sor az Európai Parlamenti választásokra is, így a Magyarországon zajló kampánynak nemcsak a hazai, hanem az uniós jogszabályoknak

⁶⁰ Kúria Kvk.III.39.398/2022/4.

⁶¹ EBESZ/ODIHR Korlátozott választási megfigyelő misszió, *Zárójelentés*, 2018. június 27., elérhető: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/b/391616.pdf>, IX. a 14-15. oldalakon, XVI.A.4 a 29-30. oldalakon; ODIHR *Választási Megfigyelési Misszió Végleges jelentés*, 2022. július 29., elérhető: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/0/523892.pdf>, IX. a 20-23. o, XII.C. a 31. o, XVII.A.2-3. a 42. o

- az Európai Unióról szóló szerződés, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája - is meg kellett felelnie. Ezen rendelkezések közül kiemelendő az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. cikkében és a 39. cikk (2) bekezdésében foglaltak, melyek előírják az EP tagjainak megválasztása során, hogy a tagállamoknak, tagállami hatóságoknak és tagállami intézményeknek semlegesnek kell maradniuk és egyenlő versenyfeltételeket kell teremteniük a választási versenyben résztvevő pártok és jelöltek számára. Abban az esetben ugyanis, ha az EP-választás során a fenti szabályokat megsértik, a megválasztott képviselők tekintetében felmerülhet, hogy az Európai Unió alapszerződéseivel ellentétesen választották meg őket, ez pedig legitimációs problémákhoz vezethet.

A vakcinaregisztrációs adatok felhasználásával történő kampányolás ügyében a TASZ jogorvoslati eljárást kezdeményezett a Magyar Helsinki Bizottsággal együttműködésben. A beadvány az Európai Unió Általános Adatvédelmi Rendeletének (a továbbiakban: GDPR) megsértésére, továbbá ennek EU-s vonatkozásaira is hivatkozva a Kúria előtt előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését indítványozta azzal érvelve, hogy a Ve. 142. §-át az uniós jogszabályokkal összhangban kell értelmezni. Ennek értelmében az esélyegyenlőséget pártok és jelöltek számára is biztosítani kell, ami magában foglalja az állami szervek semlegességét, különösen a választási kampányban.

A Kúria a Kvk.VII.39.089/2024/4. számú döntésében elutasította a felülvizsgálati kérelmet, formálisan arra hivatkozva, hogy a kérelmező nem minősül érintettnek. Holott érintett az, akinek "saját jogaira és kötelezettségeire az állított jogsérelem közvetlenül kihat". Azon ügyfél, akinek a személyes adatait a kormánypártot népszerűsítő kampány céljára használta fel a kormány az érintett kifejezett hozzájárulása nélkül, és akit ennél fogva jogszerűtlen kampánytevékenységgel próbálnak befolyásolni, álláspontunk szerint vitathatatlanul érintett. Másodsorban arra hivatkozott a Kúria, hogy a választási eljárásban igénybevehető jogorvoslatra olyan szűk határidőt határoz meg a törvény (három nap⁶²), hogy az nem teszi lehetővé az eljárás felfüggesztését előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatása érdekében. A rövid határidő célja ugyanis az, hogy még az adott választás során legyen jogkövetkezménye a jogsértéseknek. Az időszorúsággal kapcsolatos követelmény fontos eleme a választási eljárásnak, azonban sérelmes helyzetet eredményez, hogy nem lehet a választási jogsértések tárgyában előzetes döntéshozatali eljárást lefolytatni.⁶³ A kérdés jogorvoslati vetületéről a jogorvoslatokat elemző fejezet foglalkozik bővebben. A fentiek ahhoz vezettek, hogy a választásokat megelőző kampányban felmerülő adatvédelmi jogsértések egy része nem orvosolható a jelenlegi szabályozás hatálya alatt.

⁶² Ve. 228. § (2) bek.

⁶³ Kunos Zsuzsanna: *Amivel a kormány se számolt, mikor újra a vakcinaregisztrációs trükkal kampányolt.* ataszjelenti.444.hu, megjelenés dátuma: 2024. 09. 26.
<https://ataszjelenti.444.hu/2024/09/26/amivel-a-kormany-se-szamolt-mikor-ujra-a-vakcinaregisztracios-tru-ssel-kampanyolt>.

b) Jogsértő kampánymegkeresések, a személyes adatok jelöltek, jelölőszervezetek általi kezelése

A TASZ jogsegélyszolgálatához több olyan megkeresés is érkezett, ahol a választópolgár azt sérelmezte, hogy a hozzájárulása nélkül keresték meg jelöltek, jelölőszervezetek. Volt, ahol az volt a gyanú, hogy a jelölőszervezet helyi irodája részére maga a polgármester adta át a címlistát. A polgármesternek pedig azért volt meg a helyi lakosok elérhetősége, mert közvetlen kapcsolatban van a kistépülés lakóival. Olyan eset is előfordult, amikor egy közös képviselő az általa kezelt társasház lakóinak küldött egy levelet, amiben arra kérte őket, hogy aláírásukkal támogassák a körzet független jelöltjét. A kérését arra alapozta, hogy a jelölt korábban is segítette a társasházat és szeretné, ha a továbbiakban ez változatlanul így lenne. Az egyik lakó sérelmezte, hogy kéretlenül kaptak a közös képviselőtől kampányt. A TASZ álláspontja szerint önmagában az, hogy a közös képviselő elmondta a véleményét, nem jogsértő, hiszen alapvető jogát gyakorolja. Az azonban, hogy az email címeket nem az eredetileg meghatározott adatkezelési célnek megfelelően kezelte, erős adatvédelmi aggályokat vet fel.⁶⁴

Emellett egy esetben olyan megkeresés érkezett, mely szerint egy településen a megismételt választás után a vesztes jelölt petíciót indított, amely során nyomást helyezett az emberekre, hogy egy adatkezelési tájékoztató nélküli ívet írjanak alá az időközi választás eléréseért. Ez szintén az adatvédelmi szabályok megsértését jelenti.

Volt, aki arra lett figyelmes, hogy a névjegyzékből adtak ki személyes adatokat a szszb-tagok. Ennek célja az lehet, hogy a delegáló szervezetnek jelezzék, kiket kell még rávenni arra, hogy szavazzanak. Ezeken túl számos egyéb olyan megkeresés jutott el a TASZ-hoz, ami arra utalt, hogy a választópolgár adatait a tudta és beleegyezése nélkül kezelték akár pártok, akár közvéleménykutatók, vagyis vélhetően visszaélés történt.

Ezekben és a vakcinaregisztrációs adatbázissal kapcsolatos visszaélés esetében is mind kifejezett nehézséget jelent, hogy sem a GDPR-t, sem pedig az Infotv.-t nem tekintik sem a választási szervek, sem a bíróságok választási eljárásra irányadó jogszabálynak, ebből kifolyólag pedig nem vizsgálják érdemben az ezzel kapcsolatos kifogásokat. Ennek eredményeképp a személyes adatoknak a védelme az általánosan igénybe vehető jogorvoslati lehetőségekre korlátozódik, ami nem nyújt kellően hatékony védelmet egy olyan időszakban, amelynek éppen az a jelentősége, hogy a felfűtött események alatt hatványozottan megnövekedett jogsértések számát gyorsan tudják orvosolni a speciális jogorvoslati lehetőségek.

⁶⁴ Tóth-Szenesi Attila: *Tényleg nincs azzal semmi baj, ha már a közös képviselőm is azzal traktál, hogy kire szavazzak?* 444.hu, megjelenés dátuma: 2024. 04. 24.
<https://444.hu/2024/04/24/tenyleg-nincs-azzal-semmi-baj-ha-mar-a-kozos-kepviselom-is-azzal-traktal-hog-y-kire-szavazzak>.

Ajánlások

1. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, mely lehetővé teszi, hogy a választópolgárok időszerűen és teljeskörűen értesülhessenek arról, hogy ajánlásuk mely ajánlóíven található meg annak érdekében, hogy mihamarabb adatvédelmi vonatkozású eljárásokat kezdeményezhessenek visszaélés esetén.
2. A jogalkalmazóknak hatékonyan szankcionálniuk kell azt, ha a Kormány közhatalmi pozíciója révén megszerzett adatbázist használ fel kampánycélokra, vagy más módon, közhatalmi pozíciójával visszaélve szerez előnyt a kampányban választások és népszavazások esetén is, érvényre juttatandó a Ve. szerinti, a jelöltek és a jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség érvényesülését megkövetelő alapelvet.
3. A választási kampány során előforduló adatvédelmi jogsértések okán lehetővé kell tenni, hogy azokat orvosolni lehessen a választási jogorvoslatok útján is. Amennyiben a jogalkotó nem rendezi ezt a hiányosságot, úgy a jogalkalmazóknak lehetősége van arra, hogy a GDPR és az Infotv. választásra irányadó jogszabályként való elismerésével biztosítsa, hogy a választási kifogások nyomán induló jogorvoslati eljárások megfelelő védelmet nyújtsanak az adatvédelmi visszaélésekkel szemben.
4. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság hivatalból, rendszeres időközönként, előre közzétett, nyilvánosan hozzáférhető ellenőrzési terv alapján vizsgálja meg valamennyi pártnak a támogatóik személyes adataira, valamint az ajánlóívek kezelésére vonatkozó adatkezelési gyakorlatát úgy, hogy a vizsgálat a legközelebbi választás kitűzése előtt jogerősen lezáruljon, annak nyilvános kommunikációja addig megtörténjen. Az ellenőrzés során szerzett tapasztalatok alapján éljen valamennyi, az Infotv.-ben biztosított jogkörével (különösen: jogalkotási javaslattétel, perindítás, beavatkozás folyamatban lévő peres eljárásba).
5. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, amely a jelenleg hatályos szabályoknál hatékonyabban garantálja, hogy pártok támogatói adatbázisaiba kizárólag önkéntes és tájékozott hozzájárulás alapján kerüljenek felvételre az érintett személyes adatai, továbbá, hogy a választópolgárok ezen adatokról egyszerű módon és időszerűen tájékoztatást kaphassanak. Az adatkezelőt kötelezni kell arra, hogy az érintett személyazonosságáról győződjön meg, internetes adatfelvétel esetén pedig gondoskodjon visszaigazoló e-mail megküldéséről, amely egyben tartalmazza az adatkezeléssel kapcsolatos jogorvoslatról és az érintett által megtehető további lépésekről (pl. adattörlés kezdeményezése) szóló tájékoztatást is.
6. A Legfőbb Ügyészség vizsgálja felül a választás rendje elleni bűncselekményekkel kapcsolatos jogértelmezését akként, hogy a bűncselekmény megvalósulását a cél és nem az eredmény megvalósulása tekintetében állapítja meg.

VII. JELÖLTÁLLÍTÁS

Általánosan elmondható, hogy a választásokon a jelölt- valamint listaállítás rendben zajlott. A jogszabályi háttér megfelelő, az ajánlási küszöb mértéke észszerű, érdemi adminisztratív akadályok nem merültek fel. A többes ajánlással kapcsolatos anomáliák továbbra is fennállnak, bár a TASZ tapasztalatai szerint a jelenség visszaszorult 2024-ben - ez ugyanakkor az önkormányzati és EP-választás során hiányzó állami kampánytámogatás hiányával is szorosan összefügghet.

A jelöltállítással kapcsolatos anomáliák a nemzetiségi önkormányzati választások kapcsán jelentek meg, ezek azonban nem elsősorban a szabályozással függtek össze. Ilyen probléma volt a széttartó joggyakorlat a nemzetiségi jelölő szervezetek nyilvántartásba vétele kapcsán, továbbá nagyszámú érvénytelen ajánlás a roma nemzetiségi listák ajánlása során.

A listák méretéből és a megüresedő mandátum betöltésének módjából következően sérül a választójog közvetlensége.

a) Ajánlási küszöb mértéke az EP választásokon

Az EP-választáson a törvény továbbra is 20.000 ajánlást követel meg a listaállításhoz. Álláspontunk szerint ez, figyelembe véve a választópolgárok számát (7,8 millió fő), valamint a többes ajánlás lehetőségét teljesíthető feltétel, amely egyúttal biztosítja azt is, hogy minimális társadalmi támogatottságot fel tud mutatni a listát állító szervezet. Ezt bizonyítja az is, hogy az NVB tizenegy listát vett nyilvántartásba. A szavazólap így nem volt áttekinthetetlen, és az is elmondható, hogy egy kivételével mindegyik lista több szavazatot szerzett, mint a jelöltállításhoz szükséges ajánlásszám.⁶⁵

b) Ajánlási küszöb mértéke az önkormányzati választásokon

Az önkormányzati választások tekintetében szintén nagyrészt változatlan volt a szabályozás a jelöltállítás során, emellett általánosan elmondható az önkormányzati jelöltállítási küszöbökről, hogy azok észszerű mértékűek. Változás azonban, hogy a 10.000 fő feletti településeken a kompenzációs lista állításához immár nem az egyéni választókerületek felében, hanem háromnegyedében kellett jelöltet állítani. A módosítással a jelentés eső fejezete foglalkozik részletesen, bemutatva, hogy a vonatkozó módosítás eljárási oldalról nem volt megfelelő, emellett pedig feltehetőleg a kormánypártok érdekét szolgálta. Itt mindössze annyit jegyzünk meg, hogy habár növekedett a kompenzációs listaállításhoz szükséges jelöltszám, ez az országos adatokon nem látszik: míg 2019-ben 549 települési kompenzációs listát vettek jogerősen nyilvántartásba, addig a 2024-es választásokon 649-et.

⁶⁵ <https://vtr.valasztas.hu/ep2024>

c) Többes ajánlás

A többes ajánlás rendszere változatlanul érvényes mind az önkormányzati, mind az EP választásokon. A TASZ már több választási jelentésében érvelt amellett, hogy a többes ajánlások rendszerének eltörlése szükséges, az ezzel kapcsolatos érveket nem ismételjük meg, csak utalunk rájuk. A 2024-es választásokon a TASZ-hoz nem jutott el széleskörű visszaéléssel kapcsolatos információ; ezt magyarázhatja az is, hogy a közös eljárásban tartott választástípusok mindegyikén hiányzott az állami kampánytámogatás mint jelölt- és listaállításra ösztönző tényező. Az ajánlóival kapcsolatos visszaélésekről bővebben a közbizalomról szóló fejezetben olvashatók megállapítások.

d) Nemzetiségi jelölő-szervezetek nyilvántartásba vétele

Számtartó bírósági gyakorlat volt megfigyelhető a nemzetiségi jelölő-szervezetek nyilvántartásba vétele kapcsán. A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (a továbbiakban: Njtv.) 2. § 14. pontja alapján a nemzetiségi önkormányzat összefüggésében nemzetiségi szervezet a jogi személyek nyilvántartásában nemzetiségi egyesületként szereplő egyesület, amelynek alapszabályában – a nemzetiségi önkormányzati választás évét megelőzően legalább 3 éve – rögzített célja az Njtv. szerinti, konkrétan megjelölt nemzetiség képviselete. Ennél tágabb kategória a 15. pontban szereplő nemzetiségi egyesület, amely alapszabálya szerint adott nemzetiség érdekvédelmét, érdekképviseletét, a nemzetiségi kulturális autonómiával közvetlenül összefüggő tevékenységet ellátó egyesület.

A Kúria két esetben abból indult ki, hogy két eltérő definícióról van szó, és csak abban az esetben lehet jelölő-szervezetként nyilvántartásba venni, ha az alapszabály kifejezetten rögzíti a nemzetiségi önkormányzati, tehát szűk értelemben vett képviseletet.⁶⁶ Ez a megközelítés tehát a szűk értelemben vett politikai (nemzetiségi önkormányzaton belüli) képviseletől elválasztja a kulturális képviseletet. Ezzel ellentétben a Kúria egy másik tanácsa azt állapította meg, hogy ez az elválasztás nem tartható, és ezáltal akkor is nyilvántartásba lehet venni a szervezetet, ha megfelel a nemzetiségi egyesület tágabb értelemben vett fogalmának.⁶⁷

e) A listák összetétele és a közvetlen választójog összefüggései

A listaállítással összefüggésben érdemes még megemlíteni azt az anomáliát, amely a megüresedett mandátum betöltésének hazai szabályozásából fakad, és amely a közvetlen választójog sérelmével jár. A Ve. rendelkezései alapján a listán legfeljebb háromszor annyi jelölt állítható, mint a listán megszerezhető mandátumok száma. Ez azt jelenti, hogy egy EP-listán akár hatvanhárom jelölt is szerepelhet. Elterjedt politikai gyakorlat, hogy a listát a párt legismertebb politikusa vezeti, aki azonban valójában nem kívánja felvenni a mandátumát. A hazai szabályozás a listás mandátumok betöltését minden választáson ugyanúgy szabályozza,

⁶⁶ Kúria Kvk.III.39.021/2024/3. és Kvk.V.39.025/2024/4.

⁶⁷ Kúria Kvk.V.39.025/2024/4.

még hozzá úgy, hogy elsősorban a jelölő szervezet dönt arról, hogy a listán szereplő személyek közül ki töltsen be a mandátumot, és csak ennek a döntésnek a hiányában számít a sorrend. Ez azt jelenti, hogy a jelölő szervezet akár a hatvanharmadik jelöltet is választhatná. Ez sérti a választójog közvetlenségét, mivel a választói akarat és a mandátum betöltése közé ékelődik egy "külső" akarat. Ez történt például Győrffy Balázs (Fidesz-KDNP) EP-képviselő lemondásakor, akinek helyét a lista 29. helyén szereplő Dömötör Csaba vette át.

Ajánlások

1. A jogalkotó szüntesse meg a többes ajánlás rendszerét.
2. A Kúria alakítson ki egységes joggyakorlatot a nemzetiségi jelölő-szervezetek nyilvántartásba vétele kapcsán.
3. A jogalkotó módosítsa a megüresedő mandátum betöltésének szabályait úgy, hogy ne sérüljön a választójog közvetlensége.

VIII. A KAMPÁNY⁶⁸

A kampányt a 2022-es választáshoz hasonlóan meghatározta az állam, a kormány és a kormánypártok közötti határvonal elmosódása, mely elsősorban az EP-választás kapcsán volt tetten érhető, de az önkormányzati választásra is hatása volt a jelenségnek, mely az állami semlegesség súlyos sérelmét jelenti. Ezt leginkább az adatvédelem fejezetben már bemutatott, a kormány által a Covid-19 elleni védőoltás-regisztráció során begyűjtött e-mail címekre küldött kampányanyagok illusztrálták.

A kormánypárti üzeneteket ezen felül változatos harmadik szereplők erősítették fel - köztük volt olyan, mely a közösségi médiában nagyobb eléréssel rendelkezett, mint a miniszterelnök hivatalos oldala. Az önkormányzati választási kampányban jellemző volt, hogy az inkumbens jelöltek a települési önkormányzat erőforrásait használták fel kampányukban, és ennek hiányában is megkérdőjelezhető módon használták ki a pozíciójukból adódó előnyüket. A nem inkumbens jelöltek többször alkalmaztak erkölcstelen és jogsértő kampányígéreteket, pl. anyagi juttatás ígérését a választási eljárásban való részvételért cserébe.

A szuverenitásvédelmi törvénycsomag hatálybalépése bénító hatást gyakorolt a közéletre: informális csoportokban és más szervezetekben is kétely merült fel azügyben, hogy a véleménynyilvánítási és egyesülési szabadság körébe tartozó, de jelöltet, jelölő szervezetet nem támogató közéleti aktivitásukat folytathatják-e a választási kampány idején szankciók nélkül.

Változatlanul elterjedt gyakorlat az oktatási-nevelési intézményekben és gyermekek eszközként történő felhasználásával zajló kampányolás, mely ellen az önkormányzati választások során több alkalommal felléptek a választási szervek kifogások nyomán, azonban a szankciók visszatartó ereje kérdéses.

a) A kampány jogi keretei

A Ve. 2018. vége óta hatályos szabályozása szerint „*Nem minősül választási kampánynak [... az] állami szervek jogszabályban meghatározott feladatuk során végzett tevékenysége.*”⁶⁹ Ez a szabály legalizálta azt a már korábban kibontakozott gyakorlatot, hogy az állami és önkormányzati szervek képviselői, kormánytagok, minisztériumi vezetők, polgármesterek, stb. nyíltan kampányolnak a kormánypárt, vagy az általa támogatott jelölt érdekében. Ennek a

⁶⁸ Ezen fejezet több pontján nagyban - szövegszerűen is - támaszkodik a 20K, a Magyar Helsinki Bizottság, a Mérték Médiaelemző Műhely, a Political Capital, a TASZ és az Unhack Democracy által készített jelentésre - *Magyar civil választási jelentés - Európai parlamenti és önkormányzati választások, Magyarország, 2024 június.*

<https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/06/2024-Magyar-civil-valasztasi-jelentes.pdf>

⁶⁹ Ve. 142. §

gyakorlatnak az AB sem szabott gátat: a 3279/2019. (XI.5.) AB határozat szerint ugyan az önkormányzat nem támogathatja a jelölteket a választási kampányban, de a jelöltek támaszkodhatnak az önkormányzat által finanszírozott hirdetésekre, tájékoztatásokra. Azaz az AB ahelyett, hogy pontosan kijelölte volna a fenti szabály alkalmazásának, az állam és a jelöltek szétválasztásának merev kereteit, maga is engedte az esetleges összefonódásokat. Ugyanezt tette a Kúria is, amikor kimondta⁷⁰, hogy a választási eljárás szabályainak alkalmazása során nem kell érvényre juttatni a Ve. 2. § (1) bekezdés a), c) és e) pontja szerinti alapelvet, mivel az nem választási kampány, ezért erre a kampánytevékenységre nem alkalmazhatók a választási eljárás szabályai.

Ez sérti a jelöltek jelölő szervezetek esélyegyenlőségét.⁷¹ A jogi környezet azonban rendkívül nehezzé teszi, hogy az önkormányzati választáson induló jelöltek mellett vagy velük szemben kampányoló kormányzati tisztviselőkkel szemben korlátokat lehessen felállítani, és ezt kihasználva a kormánypártok az állami tisztségeket kihasználva a saját jelöltjeik mellett kampányoltak is az önkormányzati választást megelőző kampányban: a miniszterelnök, illetve egyes miniszterek több településen is „irányt mutattak” a választópolgároknak.

A kampányidőszak kezdetét a Ve. változatlanul a szavazás napját megelőző 50. napot határozza meg, ez a dátum 2024-ben április 20. napjára esett. A valóságban azonban a tág értelemben vett kampány, a választásra való felkészülés már jóval korábban megkezdődött: a választás napjának a köztársasági elnök általi kitűzését követően ténylegesen is elindult, de gyakorlatilag már 2024. év eleje óta permanens kampány zajlott a nyilvánosságban. Ugyanakkor csak a hivatalos, 50 napos kampányidőszak tartozik a törvény hatálya alá a kampányszabályok tekintetében, a választási szervek hatásköre csak erre az időszakra terjed ki. Mindez azt eredményezi, hogy a Ve. szerinti kampányidőszakot megelőzően a kimutathatóan a választói akarat befolyásolására irányuló tevékenységekkel, intézkedésekkel kapcsolatban a választási szervek, bíróságok nem járhatnak el. Az állam semlegessége - vagy jelöltek, jelölő szervezetek jogszerű kampányolása - tehát ebben az időperiódusban formálisan sem kikényszeríthető, a kampánytevékenységek ezen az időszakon kívül nem vizsgálhatóak.

Hazánkban a kormány, a kormánypárt és más állami szervek kommunikációja évek óta tartalmi és formai átfedésben van, és összehangolt jelleget mutat, mely egy permanens kampányt eredményez. Ez súlyosan sérti a Ve. 2. § (1) bekezdés c) pontjában rögzített alapelvet akkor is, ha semmilyen eljárásban nem vizsgálható a jogsérelem. Ennek ellenére ezt a jogértelmezést a Kúria is a magáévé tette: „[a] Ve. 141. §-a egyértelműen fogalmaz akkor, amikor ezt a

⁷⁰ Kúria Kvk.III.38.043/2019/2.

⁷¹ Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, 29 June 1990, Part I, Paragraph 5.4: “[The participating States] solemnly declare that among those elements of justice which are essential to the full expression of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all human beings are the following: [...] a clear separation between the State and political parties; in particular, political parties will not be merged with the State.”
<https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/14304.pdf>

tevékenységet – azaz a választói akarat befolyásolása vagy ennek megkísérlése irányuló tevékenységet – a „kampányidőszakban folytatott tevékenység”-ként definiálja. Kampányidőszak pedig egyértelműen a Ve. 139. § (1) bekezdésében meghatározott időszak. Természetesen a választói akarat befolyásolása vagy ennek megkísérlése irányuló tevékenység a kampányidőszakon kívüli időben is történhet, csak az nem tartozik a Ve. hatálya alá, így az nem a választási szervek és a választási bíráskodás által megítélhető.⁷² A fentiek felül több esetben is jogszabályi akadály (a Ve. már említett 142. §-a) van annak, hogy az állami szervek kormánypártok számára kedvező üzeneteit a választási bizottságok a kampánytevékenységekre vonatkozó szabályok alapján ítélik meg.

b) Az önkormányzati választási kampány során tapasztalható visszasságok

Az önkormányzati választások esetében is problémát jelent az, hogy az inkumbens jelöltek a választási kampány időszakában kívánják tájékoztatni az elért eredményeikről a választópolgárokat. Az eredményekről való beszámolás természetesen legitim kampánytéma, azonban nem közömbös, hogy ez milyen erőforrások felhasználásával történik. A leggyakrabban tapasztalt probléma ennek kapcsán, amikor az önkormányzat által kiadott helyi lapban történik egyoldalú tájékoztatás, vagy önkormányzati források felhasználásával készül egy kifejezetten az eredményeket bemutató kiadvány. Az ilyen tájékoztatás – még ha egyébként tényszerű közlések is tartalmaz, és explicit módon nem buzdít semmilyen tartalmú választói magatartásra – hatását tekintve kampányeszköznek tekinthető, ami sérti a jelöltek és jelölő szervezetek esélyegyenlőségét.

Mivel az önkormányzati választás időpontja lényegében köztudomású, a választási kampány időszakára időzíteni az ilyen tájékoztatást, ha az egyébként nem lenne szükségszerű, könnyen jogellenes lehet. Erre vonatkozóan a Kúria a következőt mondta ki⁷³ (a központi kormányzatra vonatkozóan): „a kormányzati tájékoztató tevékenységnek konkrét információtartalommal kell rendelkeznie, amelynek szükségszerű eleme az információ aktuális jellege. Továbbá, [...] a Kormány tájékoztató tevékenységet folytathat a választási időszakban is, sőt adott esetben kötelessége is lehet, hiszen a kormányzati munka a választások alatt is folyamatos, azonban [...] az erre vonatkozó szabályokat (törvényeket) úgy kell alkalmaznia, hogy az egyenlő bánásmódot biztosítsa a választási eljárásban.” Álláspontunk szerint e tekintetben nincsen különbség a központi kormányzat és a helyi önkormányzatok között. A választási szerveknek ezt a Kúria által lefektetett szempontrendszerrel kellett volna rávetíteniük minden egyes ügyre: elsősorban nem is a tájékoztatás időzítését kell vizsgálniuk, hanem azt, hogy aktuális és szükségszerű-e a tájékoztatás, illetve azt, hogy a tájékoztatást és annak időpontját valamely jogszabály írja-e elő. Ugyanez a mérce kellene hogy érvényes legyen azokra az esetekre, amikor épületek, létesítmények kerülnek átadásra a választási kampányban.

⁷² Kúria Kvk.IV.37.364/2019/2., [23]

⁷³ Kúria Kvk.III.37.421/2018/8.

Az önkormányzatok a fenti tevékenységeken túl is sokszor megsértik a Ve. 2. § (1) bek. e) pontja szerinti alapelvet, a jelöltek és a jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség követelményét. Ennek jellemző példái az önkormányzati eszközök és alkalmazottak kampánytevékenységbe történő bevonása, önkormányzati események kampánycélú eseménnyé alakítása vagy kifejezetten kampánycélú, önkormányzati erőforrásokat felhasználó események szervezése. Gyakori volt továbbá a jelölteket diszkriminatív (szelektív) módon bemutató önkormányzati kiadványok megjelentetése, és az önkormányzati közösségi oldalakon keresztül folytatott kampánytevékenység a hivatalban lévő jelöltek javára. Debrecenben és Nyíregyházán a helyi önkormányzatok azzal akadályozták az ellenzéki jelöltek kampányrendezvényeit, hogy nem adtak engedélyt egyes helyszínek használatához, más településeken az önkormányzati alkalmazottakra is nyomást gyakoroltak, hogy szavazzanak a kormánypárti jelöltekre. Szegeden a polgármester hivatalos rendezvényeket használt fel arra, hogy politikai beszédeket mondjon. Pécsen a polgármesterjelöltek azzal vádolták a hivatalban lévő polgármestert, hogy monopolizálja a közterületi reklámfelületeket.⁷⁴

A fentieket jól példázzák a TASZ jogsegély-szolgálatához eljutott alábbi esetek is. Üllőn egy polgármester-jelölt plakátjait a helyi városüzemeltető cég alkalmazottai helyezték ki az önkormányzat gépjárművét használva - a helyi választási bizottság a Ve. több alapelv megsértését állapította meg ezzel összefüggésben⁷⁵. Egy másik településen az önkormányzat kiadványában a választáson induló jelölteket egy személy kivételével mutatták be, és volt olyan önkormányzati újság is, mely csak egy jelölő szervezet EP-listáját mutatta be, melynek kapcsán a TVB jogsértést állapított meg⁷⁶. A harmadik esetben az önkormányzat képviselő-testülete ún. "ciklusértékelő" eseményt szervezett a szavazás napját megelőző hétre, ahol kizárólag a testület tagjainak volt lehetőségük prezentálni és felszólalni, más jelölteknek nem. Gödön egy jelölt 50 ezer forint értékű ajándékot ajánlott azoknak a választópolgároknak, akik meglátogatják a választási gyűlését. Az ügyben a helyi választási bizottság többféle jogsértést is megállapított.⁷⁷ Hajdúnánáson egy jelölt a megválasztása esetén beváltható 10 ezer forintos kupon postaládákba juttatásával kampányolt. A helyi választási bizottság ebben az ügyben is megállapította a jogsértést.⁷⁸

⁷⁴ ENEMO – the European Network of Election Monitoring Organizations: *Final Report - International Election Observation Mission to Hungary Municipal Elections*, 9 June 2024, 34. o.

<https://enemo.org/post/final-report-ieom-to-hungary-for-2024-municipal-elections-568>

⁷⁵ Üllő Város Helyi Választási Bizottságának 70/2024. (V.10.) határozata.

<https://www.ullo.hu/wp-content/uploads/2024/05/70-2024.-v.-10.-kifogas-elbiralasa-1.pdf>

⁷⁶ A Fejér Vármegyei Területi Választási Bizottság 46/2024. (V.26.) határozata.

<https://www.fejer.hu/media/a2/21/53/122fb9c6bd.pdf>

⁷⁷ A Gödi Helyi Választási Bizottság 71/2024. (VI.3.) HVB határozata.

https://god.hu/wp-content/uploads/2024/06/71_2024.-VI.-3.-HVB-hatarozat_kifogas_h.pdf

⁷⁸ Hajdúnánás Város Helyi Választási Bizottságának 55/2024. (VI.08.) HVB számú határozata.

[https://hajdunanas.hu/downloads/hvb/55_2024.%20\(VI.8.\)pdf](https://hajdunanas.hu/downloads/hvb/55_2024.%20(VI.8.)pdf)

c) Az állam, a kormány és a kormánypártok közötti határvonal elmosódása

Az állam, a kormány és a kormánypárt közötti határok elmosódásának 2024-ben a leglátványosabb példája azon, az adatvédelemről szóló fejezetben már bemutatott akció volt, aminek keretében 2024. május 10-én, majd június 6-án a koronavírus elleni oltásra történt regisztráció során megadott email-címekre küldött leveleket a Kormányzati Tájékoztatási Központ. Ezekben a levelekben egy kormányzati szerv a kormánypártok pártpolitikai üzenetét közvetítette az ukrajnai háborúval összefüggésben. Az oltásregisztrációk pontos számát nem ismerjük, de abból kiindulva, hogy közel 6,5 millió embert oltottak be a koronavírus ellen Magyarországon, milliós nagyságrendű választópolgárhoz juthatott el a két „tájékoztató” email.

Az első email kiküldése miatt benyújtott kifogást az NVB, a felülvizsgálati kérelmet pedig a Kúria elutasította: annak ellenére, hogy a levél egyértelműen alkalmas volt a választói akarat befolyásolására vagy annak megkísérlésére, tehát kampányeszköznek tekintendő, sem a GDPR vagy az Infotv., sem a választási eljárás négy alapelveinek - választás tisztaságának megóvása, önkéntes részvétel a választási eljárásban, esélyegyenlőség a jelöltek és a jelölő szervezetek között, jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás - sérelmét nem látták megállapíthatónak. Döntéseik érdemi hivatkozási alapja a Ve. 142. § volt, vagyis az, hogy a kormányzati szerv jogszabályban meghatározott feladat- és hatáskörében járt el, így tevékenysége a törvény erejénél fogva nem minősül kampánytevékenységnek. A Kúria döntése két további általános, a választási eljárás egészét érintő szempontból is visszalépés a választás és a kampány tisztasága fölötti jogorvoslat szempontjából: 1. nem tartotta elegendőnek a választópolgári minőséget – a „tájékoztató” emailek címzetti minőségét - a jogorvoslati jog gyakorlásához megkövetelt érintettség megállapításához; 2. azon az alapon mellőzte az előzetes döntéshozatali eljárás megindítását, hogy a választási eljárásban alkalmazott, a döntés meghozatalára előírt három napos határidő megtartását ellehetetlenítené az EU Bíróságához fordulás. Utóbbi döntésével a Kúria gyakorlatilag kivonta a hazai választási jogorvoslati rendszert az EU-jog hatálya alól, annak ellenére, hogy a 2024-es közös választási eljárásban az Európai Parlament tagjainak a megválasztására is sor került.

Az előző pontban említetthez hasonló határátlépést valósított meg a kormány akkor is, amikor május 28-án „tájékoztató” levelet küldött a katolikus plébániáknak. A levél tartalmazta az egyházi kapcsolatokért felelős államtitkár tájékoztató füzetét, amiben a kormány az egyház javra tett intézkedéseivel, pl. a templomépítési és –felújítási eredményeivel büszkélkedett, és a „a kormány és az egyházak közös eredményeit” ismertette.⁷⁹

⁷⁹ Tóth Gergely: *A kormány a kampányhajrában küldött kampányszagú körlevelet a katolikus plébánosoknak*, telex.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.13.
<https://telex.hu/belfold/2024/06/13/soltesz-miklos-katolikus-plebanos-korlevel-kampany>

d) A Fidesz félelemkeltő plakátkampánya

A Fidesz a "Stop háború" óriásplakát-kampány keretében országsszerte helyezte ki plakátokat, rendkívül nagy számban. A plakátot grafikailag félrevezető volt, mivel feliratban a "Stop" szó kisebb méretben és grafikailag kevésbé hangsúlyosan jelent meg, mint a "háború" szó. Számos olyan esetről van tudomásunk - mind a sajtóból, a TASZ-hoz érkező jogsegély-megkeresésekből -, amikor a plakát tartalma, a „HÁBORÚ” feliratok sokasága kiskorúakban erős félelmet, szorongást keltett. A plakátkampánnyal kapcsolatban több gyermekjogi szakértő és szervezet is kifejezte kritikáját a kormány felé.⁸⁰

e) Harmadik szereplők kampánya

A kormánypártokat számos, a választáson nem induló ún. harmadik szereplő segítette üzeneteik terjesztésében, választási esélyeik javításában, események szervezésében. Alapvetően a választásokon jelöltet nem állító szervezetek, informális csoportok, egyének tevékenysége a véleménynyilvánítás szabadsága által védett megnyilvánulásnak tekinthető, de ezen tevékenységükről esetről esetre kell megítélni, hogy tisztán szabadságjog gyakorlásáról, vagy bújtatott kampányról van szó. Ennek megítélése során elsősorban az átláthatóság szempontjára kell tekintettel lenni: vizsgálandó a finanszírozási háttér, valamint az, hogy az adott tevékenység mely szereplő érdekeit szolgálja.

A kormányoldalt elsősorban a Megafon és a Civil Összefogás Fórum (CÖF) segíti üzenetei terjesztésében, kampányidőszakban és azon kívül egyaránt, úgy, hogy közvetett módon költségvetési forrásokat⁸¹, tehát közpénzt is felhasználhatnak e tevékenységükhöz. A Megafon influenszerei a közösségi médiában tesznek közzé a kormánypártokéval egyező üzeneteket, míg a CÖF az immáron hagyományos kormánypárti rendezvény, a Békemenet megszervezését végezte, melyet a kampány utolsó napjaiban tartottak meg.⁸² Olyan választási szervezői döntés,

⁸⁰ Székács Linda: *Szorongást, depressziót és testi tüneteket is kiválthat a gyerekekből az országot elárasztó háborús propaganda.* eduline.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.10.

https://eduline.hu/campus_life/20240607_valasztasi_kampany_haborus_propaganda_gyerekjogok_tiltakozas

⁸¹ Tóth-Biró Marianna - Bálint Kata: *Közpénzből éheznek az elismerésre: így vándorolnak a milliárdok a kormány kedvenc szakértőjéhez.* telex.hu, megjelenés dátuma: 2021. 11. 25.

<https://telex.hu/belfold/2021/11/25/kozpenz-milliardok-a-kormany-szakertoire-alapjogokert-kozpont-batthy-any-lajos-alapitvany>

Zubor Zalán - Bodoky Bence: *Videó: Sok kis CÖF – civilruhas választási Fidesz-kampány állami pénzből.* atlatszo.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.06.

<https://atlatszo.hu/kozpenz/2024/06/06/video-sok-kis-cof-civilruhas-valasztasi-fidesz-kampany-allami-penzbol/>

⁸² P. L. - Á. Z.: *A NER próbált erőt demonstrálni, Orbán Viktor a mozgósítás világrekordját ígérte – Ilyen volt a Békemenet percről percre.* nepszava.hu, megjelenés dátuma: 2024. 06. 01.

https://nepszava.hu/3237524_erot-kell-demonstralnia-a-ner-nek-is-itt-a-jubileumi-bekemenet-percrol-percre

mely ezen szervezeteket kampányszabályok megsértése miatt elmarasztalta volna, nem született.

Ezzel ellentétes tendencia is megfigyelhető volt a 2024-es kampányban. A szuverenitásvédelmi törvénycsomag nyomán számos civil szervezetben merült fel a kétely, hogy alaptevékenységeiket, elsősorban a valóban a véleménynyilvánítási és egyesülési szabadság körébe tartozó közéleti aktivitásukat folytathatják-e a választási kampány idején anélkül, hogy szankciót szenvednének el. A kétely alapja a szuverenitásvédelmi törvénycsomag azon eleme, mely szerint jogi személy nem nyújthat támogatást jelölő szervezeteknek és ezen szervezetek attól tartottak, hogy az általuk képviselt értékek vagy hirdetett üzenetek tartalmilag találkozhatnak egyes jelöltek, jelölő szervezetek programjával, elképzeléseivel, úgy is, hogy köztük szándékegység nem azonosítható. Ez értelemszerűen dermesztő hatással volt sok olyan szervezetre, amelyek közéleti kérdésekben foglalnak el álláspontot, fogalmaznak meg véleményt, szakpolitikai javaslatokat dolgoznak ki és hoznak nyilvánosságra, stb., amelyek egyes politikai szereplők számára kedvezőbbek, mások számára pedig kedvezőtlenebbek lehetnek. A jelöltektől, jelölő szervezetektől függetlenül, velük nem szándékegységben, de a kampányidőszakban megfogalmazott véleménynyilvánítást a fenti szabály miatt sokan úgy értelmezték, hogy az mostantól törvényi tiltás hatálya alá esik, szankcióval jár, ezért a biztonság kedvéért kerülendő.

Ezen kívül megemlítenéd, hogy a Szuverenitásvédelmi Hivatal első jelentését a kampányidőszakban hozta nyilvánosságra, és további anyagokat tett közzé öt nappal a szavazás napja előtt.

f) Kampányfinanszírozás

A választási verseny résztvevőinek kampányfinanszírozására a pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban Párttv.) és a Ve., továbbá a Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) vonatkozik. A szabályozás szerint politikai pártoknak tilos elfogadniuk olyan támogatást, ami nem kizárólag magyar állampolgártól (természetes személytől) származik⁸³.

Ezt megerősítette a szuverenitásvédelmi törvénycsomaggal bevezetett Ve-módosítás is⁸⁴. A Ve. módosítás személyi hatálya azonban a pártoknál szélesebb körre terjed ki: azokra a jelölő szervezetekre, amelyek nem politikai pártok, hanem pl. egyesületek, a választásokkal kapcsolatos tevékenységeik finanszírozására szintén csak olyan forrást használhatnak, amit magyar állampolgártól kaptak. A jelölteknek tilos külföldi támogatást elfogadniuk⁸⁵.

⁸³ Párttv. 4. § (2)-(3) bek.

⁸⁴ Ve. 307/D. § (4) bek.

⁸⁵ Ve. 124. § (1b) bek.

Ezen felül a Btk-t is új rendelkezéssel egészítette ki a jogalkotó, mely szerint a választási eljárásról szóló törvény szerinti jelölő szervezet azon tagja, felelős személye vagy vezető tisztségviselője, valamint a választási eljárásról szóló törvény szerinti jelölt, aki tiltott külföldi támogatást, vagy e tilalom kijátszása érdekében a tiltott külföldi támogatás eredetét leplező megállapodásból származó vagyoni előnyt használ fel, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁸⁶ Továbbá a választói akarat tiltott befolyásolása bűncselekmény elkövetőjét el kell tiltani attól, hogy bármely civil szervezetben felelős személy és pártban vezető tisztségviselő legyen. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.⁸⁷

A külföldi támogatás elfogadásának tilalmával kapcsolatos szabályozás értelmezési dilemma is felmerült. Elsősorban olyan egyesületek érintettek e téren, melyek nem elsősorban mint jelölő szervezetek működnek, hanem egyéb, a választásoktól teljesen független tevékenységet is végeznek, és ehhez például Európai Unió támogatást nyertek el. Esetükben felmerült, hogy a jogszerű jelöltállításhoz elengedő-e, ha az ilyen támogatásokat elkülönítve kezelik és a kampányban nem használják fel, vagy a jelöltállítástól is tartózkodniuk kell. A külföldi támogatás fogalmának értelmezése körében az is dilemmaként merült fel, hogy külföldön élő magyar magánszemély támogatása ebbe a körbe tartozik-e.

Az országgyűlési választásoktól eltérően az önkormányzati és EP-választásokon a jelöltek és a jelölő szervezetek nem kapnak állami kampánytámogatást. Ennek következtében jelentős mértékben torzul a verseny a tőkeerősebb pártok, jelölő szervezetek és jelöltek javára. Utóbbiak között vannak az aktuális választáson először induló, valamint a csak helyben aktív civil szereplők. A versenytorzító hatást erősíti az is, hogy a kampányköltségeknek nincs felső határa.

g) Gyülekezési jog gyakorlása a kampány során

A kormány tagjai közül a miniszterelnök is a miniszterek is kivették a részüket a kampányból azzal, hogy személyesen is kampányoltak egy-egy helyi jelölt, jellemzően polgármesterjelölt mellett, ami többször is látszólag választási gyűlés formáját öltötte (Több helyen a miniszterelnök⁸⁸, vagy éppen Szijjártó Péter Kalocsán). Ezek a választási gyűlések azért nevezhetők csak látszólagosnak, mert több esetben a kormánytagok csak szűrt közönség előtt jelentek meg, és a választópolgárok nyilvánossága csak utólag értesült ezekről az eseményekről, tehát a gyülekezési jogi szabályozás által a gyülekezés kapcsán elvárt

⁸⁶ Btk. 350/A. §

⁸⁷ Btk. 52. § 5) bek.

⁸⁸ Bakró-Nagy Ferenc - Cseke Balázs: *Térképen, ahogy Magyar Péter bejárta az egész országot, Orbán pedig a saját táborát erősítette*. telex.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.09.

<https://telex.hu/belfold/2024/06/09/valasztasi-kampany-orszagjaras-terkepen-orban-viktor-magyar-peter-obrev-klara-deutsch-tamas>

nyilvánosság követelménye nem teljesült⁸⁹. Az események többször egyes sajtótermékek távollátása mellett zajlottak, Szijjártó Péter kalocsai látogatása során pl. rendőri fellépéssel tartoztatták fel a Telex stábját, az eljáró rendőröket előljárójuk arra utasította, hogy a stáb által használt kamera gyári számát ellenőrizze a körözési nyilvántartásban.⁹⁰

A legnagyobb ellenzéki formáció, a Tisza Párt kampányának - közösségi médiás megjelenései mellett - legfontosabb eleme Magyar Péter országjárása volt, amely során majdnem kétszáz településen tartott választási gyűlést, a fővárosban pedig több, kiemelkedően nagy létszámú demonstrációt is tartott, az utolsót a szavazás napja előtti szombaton.

A többi ellenzéki párt köztéri jelenléte pedig alapvetően ahhoz igazodott, hogy hol voltak erősebb önkormányzati jelöltjeik.

h) Gyermek felhasználásával történő kampányolás

Továbbra sincs érdemi gátja a gyermekek „részvételével”, valójában felhasználásával folytatott kampánytevékenységnek, hiszen kifejezetten ezt a típusú visszaélést a Ve-ben szerepeltetett tételes jogi szabály nem gátolja. Gyakori, hogy közoktatási intézményekben, tanítási időben, vagy éppen a gyermeknap rendezvényeken hivatalban levő politikusok jelennek meg, vállalnak szerepet, mondanak beszédet. A választási szervek számos ilyen esetben állapítottak meg jogsértést, akár a Ve. alapelveinek - esélyegyenlőség a jelöltek és a jelölő szervezetek között, jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás - sérelmét, akár a nemzeti köznevelésről szóló törvény rendelkezéseinek megsértését. Tapasztalataink szerint azonban sem a jogsértés megállapításának, sem a bírság kiszabásának – ha arra egyáltalán sor kerül – nincs visszatartó hatása.⁹¹ A TASZ-hoz számos választópolgár fordult azzal, hogy gyermekek felhasználásával folytatott kampánytevékenységet észlelt és ezért jogi segítséget kért: ezen ügyek nyomán országsszerte több település helyi választási bizottsága is jogsértéseket állapított meg, többek között Szombathelyen, Nagykőrösön⁹² és Budapest XIV. kerületében. Ritka, de pozitív kivételként tekinthetünk azon inkumbens jelöltre, aki a TASZ jogsegély-szolgálatát ahhoz kapcsolódó kérdéssel kereste meg, hogy képviselőként mindig részt vett a települése

⁸⁹ Előd Fruzsina: *Az esemény nem sajtónyilvános!* [telex.hu](https://telex.hu/belfold/2024/05/24/nem-sajtonyilvanos-hivatkozas-alappal-zarjak-ki-az-ujzagirokat-politikusok-rendezvenyeirol-ami-ellentetes-a-jozan-esszel-es-a-magyar-torvenyekkel), megjelenés dátuma: 2024.05.24.

<https://telex.hu/belfold/2024/05/24/nem-sajtonyilvanos-hivatkozas-alappal-zarjak-ki-az-ujzagirokat-politikusok-rendezvenyeirol-ami-ellentetes-a-jozan-esszel-es-a-magyar-torvenyekkel>

⁹⁰ Sarkadi Zsolt - Halász Júlia: *Rendőröket küldött ránk a TEK, hogy Szijjártó elmenekülhessen a kérdéseink elől.* [telex.hu](https://telex.hu/video/2024/05/24/szijjarto-peter-kalocsa-tek-orosz-hekkeles-muveleti-terulet), megjelenés dátuma: 2024.05.24.

<https://telex.hu/video/2024/05/24/szijjarto-peter-kalocsa-tek-orosz-hekkeles-muveleti-terulet>

⁹¹ ENEMO – the European Network of Election Monitoring Organizations: *Final Report - International Election Observation Mission to Hungary Municipal Elections*, 9 June 2024, 36. o.

<https://enemo.org/post/final-report-ieom-to-hungary-for-2024-municipal-elections-568>

⁹² Tóth-Szenesi Attila: *Szemérmetlenül kampányolt gyerekekkel a nagykőrösi fideszes polgármesterjelölt.* [444.hu](https://444.hu/2024/06/04/szemermetlenül-kampányolt-gyerekekkel-a-nagykorosi-fideszes-polgarmesterjelolt), megjelenés dátuma: 2024.06.04.

<https://444.hu/2024/06/04/szemermetlenül-kampányolt-gyerekekkel-a-nagykorosi-fideszes-polgarmesterjelolt>

gyermeknapi rendezvényen, azonban a az önkormányzati választás időpontjának módosítása miatt most nem érezné ezt sem etikai, sem jogi szempontból aggálytalannak.

i) Médiaviszonyok és a közösségi média szerepe a kampány során

i) Hagyományos sajtó

A Mérték Médiaelemző Műhely narratívaelemzése szerint “a kormánypártok kommunikációja igen hangsúlyosan, szinte kizárólagosan jelent meg” a közszolgálati televízió M1 csatornáján, a szintén közszolgálati Kossuth Rádión, a TV2-n, valamint a Magyar Nemzetben és az origo.hu felületén. Ahogy az elemzés megállapítja: *“Igazodva a kormány választási kampányának fő üzenetéhez, a kormánypárti médiumokban is a háború vagy béke kérdése tükröződött vissza: a vizsgált hírelemekben megjelenő, általában kormánypárti megszólalók gyakran a háború vagy a béke pártján álló ellenfélként vagy szövetségesként hivatkoztak más politikai szereplőkre. Hangsúlyosan jelentek meg azok a narratívák, amelyekben a kormány a magyarok érdekeiért, az ország szuverenitásáért küzd a nemzetközi politikai színtéren.”* A Mérték elemzése azt is megállapítja, hogy *“a független médiumok (...) teret engedtek olyan témaköröknek is, amelyek nem szerepeltek a kormánypártok napirendjén, úgymint a jogállamiság helyzete vagy a szociális ellátórendszer hiányosságai. Ezekben a médiumokban is teret kaptak a kormánypárti narratívák, de mellettük megjelentek a kormányt bíráló hangok is (...)”*⁹³

Sajátos probléma a helyi önkormányzatok tulajdonában álló médiumok elfogultsága a mindenkori (helyi) hatalom iránt. Ugyan a médiatörvény a tulajdonossal szemben is védi a médiatartalom-szolgáltatók szerkesztési szabadságát, a gyakorlatban ezek a médiumok gyakran “udvari sajtóként” működnek. Ezen rossz gyakorlat ellen szolgálhat eszközként a Kúria új döntése, azaz annak elvi tartalma, mely kimondja, hogy *“Egy önkormányzati sajtótermék kiadóját is megilleti a szerkesztési szabadság, azonban a választási kampány során be kell tartania az esélyegyenlőség elvét, ami azt jelenti, hogy nem helyezhet észszerű indok nélkül egy jelöltet (vagy jelöltek) a többi jelölthöz képest előnyösebb helyzetbe.”*⁹⁴ A Kúria egy másik döntésében (szintén a döntés elvi tartalomként) kimondta, hogy *“A választási bizottság a kiegyensúlyozottság követelményének vizsgálatához a lapszám egészét csak abból a szempontból tekintheti át, hogy a kifogásban hivatkozott cikk kapcsán felmerült jogsértés a lap(ok) vagy lapszám(ok) egészét tekintve is fennáll-e, vagy a lapszám más részében a jogsértés orvoslásra került egy másik cikkben megjelent tartalommal.”*⁹⁵ A Kúria ezen döntése nyomán tehát jogszerű lehet egy olyan lapszám kiadása, melyben “összességében” kiegyensúlyozottan történik meg egy jelölt bemutatása.

⁹³ 20K, a Magyar Helsinki Bizottság, a Mérték Médiaelemző Műhely, a Political Capital, a TASZ és az Unhack Democracy által készített jelentésre - *Magyar civil választási jelentés - Európai parlamenti és önkormányzati választások, Magyarország, 2024 június.* 13-14. o.

<https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/06/2024-Magyar-civil-valasztasi-jelentes.pdf>

⁹⁴ Kúria Kvk.III.39.122/2024/5.

⁹⁵ Kúria Kvk.V.39.112/2024/3.

A gyakorlatban a sajtó esetében a Ve. 152. § (4) bekezdésében rögzített (jelen jelentés kéziratának lezárásakor már hatályban nem lévő) szabály komoly korlátot állít a jogsértések szankcionálása elé. E szabály miatt csak két egymást követően megjelent lapszám esetében van lehetőség a jelöltek, jelölő szervezetek esélyegyenlősége sérelmének megállapítására időszaki kiadvány esetében. A Ve. 152. § (2) bekezdése szerint a szankció kiszabása esetén figyelembe kell venni a jogsértés ismétlődő jellegét. A bíróság kiszabásánál ezt a jelenlegi gyakorlatában az NVB egy adott választási kampányra vonatkozóan értelmezi. Miközben a helyes értelmezés az volna, ha a jogalany vonatkozásában értelmezné, hiszen egy adott jogalany tudomása van arról, hogy ha már egy hasonló ügyben egy korábbi választási eljárásban szankcionálták. Ezzel összefüggő fejlemény, hogy a Kúria egy fent már említett döntésében elvi tartalomként mondta ki, hogy *“A kétszeres értékelés tilalmának elvébe ütközik, ha a választási bizottság újabb kifogás kapcsán a kiadvány ugyanazon lapszáma vonatkozásában ugyanazon, már jogerősen megállapított jogsérelem tekintetében, ismételten jogsértést állapít meg.”*⁹⁶

A 2024-es választások során sajátos jogsértést valósított meg a közszolgálati média, melyről bővebben a jogorvoslatokról szóló fejezetben írunk.

ii) Közösségi média

A magánszféra védelme és a választói magatartás etikátlan manipulálásával kapcsolatos aggályokat vet fel az adatközpontú kampányolás és a mikrotargetált politikai hirdetések egyre növekvő aránya a közösségi médiában. A kampányüzeneteknek közvetlenül a választók meghatározott csoportjaihoz való eljuttatását lehetővé tevő adatelemzési-targetálási módszerek alkalmazása ráadásul azoknak a szereplőknek biztosít előnyöket, akik nagyobb erőforrásokkal és technológiai képességekkel rendelkeznek.⁹⁷

A Civil Liberties Union for Europe emberi jogvédő szervezet hat európai országban, köztük Magyarországon végzett kutatást a Who Targets Me nevű böngésző-bővítmény használatával, a kutatás magyar partnere a TASZ volt. A kutatási jelentés Magyarországról szóló fejezetéből⁹⁸ számos megállapítás emelhető ki, kezdve azzal, hogy az ellenzéki pártok precízebb targetálást végeztek a hirdetéseikben (azaz többféle szempont mentén célozták a hirdetéseket), mint a kormánypárti szereplők, valószínűleg az erőforrások különbözősége miatt. A kutatás szerint a kormánypárti influenszerek hatása meghatározó volt a közösségi médiában: olyannyira, hogy köztük volt olyan, aki nagyobb elérést produkált, mint a miniszterelnök Facebook-oldala.

⁹⁶ Kúria Kvk.V.39.112/2024/3.

⁹⁷ ENEMO – the European Network of Election Monitoring Organizations: *Final Report - International Election Observation Mission to Hungary Municipal Elections*, 9 June 2024, 36. o.
<https://enemo.org/post/final-report-ieom-to-hungary-for-2024-municipal-elections-568>

⁹⁸ TASZ - Civil Liberties Union for Europe: *Elections Monitoring 2024: HUNGARY - Electoral Integrity and Political Microtargeting in the European Parliament Elections: An Evidence-Based Analysis*. 2024. november. <https://www.liberties.eu/f/wyxo01>

A közösségi média-hirdetésekre fordított összegek tekintetében kormánypárti dominancia látható. A 2024. év kezdetétől a választás napjáig 2,1 milliárd forintot költött a Fidesz, a Megafon és a CÖF a Facebookon és a Google-ön. Ez mintegy négyszerese annak az 507 millió forintnak, amit az összes ellenzéki párt és a hozzájuk köthető médiumok költöttek. A pártokat vizsgálva, a Fidesz és a KDNP 1 milliárd 50 millió forintot költött, míg 14 ellenzéki párt összesen 462 milliót. Kiemelendő ebből, hogy a Tisza Párt szinte kizárólag organikus elérésre támaszkodott, csak a kampány utolsó hetében adtak fel fizetett hirdetéseket, és ekkor is csak 6 millió forint értékben. A kormányoldal európai összehasonlításban is kiugró költségeit érzékelteti, hogy a 2024 elejétől a szavazás napjáig tartó időszakban a teljes Európai Uniót tartalmazó rangsorban a Fidesz kampányvideói foglalták el az első három helyet a YouTube-on hirdetett politikai tartalmú videók körében, egy olyan időszakban, amikor huszonhét országban zajlott az európai parlamenti választási kampány.⁹⁹

Sajátos a hagyományos média közösségi média-felületeinek kampánybeli felhasználása a Közép-Európai Sajtó és Média Alapítványban (KESMA) esetében: az alapítványhoz tartozó megyei lapok Facebook-oldalain hirdették azon cikkeiket, melyek alkalmasak voltak arra, hogy a kormánypárti önkormányzati jelölteket jó színben tüntessék fel.¹⁰⁰

Ajánlások

1. A jogalkotó szabályozza úgy a kampányidőszakot, hogy az a választás kitűzését követően megkezdődjön, mivel szabályozás hiányában a választás kizűsése és a szavazás napját megelőző ötvenedik nap között is de facto kampányidőszak zajlik, az arra vonatkozó jogi követelmények és garanciák mellőzése mellett.
2. A jogalkotó szabályozza újra a választási szervek hatáskörét úgy, hogy a kampányidőszakon kívüli, de az adott választási eljáráson belül történt cselekmények és intézkedések is vizsgálhatóak legyenek a választási jogorvoslati eljárásban.
3. A jogalkotónak újra kell szabályoznia a kampányt úgy, hogy a kormány és az önkormányzatok a kampányidőszakok idején kizárólag a legszükségesebb esetben kommunikálhassanak a polgárokkal nyilvános tájékoztató tevékenység formájában. E kommunikációnak az indokolt esetekben is a tényszerű közlésekre kell szorítkoznia és nem terjedhet ki politikai vélemények közlésére, és a kormányzati vagy önkormányzati

⁹⁹ Political Capital - Mérték Médiaelemző Műhely - Lakmusz: *Elsőprő fölényel zárta a közösségimédia-hirdetések versenyét a kormányoldal.* 2024. 06. 21.

https://politicalcapital.hu/hirek.php?article_read=1&article_id=3398. A három szervezet közös kutatásáról szóló összefoglaló jelentés itt érhető el:
https://politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/Uncovering_analyzing_debunking_and_researching_sponsored_disinfo_project_summary_2024.pdf

¹⁰⁰ Mészáros Márton Balázs: *Így toltta meg a kormánypárti médiabirodalom a fideszes polgármesterjelöltek kampányát*, hvg.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.21.
https://hvg.hu/360/20240621_onkormanyzati-valasztas-2024-facebook-hirdetes-kesma

munka népszerűsítésre, annak érdekében, hogy a Ve. szerinti, a jelöltek és jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség követelményét előíró alapelv érvényesüljön.

4. A jogalkalmazónak szigorú és pontos mércét kell meghatároznia, amelyben a kormánypárt, a kormány és az az állami szervek, továbbá az önkormányzat vezetése és az önkormányzati szervek kommunikációjának elkülönülése biztosított.
5. A jogalkalmazónak - elsősorban az Alkotmánybíróságnak - olyan szigorú és pontos mércét kell meghatároznia, amelynek segítségével el lehet választani a tényállításokat és véleménynyilvánításokat a választási kampány során is, és amely nem üresíti ki vagy teszi alkalmazhatatlanná a tényállítások igazságtartalmáért viselt felelősségi alakzatokat.
6. Az önkormányzatoknak és az önkormányzati irányítású szervezeteknek, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságoknak tartózkodniuk kell a kampányban történő részvételtől. Amennyiben — például helyi újsággént, televízióként stb. — mégis elkerülhetetlen a választói akarat befolyásolására alkalmas tevékenységük, úgy törekedjenek az önkormányzat politikai erőviszonyaitól függetlenül a jelöltek és jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség minél teljesebb biztosítására. A helyi önkormányzatok szervei tartózkodjanak attól, hogy az önkormányzati média számára tartalomszerkesztési utasításokat adjanak, vagy a tartalom szerkesztését bármilyen módon befolyásolják. Alakítsanak ki olyan szervezeti és finanszírozási modelleket, amelyekben a helyi média teljes szerkesztői szabadságot élvez.
7. A jogalkalmazóknak olyan szankciót kell alkalmazniuk, amely alkalmas arra, hogy a kormányt és az önkormányzatokat elrettentse a tájékoztatásnak álcázott kampánytevékenység gyakorlásától.
8. A jogalkotónak biztosítani kell, hogy a jogszabályok megteremtsék a nem kormánypárti jelölő szervezetek számára is az egyenlő esélyek melletti kampányolást.
9. A jogalkotó helyezze hatályon kívül a nemzeti szuverenitás védelméről szóló 2023. évi LXXXVIII. törvényt.
10. A jogalkotó az állami és önkormányzati forrásokkal való visszaélés korlátozása érdekében alkosson olyan szabályozást, amely kifejezetten tiltja az állami és önkormányzati eszközök és erőforrások kampánycélokra való használatát.
11. A jogalkotói alkosson olyan szabályozást, amely kifejezetten megtiltja a gyermekek politikai kampányokban és tevékenységekben való, eszközkénti felhasználását. A jogsértés szankciója bírjon valós visszatartó erővel. A nemzeti jogszabályokat összhangba kell hozni az ENSZ Gyermekjogi Egyezményével.

IX. SZAVAZÁS

A szavazás lebonyolítása jelentős fennakadásoktól mentesen, a szavazás napja pedig alapvetően békésen, atrocitásoktól mentesen zajlott. Több esetben azonban adminisztratív tévedések miatt a választópolgárok nem a megfelelő számú szavazólapot vették kézhez, továbbá egyes külképviseleteken többen sem szerepeltek a névjegyzékben az ott szavazni óhajtok közül.

A 2022-ben is megfigyelt jelenségek, mint a szavazatvásárlás, vagy a választópolgárok szavazóhelyiséghez történő, jogellenes szállítása továbbra is megfigyelhető volt, és országos jelenség volt. Szembetűnő volt, hogy míg 2022-ben nem érkezett hír voksturizmusról, vagy annak gyanújáról, addig 2024-ben számos településről keresték a TASZ jogsegély-szolgálatát azzal, hogy gyanúsan megnőtt a választópolgárok száma a szavazást megelőző napokban.

A TASZ tapasztalatai szerint a mozgóurna kiszállításának elmaradása jelentősen kevesebb alkalommal fordult elő, mint a korábbi választások alkalmával. Sajnálatos módon még mindig kiterjedt jelenség az idősothtonok lakóinak jogellenes befolyásolása a szavazás során. A titkosság követelménye rendszerszinten nem sérült, amikor azonban erre került sor, akkor nagyrészt a (megfelelő) szavazófülke hiánya okozta azt.

a) A szavazókörökön kívüli, a választásokhoz kapcsolódó események

i) Szavazatvásárlás

A TASZ jogsegély-szolgálatához több olyan megkeresés érkezett, melyek akár tömeges szavazatvásárlás, egyes esetekben láncszavazás gyanúját fogalmazták meg. Ezek az esetek jellemzően kisebb településeken történtek, és sokszor a visszaélést észlelő elmondásán, esetleg további tanúk észlelésén túl konkrét bizonyíték nem állt rendelkezésre az ügyekben. Olyan megkeresés is volt, amely közvetett bizonyítékokra hivatkozott, nevesen arra, hogy a szavazást követően a helyi dohányboltba csoportosan érkező vásárlók kivétel nélkül húszezer forintos címllettel fizetve vásároltak energiatalt - ebből pedig azt a következtetést vonta le a választópolgár, hogy az állítólagos visszaélésben érintett választópolgárok ezt a bankjegyet vették át a visszaélés szervezőjétől.

ii) Szavazók jogellenes szállítása

Szintén több esetben érkeztek megkeresések a TASZ jogsegély-szolgálatához a választópolgárok jogellenes szavazóhelyiséghez szállításáról, mely a szavazatvásárláshoz hasonlóan kisebb településeken fordult elő, és általában személygépkocsival történt. Ez

ismételten rávilágít arra a szabályozási hézagra, melyet a Ve. 143/A. § (2) bekezdése teremt, melynek értelmében a szavazók szavazóhelyiséghez szállítása csak autóbusszal tilalmazott. A joggyakorlat mindaddig nem ismerte el, hogy a szabályt éppen a több körben forduló személygépkocsik használatával játsszák ki sikeresen a visszaéléseket szervezők, így ez a magatartás sérti a Ve. 2. § (1) bek. e) pontjában megfogalmazott, a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás követelményét.

iii) Voksturizmus

A TASZ jogsegély-szolgálatához több megkeresés érkezett az ország változatos pontjairól és különböző méretű településeiről, melyben a választópolgárok arról számoltak be, hogy véleményük szerint a szavazást megelőző napokban életszerűtlen módon megemelkedett a településen lakóhellyel rendelkezők száma. Egy esetben a vonatkozó nyilvántartások ellenőrzését követően sikerült megállapítani, hogy a jelzés alaptalan volt, míg más esetekben igazolást nyert a hirtelen emelkedés. A sajtó is beszámolt olyan esetről, amikor igazolhatóan voksturizmus történt, és olyan eset is volt, amikor jogorvoslat nyomán megismételt szavazást rendeltek el az életszerűtlen időzítésű és mennyiségű lakcím-létesítés miatt. A TASZ jogsegély-szolgálatához olyan jelzés is eljutott, mely arról adott információt, hogy egy településen a visszaélést szervező jutalmazta a voksturizmusban résztvevőket - azonban sem a nyilvánosságot, sem a hatóságokat nem akarta erről tájékoztatni, mivel attól tartott, hogy súlyos fenyegetésekkel kell szembenéznie.

Különösen nagy figyelmet keltett azon I. kerületi eset, ami szerint több mint 800, Venezuelából érkező menekült létesített lakcímet a Batthyány térnél lévő, a Máltai Szeretetszolgálat kezelésében lévő épületben, melyben a valóságban mindössze kb. 80 férőhely van. A nyilvánosságban az eset voksturizmusként, fiktív lakcím létesítéseként jelent meg. A Máltai Szeretetszolgálat tájékoztatása szerint a lakcímlétesítés lehetőségét átmeneti lehetőségként ajánlották fel az érintetteknek, adminisztratív okokból.¹⁰¹ Ezen túl ellenzéki politikusok arra hívták fel a figyelmet, hogy az I. kerületben több ponton is a választások előtt hirtelen emelkedett meg a lakók száma.¹⁰²

¹⁰¹ Kolozsi Ádám: *Feleslegesen riogatott a menekültekkel a Párbeszéd, nem a venezuelaiakon múlt Naszályi veresége*, 444.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.10.
<https://444.hu/2024/06/10/feleslegesen-riogatott-a-menekultekkel-a-parbeszed-nem-a-venezuelaiakon-mult-naszalyi-veresege>

¹⁰² Fazekas Lázár Benjámin: *Hangfelvételen, ahogy az I. kerületi Fideszre való szavazásra buzdítanak egy spanyol nyelvű „oktatóvideóban”*, merce.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.08.
<https://merce.hu/2024/06/08/hangfelvetelen-ahogy-az-i-keruleti-fideszre-valo-szavazasra-buzditanak-egy-spanyol-nyelvu-oktatovideoaban/>

Hasonló, bár kisebb figyelmet kiváltó eset a VIII. kerületben is történt, ahol is lakcímszolgáltató igénybevételeivel létesítettek lakcímet külföldi állampolgárok, százas nagyságrendben.¹⁰³ A sajtóban ezen kívül nagy figyelmet kapott még Szegi település esete¹⁰⁴, valamint a Somlószőlős településen történtek - mindkét településen rendkívüli mértékben és életszerűtlen módon növekedett meg a szavazásra jogosultak száma.¹⁰⁵ Előbbi esetben a jogorvoslati eljárások nyomán nem mondtak ki jogsértést, míg utóbbi esetben büntetőeljárás van folyamatban.

b) A szavazás lebonyolításával kapcsolatos események

i) Titkosság

A titkosság követelménye nem sérült tömegesen a TASZ jogsegély-szolgálatának tapasztalatai szerint. Az ENEMO¹⁰⁶ megfigyelőinek helyszíni tapasztalata szerint a szavazóhelyiségek 85%-ában tiszteletben tartották a titkosság követelményét, azonban előfordult, hogy többen tartózkodtak egy-egy szavazóhelyiségben. A TASZ-hoz érkező megkeresések elégtelen számú vagy teljesen hiányzó szavazófülke miatt azokon kívül szavazó választópolgárokat említettek néhány esetben. Sajátos - bár elszigetelt - esetei voltak a titkosság sérelmének azon elsőszavazóknak az szszb egyes tagjai által szegezett kérdések, melyek a leadandó szavazatuk tartalmával voltak kapcsolatban, és mely esetekben a választ szemrehányás követte.

ii) Mozgóurna kiszállításának elmaradása

A 2018-as, a 2019-es és a 2022-es választásokon is előfordult (az országgyűlési választások esetében nagyobb számban) a mozgóurna kiszállításának elmaradása. Ha a választópolgárhoz nem ér ki időben a mozgóurna, úgy ő reparálhatatlan jogsérelmet szenved, aktív választójogával nem élhet és a tapasztalatok szerint a jogorvoslat nem nyújt még csak

¹⁰³ Béres Máté: *Gyanúsan sok lett a józsefvárosi lakcímmel rendelkező külföldi*, magyarnarancs.hu, megjelenés dátuma: 2024.05.31.

<https://magyarnarancs.hu/belpol/gyanusan-sok-lett-a-jozsefvarosi-lakcimmel-rendelkezo-kulfoldi-268392>

¹⁰⁴ Joób Sándor: *Nagy csalás egy kis faluban: Szegiben fideszes lett a polgármester, de a választás előtt 41 százalékkal nőtt meg a szavazók száma*, telex.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.26.

<https://telex.hu/belfold/2024/06/26/valasztasi-csalas-polgarmester-lakcim-szervezett-betelepules-szegi-kuria>

Bánáti Anna: *Az Alkotmánybíróság szerint is rendben volt a megismételt választás Szegiben, ahol a választás előtt több mint százal lettek többen*, telex.hu, megjelenés dátuma: 2024.08.01.

<https://telex.hu/belfold/2024/08/01/szegi-valasztas-alkotmanybirosag-alkotmanyjogi-panasz>

¹⁰⁵ Spirk József: *Az Integritás Hatóság feljelentése alapján választási csalás gyanújával nyomoz a rendőrség*, 24.hu, megjelenés dátuma: 2025.01.30.

<https://24.hu/belfold/2025/01/30/integritas-hatosag-feljelentes-somloszolos-valasztasi-csalas-nyomozas/>

¹⁰⁶ ENEMO – the European Network of Election Monitoring Organizations: *Final Report - International Election Observation Mission to Hungary Municipal Elections*, 9 June 2024, 55. o.

<https://enemo.org/post/final-report-ieom-to-hungary-for-2024-municipal-elections-568>

erkölcsi reparációt sem, mivel a választási szervek jellemzően bizonyítottság hiányában utasítják el a vonatkozó kifogásokat.

A 2018-as választások után több jogalkotói és jogalkalmazói lépés történt a hasonló esetek megelőzése érdekében, de a jelenség fennmaradt. Azonban a 2024-es választások kapcsán a hasonló esetek száma a TASZ jogsegély-szolgálatára szerint jelentős mérséklődést mutat, ezúttal mindössze három esetben kerestek minket azzal, hogy a mozgóurna nem jutott el a választópolgárokhoz. Ráadásul mind a három eset azonos településhez, Budapest I. kerületéhez kapcsolódott. Ez természetesen nem jelenti, hogy kizárólag ezen településen történtek hasonló esetek - ugyanakkor mindenképpen figyelemreméltó, hogy a korábbi évekhez hasonlóan egyetlen településre korlátozódtak a TASZ-hoz eljutó, ezügyben született panaszok.

iii) Szavazólapok átadása, szavazólapokkal kapcsolatos egyéb problémák

A TASZ jogsegély-szolgálatához több településről érkeztek olyan megkeresések, melyekben a választópolgárok a szavazólapok átadásával kapcsolatos jogsértéseket panaszoltak. A jogalkotó a 2024-es választásra olyan névjegyzék használatát írta elő, melyen valamennyi szavazólap átvételét egyetlen aláírással kellett igazolnia a választópolgárnak. Ez minden bizonnyal jelentősen meggyorsította a szavazás folyamatát (és ezáltal meggátolta a szavazóhelyisekben a sorok kialakulását), de közrejátszhatott abban, hogy a szavazólapok átadása során sok esetben sem a választópolgárnak, sem az szszb-tagoknak nem tűntek fel az ezzel kapcsolatos hibák. A jogsértések során a választópolgárok elmondásuk szerint a jogszabályban meghatározottnál kevesebb szavazólapot kaptak, továbbá volt olyan nemzetiségi választópolgár, aki kizárólag nemzetiségi szavazólapokat vett kézhez. Ezek az esetek minden bizonnyal adminisztratív tévedések és nem tudatok visszaélések voltak.

Több szavazópolgár azt panaszolta, hogy az szszb nem adott számára borítékot - minden bizonnyal kényelmi okból. A választások során hatályban lévő törvényi rendelkezés értelmében a boríték átadása kötelező, de a választópolgár maga döntheti el, hogy a szavazólapot borítékba helyezi-e. Egyes választópolgárok szerint szavazólapjaikat nem pecsételték le, mely érvénytelen szavazatot eredményez.

A fentieket összefoglalva elmondható, hogy ezek a problémák adminisztratív tévedéseknek, hiányosságoknak és nem választási visszaélésnek tekinthetők.

iv) Idősothonokban történő szavazással kapcsolatos anomáliák

A 2024-es választások ismételtén rávilágítottak arra, hogy az idősothonokban történő szavazás rendszerszintű hiányosságok miatt több esetben jogsértően zajlik, és hogy a meglévő törvényi garanciák nem elégségesek a választás tisztaságának garantálásához ezen intézményekben.

Az idősotthonokban élő választópolgárok nagy része kiszolgáltatott helyzetben van. Az ilyen intézményekben élők nagy része mozgóurna igénybevételével adja le szavazatát. Jellemzően már ezen ponton történnek olyan visszaélések, melyek a választópolgárok autonómiáját csorbítják, nevesen, amikor személyes adataikat felhasználva, tudtuk és beleegyezésük nélkül kérnek számunkra mozgóurnát az intézmény vezetői, dolgozói. A 2024-es választások kapcsán is több olyan eset jutott a TASZ jogsegély-szolgálatának tudomására, amikor a szavazás során jogellenesen befolyásolástak a bentlakókat mind a mozgóurnázást végző szszb-tagok, mind az intézmény dolgozói. Szintén a mostani választási időszak világitott rá két problémára, nevesen az idősotthonok nyilvánosságával kapcsolatban. Ezek az intézmények abból a szempontból sajátos helyzetben vannak, hogy a kampány során a választópolgárokkal való személyes találkozás lehetőségei korlátozottabbak, hiszen az intézmények saját házirendjükben határozzák meg a látogatási szabályokat, és egy-egy jelölt mindenképpen külsős látogatónak számít. A vonatkozó szabályozás kialakítása során egyszerre kell figyelemmel lenni a választópolgárok sérülékeny helyzetére és magánszférájuk védelmére, valamint a tájékozódáshoz való jogukra, és a kampányolás lehetőségének megteremtésére. Hasonlóan a sajtó jelenlétének hiánya is kérdéseket vet fel: a sajtó a Ve. értelmében jelen lehet a szavazóhelyiségekben, azonban nem lehet jelen a jogi értelemben magánterületen zajló mozgóurnás szavazásnak minősülő idősotthoni szavazás során. Ez annak ellenére így van, hogy ez a szavazási forma több tekintetben közel áll egy kislétszámú szavazóköri folytatott szavazáshoz, és a gyakori visszaélések miatt bizonyos fokú nyilvánosság indokolt lenne.

Ajánlások

1. A rendőrség gondoskodjon arról, hogy a választások napján hivatalból is hatékonyan észlelhetőek legyenek a választásokkal összefüggésbe hozható bűncselekmények és szabálysértések. Alakítson ki olyan protokollt és szervezeti megoldásokat, melyek elősegítik a választás rendje elleni bűncselekmények hatékony megelőzését és felderítését, annak érdekében, hogy a rendőrség hatékony fellépése valós visszatartó erőt képezzen.
2. A beérkezett bejelentések és feljelentések kivizsgálása kapcsán a rendőrség állományát képezni kell annak érdekében, hogy a hatáskörükbe tartozó cselekmények felismerése hatékonyabb legyen, és legyen hajlandóság a civil megfigyelőkkel való együttműködésre, elősegítendő a választás tisztaságának megóvását.
3. A jogalkotó írja elő, hogy a választópolgároknak a szavazófülke használata kötelező, elősegítendő a titkosság garanciáinak érvényre juttatását és választópolgár befolyástól mentes joggyakorlását.
4. A jogalkotó alkotson olyan szabályozást, mely kötelezővé teszi a titkosság garanciáit hatékonyan érvényre juttató szavazófülkék telepítését.
5. A jogalkotó alkotson olyan szabályozást, mely alkalmas azon visszaélések megakadályozására, melyek arra vezethetők vissza, hogy több választópolgár

egyszerre tartózkodik a szavazófülkében, elősegítendő a titkosság garanciáinak érvényre juttatását és választópolgár befolyástól mentes joggyakorlását.

6. A jogalkotó szabályozza teljeskörűen a szavazatszámoló bizottság feladatait arra az esetre, ha a szavazóhelyiségnél a választópolgárok száma miatt sorbanállás alakul ki, ezzel biztosítva a szavazás gördülékeny lebonyolítását.
7. A jogalkotó módosítsa úgy a Ve.-t, hogy abban egyértelműen feljogosítja a választópolgárokat saját tolluk használatára a névjegyzék aláírása és a szavazás során.
8. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, mely lehetővé a "voksturizmus" hatékony szankcionálását.

X. JOGORVOSLATOK A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁSBAN

A választási jogorvoslati rendszer sok esetben nem alkalmas a jogsértések orvoslására. Kifogást bármely választópolgár benyújthat, azonban a bírósági felülvizsgálatok továbbra is nehezen hozzáférhetőek a választópolgárok számára. A kifogások nyomán hozott választási bizottsági határozatok bírósági felülvizsgálatára a Kúria jogosult, ahol kötelező a jogi képviselő. A jogorvoslati rendszer tehát csak a legalsó fokon tekinthető inkluzívnak.

A Kúria az utóbbi években szűkíti a jogorvoslathoz való jogot az érintettség követelményének folyamatos szigorításával. A 2024-es választások során a TASZ és a Magyar Helsinki Bizottság közösen készített beadványával el akarta érni, hogy egy uniós jogot érintő választási jogi kérdést az Európai Unió Bírósága vizsgáljon előzetes döntéshozatali eljárás keretében, azonban a Kúria amellett foglalt állást, hogy a választási ügyek esetén az eljárás felfüggesztése semmilyen esetben sem lehetséges, tekintettel a három napos döntéshozatali határidőre.

A TASZ tapasztalata alapján a 2024-es választások során is jellemző volt, hogy a választási bizottságok már a kifogások szintjén a bizonyítás olyan magas szintjét várják el, amely sok esetben ellehetetleníti a jogsértések orvoslását. A TASZ továbbra is problémának tartja, hogy a választási bizottságok nem alkalmazzák a bizonyítási eljárások során a személyes meghallgatás lehetőségét, amelyre a Ve. feljogosítja a bizottságokat.

A 2024-es választások kapcsán a választási bizottságok és a Kúria döntései változatos képet mutatnak: míg bizonyos döntések adekvát választ adnak a jogsértésekre, addig más döntések kifejezetten lerontják a meglévő joggyakorlatot. Ez utóbbira példa a folyamatos jogsértés fogalmának szűkítő értelmezése a Kúria által, vagy egy másik esetben a közhatalmi pozícióban lévő, de újrainduló jelöltek önkormányzati erőforrásokat felhasználó kampányának aggálytalanná nyilvánítása, továbbá az érintettség követelményének további szigorítása.

a) A jogorvoslatok jogi környezete

A közös eljárásban tartott önkormányzati és EP-választáson elkövetett jogsértések ügyében a HVB jár el, ha a jogsértés az szszb-hez, vagy a szavazóhelyiségben történetekhez kapcsolódik, vagy kifejezetten az egyéni listás, az egyéni választókerületi, a kompenzációs listás, a települési nemzetiségi vagy a polgármester-választáshoz kapcsolódik. Szintén a HVB dönt az EP tagjainak választásához kapcsolódó, kizárólag a helyi választási bizottság illetékességi területét érintő kifogásról. A TVB-nek van hatásköre, ha a jogsértés kifejezetten a vármegyei vagy fővárosi önkormányzati választáshoz, területi nemzetiségi választáshoz vagy a főpolgármester-választáshoz kapcsolódik, vagy nem tartozik az első pont körébe, de a szerv

illetékességi területén történt. A TVB dönt a HVB döntése elleni fellebbezésről is. Az NVB jár el, ha a jogsértés nem tartozik az előzőekben említett esetek közé, amikor az elkövetés helye nem határozható meg, illetve az NVB dönt a TVB döntése elleni fellebbezésről is.¹⁰⁷ A választási bizottság másodfokú határozata, továbbá az NVB határozata ellen az ügyben érintett természetes és jogi személy, jogi személyiség nélküli szervezet bírósági felülvizsgálati kérelmet nyújthat be. A bírósági felülvizsgálati eljárásban első és végső fokon a Kúria jár el.¹⁰⁸

b) A jogorvoslatokkal kapcsolatos statisztika

A Nemzeti Választási Bizottság beszámolója alapján az NVB 83 döntést hozott jogorvoslati eljárásban. Ezt 24 esetben támadták meg a Kúria előtt a kérelmezők. Az AB 6 választási tárgyú döntést hozott, és ebből mindössze egy esetben semmisítette meg a Kúria végzését, a főpolgármester-választás szavazatainak újraszámolása ügyében.¹⁰⁹ Látható, hogy az NVB döntésével szembeni bírósági felülvizsgálattal csak szűk körben éltek a kérelmezők. Ennek legvalószínűbb okai a Kúria előtti eljárások erőteljes formakényszere, a szigorú érintettségre vonatkozó követelmények és a bírósági felülvizsgálathoz kötelező ügyvédi képviselet.

c) A jogorvoslati jog szűkítése

i) Kötelező jogi képviselet

A kifogások bírósági felülvizsgálata során a Kúria jár el. Ebből fakadóan bírósági felülvizsgálatot csak jogi képviselettel lehet kezdeményezni, ami - különösen a három napos határidőre tekintettel - korlátozza a jogorvoslatihoz való hozzáférést. Úgyszintén jogi képviselőhöz kötött a Kúria előtti eljárásban a kifogástevő általi nyilatkozattétel, mely sajátos korlátozást eredményez: a 2024-es választások kapcsán is több alkalommal fordult elő, hogy a Kúria olyan választópolgár számára adott nyilatkozattételi lehetőséget a felülvizsgálati kérelemben foglaltakra, aki a kifogást jogi képviselő nélkül nyújtotta be, így amennyiben nyilatkozattételi jogával élni kívánt, úgy jogi képviseletről kellett gondoskodnia az eljárás egy késői szakaszában.

ii) Szigorú érintettségi feltételek

Továbbra is a jogorvoslatihoz való jog súlyos korlátját jelenti a Kúria érintettségre vonatkozó joggyakorlata, mely a 2024-es választások során tovább szigorodott. Fennmaradt azon gyakorlat, hogy a választópolgárok - egyéb, speciális érintettség hiányában - nem jogosultak a

¹⁰⁷ Ve.345.§

¹⁰⁸ Ve.229.§

¹⁰⁹ A Nemzeti Választási Bizottság elnökének beszámolója a Nemzeti Választási Bizottság az Európai Parlament tagjainak, valamint a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, továbbá a nemzetiségi önkormányzati képviselők közös eljárásban 2024. június 9-én tartott általános választásán végzett tevékenységéről, <https://www.valasztas.hu/documents/d/guest/nvb-elnok-beszamolo>

bírósági felülvizsgálat kezdeményezésére, mivel a Kúria előtti érintettségük hiányzik. A 2024-es választási időszakban egy olyan kúriai döntés¹¹⁰ is született, amely egy civil aktivista, Heindl Péter, egy országgyűlési képviselő, Hadházy Ákos és egy a választáson induló párt (Magyar Kétfarkú Kutyapárt) közös beadványát is érintettség hiányában utasította el, ami a joggyakorlat romlását eredményezi. A döntés az állami semlegesség követelményével kapcsolatos jogorvoslati kérelem nyomán született. A Kúria érintettség hiányában érdemi vizsgálatra alkalmatlannak nyilvánította a beadványt. A civil aktivista és az országgyűlési képviselő érintettségének hiánya beleillik az eddigi joggyakorlatba, azonban a választáson induló párt érintettségét a Kúria az eddigiekben megalapozottnak tartotta. Ebben az esetben azzal érvelt a bíróság, hogy a párt nem igazolta az állításait, miszerint az EP-választáson jelölő szervezet és a jogellenes kampánytevékenység hátrányosan befolyásolja a választási eredményét. Bár a jelölő szervezetek köre köztudomásúnak tekinthető, a Kúria formai okra alapozva utasította mellőzte az érintettség megállapítását, mert a párt nem igazolta, hogy az NVB jelölőszervezetként a határozatával nyilvántartásba vette.

iii) Az Európai Unió Bíróságához fordulás kizárása

A Kúria a 2024-es döntése¹¹¹ szerint a választási ügyekben irányadó három napos döntési határidejét még az Európai Unió Bíróságához (a továbbiakban: EUB) fordulásra irányuló indítvány sem törheti át, azaz az eljárásban nincs helye előzetes döntéshozatalnak. A TASZ és a Magyar Helsinki Bizottság kifogást, majd bírósági felülvizsgálat iránti kérelmet nyújtott be a vakcinaregisztrációs email-címekre küldött kampányüzeneteivel szemben. Az ügygel a TASZ már 2022-ben is foglalkozott: ekkor bár először a Kúria is elismerte a jogsértést, az AB úgy ítélte meg, hogy a kormány jogszabály szerinti tájékoztatási tevékenységét végzi, ezáltal a Ve. 142.§ szerint nem kampánytevékenységet végez.¹¹² A 2024-es kampányban a Fidesz *“Csak a béke! Csak a Fidesz!”* jelszavának, és a párt politikusai által képviselt orosz-ukrán háborút érintő álláspontjának megfelelő üzenetet közvetített a koronavírus elleni oltásra történő regisztráció alatt begyűjtött e-mail címekre. Mivel az EP-választások miatt az ügy EU jogot is érint, a Kúria előtt előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezte a beadvány. A Kúria érintettség hiányára hivatkozva utasította vissza a kérelmet, mivel a választópolgári minőséget, továbbá az állított adatvédelmi jogsértést nem tartotta elégségesnek az érintettség megalapozásához.

Az indoklásban azonban érdemben foglalkozott a Kúria az EUB-hoz fordulás lehetőségével. Ítéletében azt állapította meg, hogy *“A három napon belüli döntés kötelezettsége alól a Ve. semmilyen kivételt nem enged. Ezért a Ve. alapján folyó bírósági felülvizsgálati eljárásban az*

¹¹⁰ Kúria Kvk.VI.39.088/2024/4.

¹¹¹ Kúria Kvk.VII.39.089/2024/4.

¹¹² dr. Aujeszky Nóra Ilona, dr. Döbrentey Dániel, dr. Hegyi Szabolcs, dr. Kunos Zsuzsanna, dr. Mráz Attila, dr. Pásztor Emese, dr. Szabó Attila: *Jelentés az országgyűlési képviselők 2022. évi általános választásáról és az azzal közös eljárásban tartott országos népszavazásról*. Budapest, Társaság a Szabadságjogokért, 2023, https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/01/tasz_valasztasi_jelentes_2022-2.pdf 47. o.

*Alkotmánybíróság Abtv. 25. §-a szerinti eljárás, az EUMSZ 267. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárás, vagy bármely más, a Kúria előtt folyó eljárás felfüggesztésével járó eljárás kezdeményezésének nincs helye, mivel az eljárás felfüggesztése a három napon belüli döntéshozatal kötelezettségének megsértésével járna.*¹¹³

Ez ellentétben áll azzal, hogy a Kúria az EUMSZ 267. cikk szerinti értelemben olyan bíróságként jár el, amelynek határozata ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség. Az EUB állandó bírói gyakorlata az, hogy az ilyen, végső fokon eljáró bíróságok csak kivételes esetben mentesülhetnek az EUB-hoz fordulás kötelezettsége alól.¹¹⁴ Egyben azt is kimondja, hogy a magyar választási eljárási törvény háromnapos szabálya kizárja mind az AB, mind az EUB eljárása miatti felfüggesztést.

d) A bizonyítás túl magas szintjének megkövetelése

Továbbra is fennáll az a probléma, hogy a választási kifogásoknál sok esetben a választási bizottságok nagyon magas bizonyítottsági szintet követelnek meg. Az esetek jelentős részében a jogsértés jellegéből fakadóan nem lehetséges az elvárt bizonyítási szint teljesítése. Továbbá, ismét számos eset fordult elő, amikor az elvárt bizonyítási szint magánszemély számára nem lehetséges, az szinte hatósági jogkörök meglétét feltételezi. A TASZ tapasztalatai szerint ez sok olyan választópolgárt elriaszt a jogorvoslati utak igénybevételétől, kifogás megtételétől, akik egyébként választási visszaélés szemtanúi voltak, azonban a bizonyítási teher ismeretében nem fordulnak a választási bizottságokhoz.

e) Szigorú formai követelmények

A TASZ továbbra is fenntartja azon álláspontját, hogy a jogorvoslatok benyújtásának igen szigorú formai követelményei vannak, melyek közül több elhagyható lenne - ezekre most csupán utalunk. Ezek közül is kiemelendő a személyi szám kötelező feltüntetése a jogorvoslati kérelmeken.

f) A választási jogorvoslatok elbírálásával kapcsolatos tartalmi problémák

A 2024-es kampányidőszakban új problémaként merült fel a kampányidőszakban a folyamatos jogsértések megítélése. A Kúria elé került egyik ügyben a jelölt egy iskola felújított udvarának átadásakor tartott beszédet, amelyben részletesen kifejtette álláspontját a kerület politikai ügyeiről, valamint egy diákkal is fotózkodott. A Kúria egy döntésének¹¹⁵ elvi tartalma alapján

¹¹³ A Kúria Kvk.VII.39.089/2024/4. sz. döntésének [19] bekezdése.

¹¹⁴ 2021. október 6-i ítélet (<https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-561/19>), Consorzio, C-561/19, ECLI:EU:C:2021:799, §33; 1982. október 6-i ítélet (<https://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-HU-ARRET-C-0283-1981-200406999-05N00.html>), Cilfit és társai, 283/81, EU:C:1982:335, §21

¹¹⁵Kúria Kvk.III.39.146/2024/5.

“amennyiben az egyszeri kampánytevékenységgel szemben nem nyújtottak be a Ve. 209. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül kifogást, e tevékenység nem minősül a Ve. 209. § (2) bekezdése szerinti folyamatos jogsértésnek akkor sem, ha az arról készített videóösszeállítást a jelölt utóbb a közösségi oldalán folyamatosan közzéteszi”. A Kúria döntése szerint annak ellenére, hogy a jogsértő kampánytevékenységről készült videó folyamatosan elérhető a jelölt közösségi oldalán, a kampánytevékenység megtörténtétől kell számítani a jogorvoslati határidőt. A Kúria érvelésében szétválasztotta a jogsértő cselekményt és az arról készült videót, és azt állapította meg, hogy önmagában a videó nem jogsértő, és a jogorvoslati eljárásban csak ezt kell vizsgálnia, mert nem a kampányeseménytől számított három napon belül fordult a választási bizottsághoz a kifogástevő.

Szintén kiemelendő a Kúria Kvk.39098/2024/3. számú ítélete, amely a jelöltek és jelölő szervezetek esélyegyenlőségének alapelvét és a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvét érinti. Az ügyben a hivatalban lévő polgármester saját politikusi platformján az általa vezetett önkormányzat által végzett útfelújítással, az azt kezdeményező jelöltek bemutatásával és elismerésével kampányolt. A bíróság ítéletében kifejti, hogy a jelölt a politikusi Facebook-oldalán megjelentetett kampány-tartalmú poszttal azért nem sértette meg a jelöltek és jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség alapelvét, mert mindenki számára felismerhető, hogy azt politikusként, és nem önkormányzati tisztségviselőként tette közzé, és politikusként nem köteles a jelölteknek és jelölő szervezeteknek esélyegyenlőséget biztosítani. Az ítélet elvi tartalma szerint a jelölt a választási kampányában nem köteles a jelöltek és jelölő szervezetek esélyegyenlőségének biztosítására.¹¹⁶ Az elvi tartalomnak azokban az esetekben van kiemelt jelentősége, amikor a jelölt egyben a hivatalban lévő hatalomgyakorló is. A hivatalban lévő képviselők pozíciójukból fakadóan jelentős erőfőlényrel rendelkeznek a versenytársaikkal szemben, amely a rendelkezésükre álló erőforrásokból és különösen a jelentős láthatóságukból ered.

A bíróság emellett a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvére vonatkozóan azt állapította meg, hogy a kampánytevékenység mint a politikai véleménynyilvánítás szabadságának megnyilvánulása csak bizonyított rosszhiszeműség és rendeltetésellenes joggyakorlás esetén korlátozható. A választási jogorvoslati eljárásban, tekintettel a rövid határidőkre és az állampolgárok részére rendelkezésre álló lehetőségekre, rosszhiszemű és rendeltetésellenes joggyakorlást bizonyítani szinte lehetetlen. A Kúria ezzel az elvi tartalommal gyakorlati jelentőségét tekintve kiüresítette a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás sérelmének alapelvét.

A jelöltek és jelölő szervezetek esélyegyenlőségének alapelve tekintetében megemlítendő még a Kúria Kvk.IV.39.097/2024/4. számú ítélete is, amelyben egy kampányidőszakban tartott önkormányzati ciklusértékelő lakossági fórumról döntött a bíróság. A Kúria döntésében azt állapította meg, hogy a lakossági fórum nem minősül választási kampánynak. A bíróság

¹¹⁶Kúria Kvk.39098/2024/3.

döntésében azzal érvelt, hogy a lakossági fórumon nem biztos, hogy valamelyik jelölt vagy párt melletti kiállítás történt, mert ez a történeti tényállásból nem derült ki.¹¹⁷ A TASZ álláspontja szerint a Kúria értelmezése ellentétes azzal, hogy a Ve. 140.§ szerint választási kampánynak minősül minden olyan tevékenység, amely alkalmas a választói akarat befolyásolására. A Ve. kampánydefiníciója értelmében tehát nem szükséges az, hogy konkrét jelölt melletti kiállítás történjen egy ilyen eseményen, hiszen önmagában az, hogy a hivatalban lévő politikus egy önkormányzati rendezvényen a saját eredményeinek felmutatásával befolyásolhatja a választói akaratot, kimeríti a kampány fogalmát.

g) Új típusú jogsértésekre adott adekvát válaszok

Az NVB 252/2024. számú határozatában¹¹⁸, később a Kúria és az AB által is helybenhagyott - a közszolgálati média jogsértését állapította meg, a testület 13-0 arányú igen szavazata mellett. Az ügy lényege az volt, hogy az M1 televízió híradójában több alkalommal is a Fidesz politikai reklámját vetítették le¹¹⁹, ezzel megsértve a Ve. - politikai reklámokra vonatkozó - 147. § (1) bekezdését. A politikai reklámot egy a kampányról szóló tudósításba "csempésze" jelenítették meg, úgy, hogy a két kormánypárti politikus a kormánypártok kampányszlogenjét mondta a riport során a kamerába.

A Megoldás Mozgalom a szavazás napján a közösségi média-felületén közzétett felhívásában a választópolgárokat arra ösztönözte, hogy szavazólapjukat fotózzák le, azt osszák meg a közösségi médiában, lássák el címkékkal, és mindezért 2,5 millió forintot sorsolnak ki közöttük. Bár a felhívás kifejezetten tartalmazta, hogy a szavazat iránya közömbös, az ügyben döntést hozó és jogsértést megállapító NVB szerint a párt ezzel jogsértő kampánytevékenységet végzett.¹²⁰

h) Személyes meghallgatás hiánya

A választási bizottságok a Ve. 43. § (2) bekezdése értelmében minden olyan bizonyítékot felhasználhatnak, amely alkalmas a tényállás tisztázására. A nyilatkozat a bizonyítékok egyik fajtájaként jelenik meg, ráadásul a Ve. azt is lehetővé teszi, hogy a választási bizottság biztosítsa a kérelmező kérésére a szóbeli nyilatkozattétel lehetőségét. A TASZ-hoz nem jutott el olyan ügy, amelyben a választási bizottságok szóbeli meghallgatást tartottak volna. Sajátos esemény volt ugyanakkor, amikor a Tisza Párt EP-választásra történő nyilvántartásba vétele során az NVB ülésén meghallgatták Magyar Pétert, mialatt a testület arról vitázott, hogy a

¹¹⁷ Kúria Kvk.IV.39.097/2024/4.

¹¹⁸ 252/2024. NVB határozat

¹¹⁹ Szalay Dániel: *A Nemzeti Választási Bizottság a Media1 által bemutatott visszaélés után elmarasztalta az M1 híradót*, media1.hu, megjelenés dátuma: 2024.05.04.

<https://media1.hu/2024/05/04/nvb-valasztasok-m1-hirado-fidesz-kampanyfilm-riport/>

¹²⁰ 393/2024. NVB határozat

Tisztelet és Szabadság Párt szavazólapon történő, rövidített névvel való feltüntetése lehetséges-e.¹²¹

A döntésre rendelkezésre álló rövid határidő ellenére, a tényállás tisztázása körében sok esetben célravezető lenne, ha a választási bizottságok személyes meghallgatásokat tartanának, amelyben az ellenérdekű feleket is meghallgatják. Ez a bizonyítottság hiányából fakadó tömeges elutasításokra is eszközként szolgálhatna.

Ajánlások

1. A jogalkotó tegye teljessé az *actio popularis*-t, ne írjon elő értintettségi követelményt a kifogástételre jogosultak számára a jogorvoslati eljárások további szakaszainak indítványozásához sem, ezzel biztosítva a nem alanyi jogot, hanem a választási eljárási szabályokat mint tárgyi jogot sértő magatartások szélesebb körben való megtámadhatóságát. A bárki által indítható eljárásban sem a fellebbezéshez, sem a bírósági felülvizsgálathoz ne kelljen érintettséget valószínűsíteni.
2. A választási szervek tekintsék érintettnek az eljárásban az adott szavazáson aktív választójoggal rendelkező választópolgárokat, annak érdekében, hogy ők is élhessenek a jogorvoslati eszközök mindegyikével. Az állam biztosítson elegendő erőforrást a választási szervek részére az így esetlegesen megnövekedő ügyteher kezelésére. A jogalkotó törölje el az ügyvédkényszert a Kúria előtti felülvizsgálati eljárásban, vagy alkosson olyan szabályozást, melynek keretében a kötelező jogi képviselet ingyenes és időszerű igénybevételére nyílik lehetősége a felülvizsgálati eljárásban.
3. A jogalkotó biztosítsa, hogy a választási eljárásokban rendelkezésre álló jogorvoslati eljárásokban, ideértve minden jogorvoslati fórum — különösen pedig a bíróságok — előtti eljárást, jusson érvényre az *audiatur et altera pars* elve, a meghallgatáshoz való jog a tényállás teljes körű felderítése érdekében.
4. A jogalkotó biztosítsa annak lehetőségét, hogy a formai hibákat, hiányosságokat a beadványozó ésszerű időben pótolhassa. Az NVB-nek legyen hatásköre arra, hogy a formai okból visszautasított kifogások esetében eljárhasson hivatalból is. Mindezen lépések alkalmasak a jogban járatlan választópolgárok hatékonyabb jogérvényesítési lehetőségeinek megteremtésére, a túlzó formalizmus lebontására.
5. A jogalkotó biztosítsa, hogy a kifogástevőt terhelő bizonyítási teher ésszerű mértékű legyen, azaz ne haladja meg a tőle elvárható mértéket (valószínűsítés), kompenzálандó a beadványozó korlátozott bizonyítási lehetőségeit és a beadványozásra rendelkezésre álló szűk határidő okozta korlátokat.

¹²¹ HVG.hu: Zöld utat adott Magyar Péter pártjának az NVB: indulhat a választásokon, hvg.hu, megjelenés dátuma: 2024.04.11. https://hvg.hu/itthon/20240411_magyar-peter-part-nvb-valasztas

6. A jogalkotó és a jogalkalmazók biztosítsák az eljárás felfüggesztésének lehetőségét, amennyiben az ügyben az Alkotmánybíróság vagy az Európai Unió Bíróságának döntése szükséges.
7. A jogalkotó módosítsa a Ve. megismételt szavazás névjegyzékével kapcsolatos szabályait úgy, hogy az lehetővé tegye a szavazóköri névjegyzék módosítását abban az esetben, ha annak visszaélés nyomán előállt összetétele vezetett a szavazás megismétléséhez.

XI. A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁS NYILVÁNOSSÁGA, KÖZBIZALOM A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁS JOGSZERŰSÉGÉBEN, TISZTASÁGÁBAN

Hasonlóan a 2022-es választásokhoz, a 2024-es választások utáni időszakot sem jellemezte általános, a szavazás körülményeit, az eredmény megállapítását és az eredmény számszaki hitelességét övező közbizalmi válság. Ugyanakkor széles körben elterjedt álláspont - melyet a TASZ is oszt - a választások eredményére meghatározó befolyással van az állam, a kormány és a kormánypártok összefonódása, továbbá a választási jogszabályok egyoldalú és rendszeres módosításai.

Negatív hatása lehetett az ajánlóívekkel kapcsolatos visszaéléseknek, és a külképviseleti szavazás során tapasztalt anomáliáknak, melynek nyomán egyes választópolgárok nem tudták leadni a szavazatukat, továbbá a szavazólapokkal kapcsolatos adminisztratív eredetű tévedéseknek - ezekre ebben a fejezetben pusztán utalunk. Hasonlóan csak utalunk itt a közbizalomra negatívan ható, az önkormányzati szinten akár a szavazás végeredményét is eldönteni képes, 2021 óta hatékonyan nem szankcionálható voksturizmus, mely a 2024-es választásokon kiterjedtebbnek tűnt, mint korábban. Több településen szükség volt a választás megismétlésére a választások eredményére kiható jogsértések miatt - a megismételt választás a remények szerint alkalmas a közbizalom helyreállítására.

A közbizalmat erősítette az NVI két szolgáltatása, a "Kit ajánlottam?" felület működtetése és választópolgárok számára vonatkozó, rendszeres és a törvényi kötelezettséget megelőzően elkezdett adatközlés is. Ajánlásokkal történő tömeges visszaélés nem volt tapasztalható.

A főpolgármester-választáshoz kapcsolódó, a szavazatok kétszeri (részleges, majd teljes) újraszámolását magába foglaló jogorvoslati folyamat több pontján negatív hatással volt a közbizalomra a választópolgárok egyes szegmenseiben, mely összefügg az érintett jelölteknek az ügyel kapcsolatos nyilvános kommunikációjával, a példa nélküli eljárással, a szabályozási hézagokkal, továbbá a jogorvoslat kezdeményezése kapcsán utóbbi felmerült, bűncselekmény gyanúját felvető körülményekkel.

- a) A szavazás napja előtti események - a választópolgárok adataival történő visszaélések

A 2024-es választások kapcsán a TASZ jogsegély-szolgálatához - 2014 óta először - nem jutott el olyan eset, melyben a választópolgárok azt panaszolták volna, hogy adataikkal visszaéltek volna az ajánlásgyűjtés során. Összesen 12 ügyben indult büntetőeljárás hamis ajánlásokkal

összefüggésben, melyek közül 3 ügyben elutasította a feljelentést a rendőrség¹²². A feljelentések legalább egy részét az NVI tette.¹²³ Az ajánlóívekkel való visszaélés jelensége tehát biztosan nem szűnt meg teljes mértékben, legfeljebb - jó eséllyel ideiglenesen - visszaszorult.

Ez azzal is összefüggésben lehet, hogy sem az önkormányzati, sem az EP-választások kapcsán nincs állami kampánytámogatás a jelöltek, jelölő szervezetek részére, így a valós politikai szándék nélküli indulók (ún. kamupártok) kevésbé motiváltak arra, hogy akár visszaélések nyomán induljanak a választásokon. Továbbá, az NVI által üzemeltetett, "Kit ajánlottam?"¹²⁴ felület is segíti a visszaélések elleni fellépést azzal, hogy ezeket láthatóvá teszi a kellően tudatos választópolgároknak - ugyanakkor az eszköz csak az ellenőrzött ajánlások kapcsán szolgáltat adatot, így nem minden visszaélésre derülhet fény. Tudomásunk szerint változatlan a Legfőbb Ügyészség álláspontja az ajánlóívekkel kapcsolatos visszaélések megítélése kapcsán: a választás rendje elleni büntett gyanúját nem tartják megállapíthatónak, ha az érvényes ajánlások száma elérte a jelöltséghez szükséges számot és a kifogásolt ajánlások száma nem haladja meg a ténylegesen leadott összes ajánlás és a jelöltséghez szükséges szám különbségét. Ez az értelmezés nem következik a Btk. vonatkozó részéből és csökkenti a büntetőjogi visszatartó erőt, így felülvizsgálata célszerű lenne.

b) A szavazás napján történt, a közbizalmat erodáló események

A szavazás napján a közbizalmat - hasonlóan a 2022-es állapothoz - a 2024-es választások kapcsán is elsősorban nem állami szereplők magatartásai erodálták, így különösen a már említett, jellegzetes szavazásnapra visszaélések, mint a szavazatvásárlás, vagy a választópolgárok jogellenes szállítása, továbbá a voksturizmus és a választópolgárok jogellenes (elsősorban idősotthonokban megvalósuló) befolyásolása. Az szszb-k adminisztratív tévedései, mint például a szavazólapok kiosztásával kapcsolatos mulasztások is negatívan hatottak a közbizalomra.

¹²² Szerző nélkül: *Kilenc ügyben nyomoz a rendőrség a júniusi választásokkal összefüggő csalások miatt*, hvg.hu, megjelenés dátuma: 2024.07.23.

https://hvg.hu/itthon/20240723_Kilenc-ugyben-nyomoz-a-rendorseg-a-juniusi-valasztasi-csalasok-miatt

¹²³ Németh Márton Sándor: *A Nemzeti Választási Iroda elnöke elmagyarázta, hogy mi okozta a problémát a szavazólapoknál*, index.hu, megjelenés dátuma: 2024.07.01.

<https://index.hu/belfold/2024/07/01/nemzeti-valasztasi-iroda-nagy-attila-onkormanyzati-valasztas-ep-valasztas-budapest-fovaros/?token=d121536e3290dfd066c6c0c16ce7bd8f>

¹²⁴ <https://www.valasztas.hu/ajanlas-ellenorzes-tajekoztato>

c) A szavazás napját követő, kapcsolódó események

i) A választások eredményének társadalmi elfogadottsága

A választások számszaki eredményét a társadalom nem vonta kétségbe, sem mértékadó elemzői vélemény, sem jelentős állampolgári csoport nem jelent meg a nyilvánosságban, mely ezzel ellentétes álláspontot képviselt volna. A közéleti diskurzusban 2024-ben is meghatározó volt azon megállapítás, mely szerint a választási eredményre döntő hatást gyakorolt a kormánypártok és a hozzájuk kapcsolódó szereplők aránytalan erőforrás-többlete, továbbá az állam, a kormány és a kormánypártok szervezeti és pénzügyi összefonódása, a választási jogszabályok egyoldalú és rendszeres módosítása, mely a kormánypártoknak kedvező helyzetet teremt.

ii) Megismételt szavazások

A szavazás napját követően több településen jogorvoslati eljárásokat kezdeményeztek, melyek nyomán több településen is módosult a választási eredmény. Egyes településeken megismételt önkormányzati választásra került sor: ezek indoka a szavazás napján elkövetett, a választás eredményére kiható jogszabálysértések voltak. Összesen hét település¹²⁵ volt érintett megismételt szavazással, jellemzően választási visszaélések miatt volt szükséges az ismételt választás kiírására. A megismételt szavazáson több településen eltérő eredmény született, mint az első voksoláson ezek közül a legnagyobb figyelmet (a település méreténél fogva) Kalocsa esete kapta, ahol végül az inkumbens polgármester vereségét hozta a megismételt szavazás.¹²⁶ Vélelmezhetjük, hogy a megismételt szavazás megfelelő eszköz volt a visszaélések miatt megbomlott közbizalom helyreállítására az érintett településeken.

iii) A főpolgármester-választáshoz kapcsolódó jogorvoslatok és a folyamat közbizalmi vetületei

1. A főpolgármester-választáshoz kapcsolódó jogorvoslati folyamat

A közbizalmat érintő legjelentősebb fejlemény a szavazás napja után következett be, a főpolgármester-választáson leadott szavazatok előbb részleges, majd teljes újraszámlálásához

¹²⁵ <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemenye%20-%202024/31>

¹²⁶ Haszán Zoltán, Fődi Kitti: *Kalocsának és Penészleknek sem fideszes polgármestere lesz végül*, 444.hu, megjelenés dátuma: 2024.07.07.
<https://444.hu/2024/07/07/kalocsanak-es-peneszleknek-sem-fideszes-polgarmestere-lesz-vegul>

vezető jogorvoslati eljárások formájában¹²⁷. Az ehhez vezető folyamat első lépcsője az volt, amikor 2024. június 7-én, a szavazás előtti pénteken visszalépett a főpolgármester-jelöltségtől Szentkirályi Alexandra, aki a visszalépés bejelentésekor azt kérte, hogy akik szavazatukkal őt támogatták volna, azok Vitézy Dávidra adják le voksukat a főpolgármester-választáson¹²⁸. A szavazólapokon ekkor már szerepelt Szentkirályi Alexandra neve, melyet az szszbk-nek utólag kellett kihúzniuk a szavazólapokról, új szavazólapok kinyomtatására ekkor már nem kerülhetett sor a Ve. 137. § (1) bekezdésének utolsó fordulata alapján.

Ezt követően egy olyan, több lépcsőből álló, komplex jogorvoslati folyamat zajlott le mely, csak 2024 július 12-én, tehát több mint egy hónappal a szavazás napját követően ért véget. A jogorvoslati folyamatban érintett volt a Fővárosi Választási Bizottság (a továbbiakban: FVB), az NVB, a Kúria és az AB, továbbá a kerületi választási irodák, a Fővárosi Választási Iroda (a továbbiakban: FVI) és az NVI. Az eljárás során számos jogkérdés először merült fel a magyar választástörténet során, és a szavazatok újraszámolásának technikai oldala is új típusú kihívások elé állította a választási szerveket.

Az eseménysor a közbizalmat több szempontból is érintette. Az események időrendben haladva az alábbiak voltak.

A főpolgármester-választás nem jogerős eredményének nyilvánosságra hozatalát követően Vitézy Dávid főpolgármester-jelölt bejelentette, hogy kezdeményezni fogja az érvénytelen szavazatok újraszámolását¹²⁹, mivel álláspontja szerint tömegesen voltak olyan szavazólapok, melyeknek érvénytelenségét jogszabályellenesen állapították meg, holott azok érvényes szavazatok lettek volna és az érvénytelen szavazatok száma 76-szor annyi, mint amekkora a különbség.¹³⁰

Vitézy első lépésként, 2024. június 12-én és 13-án két fellebbezést nyújtott be az FVB 203/2024. (VI. 10.) számú, eredményt megállapító határozata ellen a NVB-hez.

A korábbi, június 12-én benyújtott fellebbezésben egyrészt kifejtette és bizonyítékokkal valószínűsítette, hogy az szszb-k egyes, valójában érvényes szavazatokat jogszabálysértő

¹²⁷ A folyamat bemutatására azért ezen fejezetben kerül sor a jogorvoslatokról szóló fejezet helyett, mert a jogorvoslati folyamat részletes elemzése elengedhetetlen az ehhez kapcsolódó közbizalmi vonatkozások bemutatásához.

¹²⁸ plankog, Herczeg Márk: *Szentkirályi visszalépett a főpolgármester-jelöltségtől*, 444.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.07. <https://444.hu/2024/06/07/szentkiralyi-visszalepett-a-fopolgarmester-jeloltsegtol>

¹²⁹

Vitézy Dávid YouTube csatornája: *Újra kell számolni a szavazatokat! - sajtótájékoztató*, <https://www.youtube.com/watch?v=nUUIFuwY3d4>, továbbá

P.L. és Sz. Zs.: *Vitézy Dávid kezdeményezi a szavazatok újraszámolását, bocsánatkérést vár Karácsony Gergelytől, aki egy hangfelvétel szerint agyonverné őt*, nepszava.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.11. https://nepszava.hu/3238819_karacsony-gergely-vitezy-david-fopolgarmester-valasztas-kampany-hangfelvetel

¹³⁰ <https://www.facebook.com/vitezydavid/videos/1194198358680247/>

módon nyilvánítottak érvénytelennek. Ezen esetekkel összefüggésben pedig a szavazóköri eredményt megállapító döntések jogszabálysértőek, ekként az FVB eredményt megállapító határozata is "szükségszerűen jogszabálysértő" álláspontja szerint.

A fellebbezésben ezzel összefüggésben azt kérte, hogy az NVB a főváros területén érvénytelennek nyilvánított valamennyi, 24.592 darab szavazatot számlálják újra, és az FVB eredményt megállapító határozatát az újraszámolás alapján előálló eredmény szerint változtassa meg.

Vitézy azzal érvelt, hogy a visszalépett jelölt szavazólapokról történő lehúzása nem egységes módszerrel történt, több helyen az így előállított szavazólapok tartalma nem volt egyértelműen értelmezhető.

Rámutatott arra is, hogy amennyiben a választópolgár a visszalépett jelöltre és egy másik jelöltre is szavazatot adott le, úgy a szavazat érvényesnek minősül, azonban több helyütt érvénytelennek tekintették ezen szavazatokat. Ennek igazolására 202 szavazókörben tevékenykedő szszb-tagtól származó nyilatkozatokat csatolt be. Továbbá érvként hozta fel azt is, hogy álláspontja szerint az NVI által kiadott Választási Füzetek 69. oldalán téves tájékoztatás szerepel azon szavazólapok érvényességének megítéléséről, melyeken a kiesett jelölt neve mellett x vagy + szerepel - a füzet ugyanis ezt érvénytelen szavazatnak tekinti, míg a Ve. vonatkozó rendelkezései szerint ez érvényes szavazatnak minősül, amennyiben más, ki nem esett jelöltre is leadta szavazatát a választópolgár. Utalt arra, hogy az FVI ezen útmutatást tisztázó tájékoztatást adott ki, mely azonban szerinte már elkésett volt, ráadásul az ellentétes tartalmú útmutatás további bizonytalanságokat kelthetett.

A későbbi, június 13-án benyújtott fellebbezésben Vitézy kifejezetten Budapest IV. és VII. kerületére fókuszált: ezekben a kerületekben kérte az eredmény megsemmisítését és a választás megismétlését, ezzel összefüggésben pedig a főváros teljes területére vonatkozó FVB-határozat megváltoztatását. Érvelésében előadta, hogy a két érintett kerületben jogszabálysértő tartalommal állapították meg az eredményt, mivel a az összes szavazókörben olyan szavazólapokat használtak, melyek megtévesztőek voltak, azokon a visszalépett jelölt neve nem volt egyértelműen lehúzva, ez megtévesztő volt, ez pedig tételes jogi szabály (Ve. 137. § (1) bek.) mellett több Ve. szerinti alapelvet is sért. Statisztikai adatokat mutatott be arra vonatkozóan, hogy ezen két kerületben a városi átlagot meghaladó arányban voltak érvénytelenek a főpolgármester-választáson (és csak ott) leadott szavazatok. Vitézy arra is utalt, hogy a két kerület ügyében az FVB-hez benyújtott fellebbezését elutasították, melyet meg fog támadni, azonban eljárási okokból erre később kerül sor.

Az NVB az első fellebbezés benyújtásával azonos napra, a koraesti órákra összehívta ülését. Az ülésen jegyzőkönyvi döntés született az érvénytelennek nyilvánított szavazatok újraszámolásáról, a "főpolgármester-választás eredményéhez kapcsolódó jogvita végleges és

megnyugtató lezárása érdekében.” Az újraszámolást követően meghozott döntésében¹³¹ az NVB kifejti, hogy a bizonyítékként csatolt nyilatkozatok egy részét nem vehette figyelembe különféle hiányosságok miatt. Az NVB határozatában bemutatja Vitézy érvelését, mely érveket az NVB osztott. Kitértek a nagyszámú, szavazatszámolólóktól származó nyilatkozat szerepére, melyek erősen valószínűsítik a városszerte fennálló jogszabálysértést. Utaltak a Választási Füzetek tartalmára, mely az NVB szerint közrejátszhatott a szszb-tagokban kialakuló kétségekben, végül utalnak a városszerte eltérő gyakorlatra a visszalépett jelölt nevének kihúzása kapcsán.

Vitézy Dávid másik fellebbezését - melyben a IV. és VII. kerületi eredmények megsemmisítését és a választás megismétlését kérte - azonban az NVB elutasította, az abban felhozott bizonyítékokat nem találták arra alkalmasnak az állított jogsértés valószínűsítésére.

Az NVB tagjai a jogorvoslati beadványt és annak terjedelmes mellékleteit csak néhány órával az ülést megelőzően kapták meg, amit a testület tagjai közül többen a nyilvánosság előtt is sérelmeztek. Az NVB az ügyben írásos előterjesztés nélkül szavazott.

A szavazatok részleges újraszámolását június 14-én pénteken végeztek el a választási szervek az NVI székházában. Az esemény a sajtó intenzív érdeklődése mellett zajlott, nemzetközi megfigyelők jelenlétében, a Partizán munkatársai több mint öt óras élő közvetítést biztosítottak az épületből¹³² és más sajtótermékek is percről percre tudósítottak. Az újságírók szinte valamennyi, az újraszámoláshoz kapcsolódó mozzanatnál jelen voltak és részletesen tudósítottak az eseményekről¹³³ - egyedüli kivételként a folyamat azon szakasza említendő, amikor az NVB tagjai azon szavazólapok megítéléséről döntöttek, melyeket az újraszámolás során kérdésesnek tekintettek és nem tudtak róluk azonnal döntést hozni.

A részleges újraszámolás nyomán minden jelölt számára találtak további érvényes szavazatokat, a különbség pedig szűkült: Karácsony Gergely mindössze 41 szavazattal kapott többet Vitézy Dávidnál.

Június 17-én az NVB meghozta 400/2024. számú határozatát, melyben Vitézy Dávidnak az FVB 210/2024. (VI. 11.) számú határozata elleni fellebbezését bírálták el. Vitézy ezen jogorvoslatában az FVB döntését támadta a IV. és VII. kerületi eredmények megállapítása kapcsán. Az NVB a fellebbezést érdemi vizsgálat nélkül elutasította, mivel abban nem volt megjelölve a fellebbezés Ve. 223. § (3) bek. szerinti jogalapja.

¹³¹ 391/2024. NVB határozat

¹³² A Partizán YouTube csatornája: *Ki nyer ma? Élőben a Nemzeti Választási Irodából.*

<https://www.youtube.com/watch?v=V0ApU31kIU8>

¹³³ Szerző nélkül: *Újraszámolták a főpolgármester-választás érvénytelen szavazatait, de eredmény csak délután lehet,* telex.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.14.

<https://telex.hu/belfold/2024/06/14/ujraszamol-as-fopolgarmester-valasztas-karacsony-gergely-vitezy-david-budapest>

Az NVB 391/2024. határozata, azaz az újraszámllálást követően meghozott döntés ellen mind Vitézy Dávid, mind Karácsony Gergely felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriához, azt kérve, hogy a főpolgármester-választást - részlegesen, illetve teljesen - ismételjék meg.

Vitézy Dávid két kérelemmel fordult a Kúriához.

Egyrészt kérte az összes érvényes szavazólap újraszámllálását és az eredmény ennek nyomán történő megállapítását. Másrészt kérte annak megállapítását is, hogy a IV. és VII. kerületben használt, nem egyértelmű tartalmú szavazólapok használata több, Ve. szerinti alapelvet sértett, ezzel összefüggésben pedig kérte a két kerület összes szavazókörében az eredmény megsemmisítését, továbbá a választás megismétlését.

Vitézy azzal érvelt, hogy a részleges újraszámllálás során fény derült arra, hogy a főváros egész területén az érvénytelen szavazatok mellett az érvényes szavazatok megszámlálása is jogszabálysértő volt - ő pedig új jogszabálysértésre a Kúria előtti eljárásban nem hivatkozik, a Ve. korábban általa felhívott rendelkezései mind az érvénytelenné, mind az érvényessé nyilvánításra vonatkozathatóak. A korábbiakhoz képest új bizonyítékra is hivatkozott: egy olyan számlára, mely igazolja, hogy Szentkirályi Alexandra visszalépését követően a IV. kerületi polgármesteri hivatal nagy mennyiségű, vékonyhegyű golyóstollat vásárolt¹³⁴ - véleménye szerint ezekkel húzták ki a visszalépett jelölt nevét, és szándékos jogszabálysértés történt, amikor ilyen tollakat használtak erre. Ismét hivatkozott korábbi érveire és bizonyítékaira, többek között arra, hogy a visszalépett jelölt az ő támogatására szólított fel.

Karácsony kérelmében az NVB 391/2024. határozatának megváltoztatását, a választás eredményének megsemmisítését és Budapest valamennyi szavazókörében történő megismétlését kérte.

Karácsony azzal érvelt, hogy az újraszámllálás első mozzanatánál, az urnák felnyitásánál - jogszabálysértő módon - nem minden kerületben volt jelen a helyi választási bizottság tagja, vagy a jelenlét nem volt bizonyítható. Utalt arra is, hogy a IV. kerületben a dobozok nem voltak szabályszerűen lezárva, továbbá, hogy az NVI székházába való beszállításkor készült jegyzőkönyvek szerint "a szavazólap-kötegek nem minősültek megbontatlanul kötegeltnek." Ezek a körülmények véleménye szerint együttesen kétséget ébresztenek a szavazólapok intaktsága, manipuláltságának kizárása kapcsán. Mindezen szempontok, továbbá azon tény, hogy az érintett érvénytelen szavazólapok száma meghaladja az első és a második jelölt közötti szavazatszám-különbséget, véleménye szerint szükséges a szavazás megismétlése. Vitatta továbbá Vitézy azon álláspontját, hogy az érvényes szavazatok kapcsán is helye lehet

¹³⁴ Erről Wintermantel Zsolt újpesti fideszes képviselő is beszámolt közösségi oldalán, aki azt is hozzátette, hogy a vékony kihúzás miatt sokan szavazhattak Szentkirályi Alexandrára, a visszalépett jelöltre: <https://www.facebook.com/photo?fbid=1000686268103462&set=a.284216513083778>

újraszámlálásnak, mivel erre véleménye szerint nem hivatkozott a fellebbezésében és Vitézy egyéb felülvizsgálati érveit is vitatta.

A Kúria mind Vitézy, mind Karácsony felülvizsgálati kérelmét alaptalannak találta a Kvk.VI.39.141/2024/11. számú határozatában.

Vitézy felülvizsgálati kérelme esetében a Kúria leszögezte, hogy a bírósági felülvizsgálat csak olyan magatartásra és olyan jogszabálysértésre terjedhet ki, melyre az NVB előtti eljárásban már hivatkoztak. Az érvényessé nyilvánított szavazatok jogi minősítését azonban Vitézy az eljárás korábbi szakaszában nem kifogásolta. Az általa benyújtott fellebbezés-kiegészítésben már hivatkozott alapelvi sérelmekre az érvényes szavazatok kapcsán, de csak a IV. és VII. kerület esetében. Azonban “a bírósági felülvizsgálati kérelme első eleméhez még hasonlót sem tartalmaz a fellebbezés, illetve a fellebbezés-kiegészítés.” Így tehát a kérdés nem volt az NVB eljárásának tárgya, következésképpen a Kúriáé sem lehet. A Kúria utalt arra is, hogy a megsértett jogszabályhely alaki azonosságának állítása nem elegendő, a sérelmezett cselekmény vagy magatartás azonossága is szükséges a felülvizsgálati kérelemben. A visszalépett jelölt szavazólapról törlésének módja kapcsán a Kúria kimondta, hogy az nem sérti a Ve. 137. § (1) bekezdését, mivel az nem határoz meg a törlésre konkrét módot. Azt is kifejtette a Kúria, hogy a törlés módjának Vitézy által állított, megtévesztésre való alkalmassága nem nyert bizonyítást.

Karácsony felülvizsgálati kérelmét a Kúria elsősorban bizonyítási elégtelenségek miatt utasította el, arra is utalva, hogy a beadvány még arra vonatkozó állítást sem tartalmaz, hogy súlyos jogsértések történtek, csupán kétségek felvétele történik. A Kúria kiemelte, hogy Karácsonynak “részletesen ki kellett volna fejtenie és bizonyítékokkal alátámasztania az újrászámlálás végrehajtása során elkövetett jogsértéseket, továbbá azt is bizonyítania kellett volna, hogy e jogsértések érdemben befolyásolták a főpolgármester-választás eredményét.”

A Kúria döntése ellen Vitézy Dávid alkotmányjogi panaszt nyújtott be, melynek benyújtását követően Karácsony Gergely a panasz visszautasítása mellett érvelő amicus curiae-t nyújtott be.

Beadványában Vitézy azzal érvelt, hogy a Kúria döntése sérti az Alaptörvény választójogról szóló XXIII. cikk (1) bekezdését, a tisztességes eljárásról szóló XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdését, valamint a jogszabályok bírói értelmezéséről szóló 28. cikk azzal, hogy figyelmen kívül hagyta az ügy alapjogi vonatkozásait.

A XXVIII. cikk (1) bekezdése kapcsán Vitézy azzal érvelt, hogy az aktív és passzív választójog érvényesülésének feltétele, hogy kétséget kizáróan tisztázott legyen, hogy mely jelöltek indulnak a választáson, azonban ez a véleménye szerint megtévesztő kihúzások miatt nem érvényesült - ezen alapjogi szempontot pedig a Kúria nem azonosította. Hivatkozott arra is, hogy a Ve. alapelvei alkotmányos értékek. A XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése kapcsán kifejtette, hogy a Kúriának kellő alapossággal kellett volna indokolnia azt, hogy a problémásnak

tekintett kihúzások miatt nem vetnek fel jogi aggályokat - ehelyett túlzottan a tételes jogi szabályozás hiányára hivatkozott, nem reflektált az alapelvek szerepére az ügy megítélésében. A 28. cikk kapcsán Vitézy kifejtette, hogy véleménye szerint a Kúria megalapozatlanul jutott arra a következtetésre, hogy a szavazatok teljeskörű újraszámálásra irányuló kérelme új jogsértés állítására vonatkozott. E körben arra hivatkozott, hogy a fellebbezésben már megtámadta a választás eredményét megállapító döntést, és a Ve. nem tartalmaz arra vonatkozó előírást, hogy mikor van helye a szavazatok teljes, és mikor a részleges újraszámálásának, továbbá a választási szervek nincsenek kötve a kérelmező beadványában foglaltakhoz az eredményt megállapító döntés felülvizsgálata során. Az újraszámálás csupán egy a fellebbezés elbírálásának lehetséges módjai közül - a teljeskörű újraszámálásra irányuló kérelem előterjesztésére pedig éppen a részleges újraszámálás tapasztalatai vezettek, tehát korábban azt nem tudta volna benyújtani. Végül a Kúria által megkövetelt bizonyítási terhet is aránytalanként és az ésszerűség elvének ellentmondóként jellemezte.

Az AB a panaszt 3275/2024. (VII. 24.) számú, július 5-én kelt határozatában megalapozottnak találta.

Az AB lényegében osztotta Vitézy azon érvelését, miszerint ő már az FVB határozata elleni fellebbezésben állította azon jogsértéseket, melyeket a Kúria álláspontja szerint új jogsértésként állított az előtte folyó eljárásban. Ebből következően a Kúria az AB szerint megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, mivel figyelmen kívül hagyta az Alaptörvény 28. cikkét. A Kúriának ugyanis abból kellett volna kiindulnia, hogy Vitézy csak a részleges újraszámálást követően került olyan helyzetbe (éppen az újraszámálás tapasztalataiból előálló új tények és bizonyítékok alapján, nevesen, hogy az érvénytelen szavazatok között nagyobb számban voltak utóbb érvényesnek bizonyulók is), hogy a korábban állított jogsértés vizsgálatának kiterjesztését kérje az érvényes szavazatokra is. Az AB döntése kimondta, hogy a Kúria megsértette Vitézy indokolt döntéshez fűződő jogát, amikor érdemben nem indokolta azt, hogy miért nem tekinti új bizonyítéknak a részleges újraszámálás során napvilágra került tényeket. Az AB az Alaptörvény egyéb rendelkezéseinek megsértését nem vizsgálta, mivel a Kúria döntésének Alaptörvény-ellenességét megállapította a XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelme alapján.

A Kúria az AB határozata nyomán az ügyben új eljárást folytatott le és meghozta Kvk.VI.39.204/2024/2. számú új határozatát.

A Kúria érdemben vizsgálta Vitézy azon kérelmét, mely valamennyi érvényes szavazat újraszámálására irányult, mely kérelmet alaposnak talált. A határozat alapvetően az AB érvelését alapul véve rendeli el az érvényes szavazatok NVB általi újraszámálását, továbbá hangsúlyozza az alacsony szavazatkülönbség és a közbizalom összefüggéseit. Vitézy másik kérelme kapcsán (mely a visszalépett jelölt nem egyértelmű kihúzására vonatkozott) a Kúria továbbra sem látta bizonyítottnak (sőt, a határozat szerint Vitézy nem is valószínűsítette), hogy a vékony vonallal való kihúzás alkalmas lett volna a választópolgárok megtévesztésére, így a

választási eredményre gyakorolt hatást nem vizsgálta. A Kúria döntésének legfontosabb elvi tartalma az AB következtetéseivel egybevágó.

A Kúria döntését követően sor került az érvényes szavazatok újraszámolására is, mely folyamatot követően megszületett a 422/2024. NVB határozat. A döntés az FVB eredményt megállapító határozatát helybenhagyta, és az újraszámolás eredményének megfelelően állapította meg a főpolgármester-választás eredményét. Az újraszámolás nyomán ismét módosult az egyes jelöltekre érvényesen leadott szavazatok száma, azonban a választás eredménye nem, Karácsony Gergely 293 szavazattal nyert.¹³⁵ Ezzel a jogorvoslati folyamat lezárult, az eredmény véglegessé vált.

2. A főpolgármester-választáshoz kapcsolódó jogorvoslati folyamat közbizalmi vetületei

A fenti folyamatnak számos közbizalmi vonatkozása van, melyek az alábbi pontok mentén foglalhatók össze. Egyrészt a jelöltek több alkalommal is erős kritikával illették a választási szerveket. Hangsúlyozandó, hogy a választási szervekkel szemben megfogalmazott kritika önmagában nem ássa alá a közbizalmat, éppen ellenkezőleg: a demokratikus jogállamban ez szükséges lehet, és sokszor éppen ez az eszköz a közbizalom megteremtésére. Másrészt az is megállapítható, hogy az alkalmazott joganyag hiányosságai, a nehezen követhető eljárás, és egyes választási szervek vitatható döntései is hozzájárultak a közbizalom megbomlásához. Ezért a lentieket nem elemenként, hanem összességében szükséges vizsgálni. Ezek alapján pedig megállapítható, hogy a folyamat több szereplője is tett olyan lépéseket, melyek miatt a választásokba vetett közbizalom - reményeink szerint pusztán időlegesen - sérült.

A közbizalmat rontó elemek az alábbiak:

- Vitézy Dávid a nyilvánosság előtt rosszhiszemű magatartással vádolta a IV. kerületi választási irodát: ezen kerület esetében mutatta be a polgármesteri hivatal által a szavazás napja előtt beszerzett, vékony hegyű tollakról készült számlát, azt sugallva, hogy ezeket tudatosan azért szerezte be a kerület, hogy megtévesztő tartalmú szavazólapokat állítsanak elő. Ezen kívül erős kritikával illette a VII. kerületi választási irodát (szintén a nem egyértelmű tartalmú szavazólapok miatt), valamint az FVI-t (az

¹³⁵ Presinszky Judit - Nagy Bálint: *Az újraszámolás után sem változott az eredmény: 293 szavazattal Karácsony Gergely nyerte a főpolgármester-választást*, telex.hu, megjelenés dátuma: 2024.07.12. <https://telex.hu/belfold/2024/07/12/karacsony-gergely-vitezy-david-ujraszamlalas-nvb-budapest-fopolgarmester-valasztas-eredmenyek>

A Nemzeti Választási Iroda elnöke által az Index.hu-nak adott interjú szerint "összesen 285 olyan szavazólap volt a főpolgármester-választáson, ahol az ön által említett módon szavaztak a választópolgárok, tehát a visszalépett jelölthöz és egy másik jelölthöz is ikszeltek, és azt a szavazatszámoló bizottság érvénytelennek tekintette." Id: <https://index.hu/belfold/2024/07/01/nemzeti-valasztasi-iroda-nagy-attila-onkormanyzati-valasztas-ep-valasztas-budapest-fovaros/?token=d121536e3290dfd066c6c0c16ce7bd8f>

érvénytelenség megítélését segítő tájékoztató szerinte kései kiküldése miatt) és az NVI-t a szerinte félreérthető tartalmú Választási Füzetek miatt.

- A Nemzeti Választási Bizottság jogorvoslati kérelmet elbíráló eljárása - bár kétségkívül szem előtt tartotta a közbizalmi szempontból fontos időszerűséget - a közbizalomra negatív hatással is volt. Több NVB-tag sérelmezte a döntéshozatalt megelőző, a vonatkozó iratok áttekintésére rendelkezésre álló - életszerűtlenül alacsony - időkeretet. Az újraszámolás elrendelésével végződő NVB-ülés megtartására ugyanis már a Vitézy Dávid jogorvoslati kérelmének beérkezését követő órákban sor került, annak ellenére, hogy ennek kényszerítő jogi indoka nem volt és ennek nyomán a több száz oldalas beadvány érdemi áttekintésére nem volt lehetősége a tagoknak. Az NVB több tagja sérelmezte azt is, hogy a testület aggálytalan bizonyítékként fogadta el a túlnyomórészt sablonok alapján készült, szszb-tagoktól származó nyilatkozatokat, holott azok közül több is hiányosan volt kitöltve¹³⁶. Igaz, az NVB 391/2024. számú határozatában utal arra, hogy több nyilatkozatot a hiányosságaik miatt kizártak a bizonyítékok köréből, bár ezek az okok eltérően a szóban forgó NVB-tagok által megnevezettektől.
- Karácsony Gergely a részleges újraszámolás eredménye közlésének időszávjára tüntetést jelentett be a Nemzeti Választási Iroda és a Nemzeti Választási Bizottság székhelye elé, arra hivatkozva, hogy álláspontja szerint veszélyben van a választás tisztasága az újraszámolás nyomán. Az általa használt kifejezésekkel kifejezetten azt implicálta, hogy az NVB egyes tagjai jogellenes cselekményeket készülnek elkövetni, melyre vonatkozóan bizonyítékkal sem akkor, sem utólag nem szolgált.¹³⁷
- A választási szerveknek olyan ügyben kellett hogy döntést hozniuk, ami előkép nélküli volt, ennek megfelelően szokatlannak ható, vagy jogszabályi háttér nélküli döntéseket hoztak. A jogszabályi háttér hiányából fakadó megoldások különösen az összes szavazat újraszámolásával kapcsolatos eljárásban merültek fel, amikor is szavazatok kerülenkénti újraszámolására két-két NVB-tagot osztottak be. Ezáltal az újraszámolás ugyan imponáló sebességgel haladt, de az NVB, mint testület ekként való "megbontására" nem volt jogszabályi alap. Emellett lehetővé tették a pártok által megbízott megfigyelők jelenlétét is. Ezen szerepkört az ekkor hatályos Ve. nem ismerte, bár a megfigyelők megbízásának lehetősége éppen az átláthatóságot és a közbizalmat erősítő lépés volt, de ettől még tagadhatatlanul olyan személyek jelenlétét tette lehetővé egy választási szerv tevékenységének megfigyelése kapcsán, akiknek erre jogszabályi alapjuk nem volt. Végül kiemelendő az is, hogy a Kúria érvényes szavazatok újraszámolását elrendelő döntésében úgy adta ezen feladatot az NVB számára, hogy a törvény szövegéből a bíróság általi újraszámolás kötelezettsége következett volna.

¹³⁶ Bodoky Tamás: *Egy kaptafára készült nyilatkozatok alapján döntöttek a főpolgármester-választás érvénytelen szavazatainak újraszámolásáról*, atlatszo.hu, megjelenés dátuma: 2024.06.14.
<https://atlatszo.hu/kozugy/2024/06/14/egy-kaptafara-keszult-nyilatkozatok-alapjan-dontottek-a-fopolgarmester-valasztas-ervenytelen-szavazatainak-ujraszamolasarol/>

¹³⁷ https://www.facebook.com/karacsonygergely/posts/1045941713561166?ref=embed_post

- A folyamat rendkívül hosszadalmas és összetett, laikusok számára különösen nehezen követhető volt. Az ezzel kapcsolatos megértési nehézségeket enyhítette a sajtó, a választási szervek (elsősorban az NVI¹³⁸) és szakértők megszólalásai.
- A nem jogerős eredmények, a részleges újraszámolást követő eredmények és a teljes újraszámolást követő eredmények mindegyike számszakilag eltérő eredményt hozott, mely sokakban kétséget ébresztett azügyben, hogy a választási szervek mennyire végzik megbízhatóan a munkájukat.

A választás egyik legjelentősebb közbizalmi vetülete azonban már a jogerős eredmények megállapítását követően merült fel. Az Átlátszó oknyomozó portál egyik olvasója összevetette azon, szszb-tagoktól származó nyilatkozatok tartalmát, melyeket Vitézy Dávid jogorvoslati kérelemhez csatoltak, az újraszámolást követően készült jegyzőkönyvekkel. A nyilatkozatokban azt állították az érintett szszb-tagok, hogy a szavazatszámolás során előfordult az adott szavazókörben olyan szavazat, melyet a bizottság érvénytelennek nyilvánított arra hivatkozva, hogy azon mind Szentkirályi Alexandra, mind egy másik jelölt neve mellett szerepelt két egymást metsző vonal. Az újraszámolás során készült jegyzőkönyvek tanúsága szerint azonban legalább 114 esetben (az összes nyilatkozat közel fele) valótlan tartalmú nyilatkozat készült, mivel az újraszámolás során egyetlen olyan szavazólapot sem találtak, melyet a fenti okból nyilvánítottak volna érvénytelenné.¹³⁹ Az Átlátszó olvasója ezt követően a TASZ segítségével feljelentést tett ismeretlen tettes ellen, ugyanis felmerült, hogy az érintett szszb-tagok hivatalos személyi minőségükkel visszaélve tettek valótlan nyilatkozatot, ahogy az is, hogy egyéb bűncselekmények elkövetése is történt a nyilatkozatok megtételével összefüggésben.¹⁴⁰ Az eljárás megindulását követően a rendőrség az újraszámoláshoz kapcsolódó iratokat foglalt le.¹⁴¹

¹³⁸ <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemeny-2024/29>, <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemeny-2024/30>, <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemeny-2024/34>, <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemeny-2024/35>, <https://www.valasztas.hu/6294>

¹³⁹ Bodoky Tamás: *Több mint a fele hamis volt a nyilatkozatoknak, amelyekkel Vitézyék kicsikarták az újraszámolást*, [atlatso.hu](https://atlatso.hu/adat/2024/07/09/tobb-mint-a-fele-hamis-volt-a-nyilatkozatoknak-amelyekkel-vitezyek-kicsikartak-az-ujraszamolast/), megjelenés dátuma: 2024.07.09.

¹⁴⁰ Bodoky Tamás: *Feljelentették a Vitézy fellebbezéséhez formanyomtatványon, hamisan nyilatkozó fideszes szavazatszámolókat*, [atlatso.hu](https://atlatso.hu/kozugy/2024/09/04/feljelentettek-a-vitezy-fellebbezeséhez-formanyomtatvanyon-hamis-an-nyilatkozo-fideszes-szavazatszamlalokat/), megjelenés dátuma: 2024.09.04.
és Bodoky Tamás - Zimre Zsuzsa: *A kerületi Fidesz-irodák gyűjtötték a nyilatkozatokat Vitézy fellebbezéséhez*, [atlatso.hu](https://atlatso.hu/kozugy/2024/07/18/a-keruleti-fidesz-irodak-gyujtottak-a-nyilatkozatokat-vitezy-fellebbezeshez/), megjelenés dátuma: 2024.07.18.

¹⁴¹ Bodoky Tamás: *A Vitézy-féle fellebbezéshez kapcsolódó iratokat foglalt le a rendőrség a Nemzeti Választási Irodánál*, [atlatso.hu](https://atlatso.hu/impakt/2024/09/06/a-vitezy-fele-fellebbezeshez-kapcsolodo-iratokat-foglalt-le-a-rendorség-a-nemzeti-valasztasi-irodanal/), megjelenés dátuma: 2024.09.06.

3. A főpolgármester-választáshoz kapcsolódó jogorvoslati folyamat utóélete

Az események utóéletéhez hozzátartozik, hogy az NVI 2024. októberére elkészítette azon jogszabály-módosító javaslatait, melyek nagyrészt az újraszámhlási eljárás tapasztalatain alapultak. Ezek számos olyan helyzetet rendeztek, melyet a TASZ ezen jelentés munkaanyagának készítésekor felvett ajánlásai közé, és melyeket szakértők a nyilvánosságban is megfogalmaztak.¹⁴² A módosítások az Országgyűlés elé 2024. novemberében kerültek¹⁴³ és azokat az Országgyűlés december 17-én elfogadta. A TASZ kapcsolódó ajánlásokként - melyek teljesültek - az alábbiakat fogalmazta meg, melyek a szervezet által szervezett választási kerekasztalon bemutatott munkaanyag részei voltak:

- A jogalkotó írjon elő a hatályosnál erősebb garanciákat biztosító módszert a szavazólapok kötegelésére, vagy más olyan módszerre, mellyel a szavazatszámhlást követően a szavazólapok intakt mivolta biztosítható és kétséget kizárólag megállapítható.
- A jogalkotói szabályozza újra az újraszámhlás kezdeményezésének eljárását. Ennek keretében vizsgálja meg a jelöltekre leadott szavazatok száma közötti csekély különbség esetén lefolytatandó újraszámhlás bevezetésének lehetőségét.
- A jogalkotó tegye lehetővé, hogy a szavazatok újraszámhlása során valamennyi, az adott választáson választási bizottsági tag megbízására jogosult jelölt vagy jelölő szervezet által megbízott személy figyelemmel kísérhesse az újraszámhlást.

Ajánlások

1. A jogalkotó szabályozza a kiesett jelöltek (listák) szavazólapon való felismerhetetlenné tételének módját akként, hogy az egységesen megvalósítható legyen és a választópolgárok számára egyértelművé tegyék a kiesés tényét.
2. A jogalkotó alkotson a hatályosnál részletesebb keret- és részletszabályokat a szavazatok újraszámhlásnak lefolytatására, vagy adjon felhatalmazást a választási szervek részére ilyen tartalmú részletszabályok megállapítására.

¹⁴² <https://www.valasztas.hu/sajtokozlemen-y-2024/43>

¹⁴³

https://www.parlament.hu/web/guest/folyamatban-levo-torvenyjavaslatok?p_p_id=hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=dn096Vwb&_hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcplsql%2Fogy_irom.irom_adat%3Fp_ckl%3D42%26p_izon%3D10000

Ajánlások összefoglalása

A jogalkotó számára

1. Az Országgyűlésben alkotmányozó többséggel rendelkező politikai erőknek tartózkodniuk kell az Alaptörvény és a választási anyagi és eljárásjogi törvények eszköz-jellegű módosításától, vagy annak akár csak a látszatától.
2. A választások időpontjának módosításakor - mivel a választások egyik legfontosabb, a választópolgárokat, a jelölteket, jelölő szervezeteket is érintő paraméteréről van szó - a lehető legszélesebb körben be kell vonni a döntéshozatalba az érintetteket. A döntést érdemi vitának kell megelőznie. Az esetleges változtatásnak a választások alkotmányos súlyával összemérhető célt kell szolgálnia.
3. A jogalkotónak a választási rendszer módosításakor a szabályok tartalmi alkotmányosságán túl biztosítania kell, hogy az eljárás is megfeleljen az európai alkotmányossági sztenderdeknek. A jogalkotó kerülje a választási szabályoknak a nem általános alkotmány- vagy demokráciaelméleti érvekkel összefüggő, hanem pártpolitikai érdekek mentén történő (vagy ennek látszatát eredményező) átalakítását. A jogalkotónak egyértelműen tartózkodnia kell attól, hogy a választás érdemi szabályait (beleértve az eljárásjogi szabályokat is) a választást megelőző egy évben módosítsa.
4. A jogalkotó biztosítsa a széleskörű szakmai, társadalmi és törvényhozási vita lehetőségét a választási anyagi és eljárási szabályok módosítása esetén, és a vita eredményét használja fel a jogalkotás során, ezzel megteremtve a konszenzuális alapokon nyugvó választási rendszert.
5. A jogalkotó vizsgálja felül az önkormányzati választókerületi beosztás módosításának eljárását. A jegyző mint a HVI vezetője nem tekinthető minden esetben pártatlan szereplőnek, ezért szükséges egyéb szereplők bevonása, rájuk érdemi hatáskörök telepítése az eljárással összefüggésben - akár akként, hogy a jegyző által kialakított választókerületi beosztás felett hivatalbóli kontrollt vezet be.
6. A jogalkotó állítsa vissza azon szabályozást, mely lehetővé teszi az országos listát állító jelölő szervezetek számára, hogy az NVB-be szavazati joggal és ne csupán tanácskozási joggal rendelkező tagot bízzanak meg.
7. Az NVB iránymutatás kiadását a jelenleginél szélesebb személyi kör kezdeményezhesse, ne csak választási szervek, hanem mindazok, akik a hatályos Ve. szerint jogosultak választási kifogás benyújtására, tekintettel arra, hogy a választási eljárás során felmerülő vitás kérdések nem szükségszerűen és kizárólag a választási szervek által észlelhetők.
8. A jogalkotó tegye lehetővé, hogy bármely választási szerv munkáját magyarországi civil megfigyelők is megfigyelhessék és dokumentálhassák. Jogosítsa fel a civil megfigyelőket, hogy érintettség hiányában is kezdeményezhessenek jogorvoslati eljárásokat bármely, a választási eljárásbeli jogorvoslatokban eljáró fórum előtt. Ez a

választási szervek működésének transzparenciájához szükséges, ami a Ve. szerinti alapelvből (a választási eljárás nyilvánossága) következik kényszerítően.

9. A jogalkotó támogassa a szavazatszámláló bizottságokban való részvétel lehetőségét: teremtsen meg a nem jelölt vagy jelölőszervezet megbízásából történő részvétel lehetőségét, annak érdekében, hogy a politikai verseny szereplőitől távolságot tartó, ám a választások tisztaságának fenntartásában aktívan tenni kívánó választópolgárok ne szoruljanak ki ezen tevékenységből. Mindehhez pedig alkosson olyan szabályozást, mely az ilyen módon bizottsági taggá válók függetlenségének garanciát teremt.
10. A jogalkotó szüntesse meg az álláspontunk szerint jogellenes megkülönböztetést a magyarországi lakcímmel rendelkező és a magyarországi lakcímmel nem rendelkező választópolgárok között a szavazat leadásának módja tekintetében.
11. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, mely a választópolgárok egyenlő részvételi esélyeit biztosító, ugyanakkor a levélszavazásnál a szavazat integritása szempontjából biztonságosabb, Magyarország területén kívülről történő részvételt biztosító szavazási módok egyikére cseréli a levélszavazást. A nagyszámú levélszavazással kapcsolatos visszaélésre tekintettel, amelyek elsősorban a választás tisztaságának megóvása, a választási eljárásban történő önkéntes részvétel, a jelöltek és a jelölőszervezetek közötti esélyegyenlőség és a jóhiszemű és rendeltetészerű joggyakorlás alapelvi követelményét sértik.
12. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, hogy a levélszavazás során kizárólag a hivatalos borítékot lehessen továbbra is használni, mivel a Ve. 2018. szeptember 1-jétől hatályos módosításának vonatkozó – könnyítő – rendelkezése alkalmas a választások tisztaságának alásására.
13. A jogalkotó az esetleges visszaélések elkerülése érdekében zárja ki, hogy a szavazási levélcsomagok kézbesítését a választópolgárok részére a szavazás eredményében közvetlenül vagy közvetetten érdekelt szereplők végezzék, vagy a kézbesítésben bármilyen módon közreműködjenek. Szintén a visszaélések elkerülése érdekében írja elő a jogalkotó, hogy a levélben szavazásra minden választásra külön legyen szükséges regisztrálnia a levélben szavazni kívánó választópolgároknak, mivel a jelenleg hatályos, tíz évre szóló névjegyzékbe vétel a választás tisztaságát veszélyezteti.
14. A jogalkotó az esetleges visszaélések elkerülése érdekében tiltsa meg, hogy a kitöltött szavazólapot tartalmazó szavazási levélcsomagot az egyetemes postai szolgáltatótól eltérő bármely más személyek, szervezetek továbbíthassák.
15. A jogalkotó írja elő, hogy a szavazatszámláló bizottságok tagjai figyelmeztessék a nemzetiségi önkormányzati képviselők választásán szavazó választópolgárokat arra, hogy a boríték lezárása nélkül szavazatuk érvénytelen.
16. A jogalkotó írja elő, hogy minden választópolgár kapjon könnyített formában megírt tájékoztatót igénylés nélkül is, annak érdekében, hogy a külön igénylés szükségessége okozta nehézségek ne fosztahassanak meg egyetlen választópolgárt sem a számára értelmezhető tájékoztatástól. A kézbesítés során részesítsék előnyben az elektronikus megoldásokat, különösen a tárhelyre kézbesítést.

17. A jogalkotónak – Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásait tiszteletben tartva – meg kell szüntetnie a gondnokoltak bíróság általi választójog-korlátozásának lehetőségét, és meg kell teremtenie annak kereteit, hogy a választójog gyakorlásából már kizárt gondnokoltak esetében haladéktalanul felülvizsgálhatóak legyenek ezek a döntések.
18. A jogalkotónak lehetővé kell tennie a választókerületen belül található települések közigazgatási határain belül található bármely címre a mozgóurna kiszállítását, azokban az esetekben, amelyekben előre nem látható okból kerül sor a szavazókörön kívüli helyszínre történő mozgóurna-igénylésre, biztosítandó, hogy valamennyi igénylő élhessen aktív választójogával.
19. A jogalkotó írja elő, hogy a bentlakásos intézményekbe ne csak két szavazatszám-láló-bizottsági tag szállítsa ki a mozgóurnát, hanem a helyi választási iroda helyi viszonyokat megfelelően ismerő elnökének döntése nyomán megnövelt létszámú szavazatszám-láló-bizottsági tag vegyen részt a feladatban, biztosítandó a szavazás gördülékenységét és tisztaságát.
20. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, mely lehetővé teszi, hogy a választópolgárok időszerűen és teljeskörűen értesülhessenek arról, hogy ajánlásuk mely ajánlóíven található meg annak érdekében, hogy mihamarabb adatvédelmi vonatkozású eljárásokat kezdeményezhessenek visszaélés esetén.
21. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, amely a jelenleg hatályos szabályoknál hatékonyabban garantálja, hogy pártok támogatói adatbázisaiba kizárólag önkéntes és tájékozott hozzájárulás alapján kerüljenek felvételre az érintett személyes adatai, továbbá, hogy a választópolgárok ezen adatokról egyszerű módon és időszerűen tájékoztatást kaphassanak. Az adatkezelőt kötelezni kell arra, hogy az érintett személyazonosságáról győződjön meg, internetes adatfelvétel esetén pedig gondoskodjon visszaigazolós e-mail megküldéséről, amely egyben tartalmazza az adatkezeléssel kapcsolatos jogorvoslatról és az érintett által megtehető további lépésekről (pl. adattörlés kezdeményezése) szóló tájékoztatást is.
22. A jogalkotó szüntesse meg a többes ajánlás rendszerét.
23. A jogalkotó szabályozza úgy a kampányidőszakot, hogy az a választás kitűzését követően megkezdődjön, mivel szabályozás hiányában a választás kizűsése és a szavazás napját megelőző ötvenedik nap között is de facto kampányidőszak zajlik, az arra vonatkozó jogi követelmények és garanciák mellőzése mellett.
24. A jogalkotó szabályozza újra a választási szervek hatáskörét úgy, hogy a kampányidőszakon kívüli, de az adott választási eljárásán belül történt cselekmények és intézkedések is vizsgálhatóak legyenek a választási jogorvoslati eljárásban.
25. A jogalkotónak újra kell szabályoznia a kampányt úgy, hogy a kormány és az önkormányzatok a kampányidőszakok idején kizárólag a legszükségesebb esetben kommunikálhassanak a polgárokkal nyilvános tájékoztató tevékenység formájában. E kommunikációnak az indokolt esetekben is a tényszerű közlésekre kell szorítkoznia és nem terjedhet ki politikai vélemények közlésére, és a kormányzati vagy önkormányzati

- munka népszerűsítésre, annak érdekében, hogy a Ve. szerinti, a jelöltek és jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség követelményét előíró alapelv érvényesüljön.
26. A jogalkotó módosítsa a megüresedő mandátum betöltésének szabályait úgy, hogy ne sérüljön a választójog közvetlensége.
 27. A jogalkotónak biztosítania kell, hogy a jogszabályok megteremtsék a nem kormánypárti jelölő szervezetek számára is az egyenlő esélyek melletti kampányolást.
 28. A jogalkotó helyezze hatályon kívül a nemzeti szuverenitás védelméről szóló 2023. évi LXXXVIII. törvényt.
 29. A jogalkotó az állami és önkormányzati forrásokkal való visszaélés korlátozása érdekében alkosson olyan szabályozást, amely kifejezetten tiltja az állami és önkormányzati eszközök és erőforrások kampánycélokra való használatát.
 30. A jogalkotói alkosson olyan szabályozást, amely kifejezetten megtiltja a gyermekek politikai kampányokban és tevékenységekben való, eszközkénti felhasználását. A jogsértés szankciója bírjon valós visszatartó erővel. A nemzeti jogszabályokat összhangba kell hozni az ENSZ Gyermekjogi Egyezményével.
 31. A jogalkotó írja elő, hogy a választópolgároknak a szavazófülke használata kötelező, elősegítendő a titkosság garanciáinak érvényre juttatását és választópolgár befolyástól mentes joggyakorlását.
 32. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, mely kötelezővé teszi a titkosság garanciáit hatékonyan érvényre juttató szavazófülkék telepítését.
 33. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, mely alkalmas azon visszaélések megakadályozására, melyek arra vezethetők vissza, hogy több választópolgár egyszerre tartózkodik a szavazófülkében, elősegítendő a titkosság garanciáinak érvényre juttatását és választópolgár befolyástól mentes joggyakorlását.
 34. A jogalkotó szabályozza teljeskörűen a szavazatszámoló bizottságfeladatait arra az esetre, ha a szavazóhelyiségnél a választópolgárok száma miatt sorbanállás alakul ki, ezzel biztosítva a szavazás gördülékeny lebonyolítását.
 35. A jogalkotó módosítsa úgy a Ve.-t, hogy abban egyértelműen feljogosítja a választópolgárokat saját tolluk használatára a névjegyzék aláírása és a szavazás során.
 36. A jogalkotó alkosson olyan szabályozást, mely lehetővé a "voksturizmus" hatékony szankcionálását.
 37. A jogalkotó tegye teljessé az *actio popularis*-t, ne írjon elő értintettségi követelményt a kifogástételre jogosultak számára a jogorvoslati eljárások további szakaszainak indítványozásához sem, ezzel biztosítva a nem alanyi jogot, hanem a választási eljárási szabályokat mint tárgyi jogot sértő magatartások szélesebb körben való megtámadhatóságát. A bárki által indítható eljárásban sem a fellebbezéshez, sem a bírósági felülvizsgálathoz ne kelljen érintettséget valószínűsíteni.
 38. A jogalkotó biztosítsa, hogy a választási eljárásokban rendelkezésre álló jogorvoslati eljárásokban, ideértve minden jogorvoslati fórum — különösen pedig a bíróságok — előtti eljárást, jusson érvényre az *audiatur et altera pars* elve, a meghallgatáshoz való jog a tényállás teljes körű felderítése érdekében.

39. A jogalkotó biztosítsa, hogy a kifogástevőt terhelő bizonyítási teher ésszerű mértékű legyen, azaz ne haladja meg a tőle elvárható mértéket (valószínűsítés), kompenzálандó a beadványozó korlátozott bizonyítási lehetőségeit és a beadványozásra rendelkezésre álló szűk határidő okozta korlátokat.
40. A jogalkotó és a jogalkalmazók biztosítsák az eljárás felfüggesztésének lehetőségét, amennyiben az ügyben az Alkotmánybíróság vagy az Európai Unió Bíróságának döntése szükséges.
41. A jogalkotó módosítsa a Ve. megismételt szavazás névjegyzékével kapcsolatos szabályait úgy, hogy az lehetővé tegye a szavazóköri névjegyzék módosítását abban az esetben, ha annak visszaélés nyomán előállt összetétele vezetett a szavazás megismétléséhez.
42. A jogalkotó szabályozza a kiesett jelöltek (listák) szavazólapon való felismerhetetlenné tételének módját akként, hogy az egységesen megvalósítható legyen és a választópolgárok számára egyértelművé tegyék a kiesés tényét.
43. A jogalkotó alkosson a hatályosnál részletesebb keret- és részletszabályokat a szavazatok újraszámolásnak lefolytatására, vagy adjon felhatalmazást a választási szervek részére ilyen tartalmú részletszabályok megállapítására.

A Nemzeti Választási Bizottság, más választási bizottságok és a választási jogvitákat eldöntő bíróságok számára

1. Az önkormányzati választókerületi beosztás tárgyában a bíróságoknak tágabban kell értelmezniük az érintettség követelményét, ellenkező esetben sok, egyértelműen jogellenes beosztás hatályban marad. Az érintettségnél ezekben az ügyekben figyelembe kell venni, hogy a szabálytalanságok nem csak az adott választókerületben élők választójogát sértik. A település minden választópolgárát érintettnek kell tekinteni.
2. Az NVB üléseinek összehívása során a meghozandó döntés időszerűsége mellett érvényesüljön hangsúlyosan azon szempont, hogy a testület tagjai kellően informált és megalapozott döntést hozhassanak az ülésen. Ennek érdekében a komplexebb, jelentősebb mennyiségű irat és adat áttekintését igénylő döntések meghozatalával járó ülések megtartása előtt biztosítsanak kellő felkészülési időt a testület tagjainak az időszerűség megtartása mellett. A szabályozás biztosítson lehetőséget arra is, hogy amennyiben a tagok meghatározott arányban ezt kérik, úgy a választási bizottság döntése ésszerű határidőn belülre elhalasztható legyen, amennyiben ez nem veszélyezteti az időszerű döntést.
3. Az NVB ügyrendje tegye egyértelműen lehetővé, hogy tagjai indokolással ellátott különvéleményt csatoljanak azon döntésekhez, amelyeket szavazatukkal kifejezetten elleneztek. Az NVB biztosítsa, hogy e különvélemények a nyilvánosság számára a határozatokkal megegyező módon, a releváns határozatok mellett legyenek elérhetőek.
4. Az NVB Ügyrendjében emeljék meg az egyes tagok felszólalási időkeretét olyan mértékben, amely az eljárás gyorsaságának biztosítása mellett az érdemi vitát is

lehetővé teszi. Ez biztosítja, hogy a döntések időszerű meghozatala mellett az egyes tagok véleménye ténylegesen kifejtésre kerüljön, a testületi döntés ezek ütköztetése után szülessen meg.

5. Az NVB ügyrendjében csökkenjen a kizárólagos elnöki hatáskörök száma. A jogalkotó építsen be az NVB testületi működését erősítő elemeket a szabályozásba, különösen olyanokat, melyek a döntést megelőző érdemi vitának nagyobb teret adnak.
6. Az NVB ülései legyenek valós idejű kép- és hangkapcsolat (streaming) útján követhetők.
7. A jogalkalmazóknak hatékonyan szankcionálniuk kell azt, ha a Kormány közhatalmi pozíciója révén megszerzett adatbázist használ fel kampánycélokra, vagy más módon, közhatalmi pozíciójával visszaélve szerez előnyt a kampányban választások és népszavazások esetén is, érvényre juttatandó a Ve. szerinti, a jelöltek és a jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség érvényesülését megkövetelő alapelvet.
8. A Kúria alakítson ki egységes joggyakorlatot a nemzetiségi jelölő-szervezetek nyilvántartásba vétele kapcsán.
9. A választási kampány során előforduló adatvédelmi jogsértések okán lehetővé kell tenni, hogy azokat orvosolni lehessen a választási jogorvoslatok útján is. Amennyiben a jogalkotó nem rendezi ezt a hiányosságot, úgy a jogalkalmazóknak lehetősége van arra, hogy a GDPR és az Infotv. választásra irányadó jogszabályként való elismerésével biztosítsa, hogy a választási kifogások nyomán induló jogorvoslati eljárások megfelelő védelmet nyújtsanak az adatvédelmi visszaélésekkel szemben.
10. A jogalkalmazónak szigorú és pontos mércét kell meghatároznia, amelyben a kormánypárt, a kormány és az az állami szervek, továbbá az önkormányzat vezetése és az önkormányzati szervek kommunikációjának elkülönülése biztosított.
11. A jogalkalmazónak - elsősorban az Alkotmánybíróságnak - olyan szigorú és pontos mércét kell meghatároznia, amelynek segítségével el lehet választani a tényállításokat és véleménynyilvánításokat a választási kampány során is, és amely nem üresíti ki vagy teszi alkalmazhatatlanná a tényállítások igazságtartalmáért viselt felelősségi alakzatokat.
12. A jogalkalmazóknak olyan szankciót kell alkalmazniuk, amely alkalmas arra, hogy a kormányt és az önkormányzatokat elrettentse a tájékoztatásnak álcázott kampánytevékenység gyakorlásától.
13. A választási szervek tekintsék érintettnek az eljárásban az adott szavazáson aktív választójoggal rendelkező választópolgárokat, annak érdekében, hogy ők is élhessenek a jogorvoslati eszközök mindegyikével. Az állam biztosítson elegendő erőforrást a választási szervek részére az így esetlegesen megnövekedő ügyteher kezelésére. A jogalkotó törölje el az ügyvédkényszert a Kúria előtti felülvizsgálati eljárásban, vagy alkosson olyan szabályozást, melynek keretében a kötelező jogi képviselőt ingyenes és időszerű igénybevitelére nyílik lehetősége a felülvizsgálati eljárásban.

A Nemzeti Választási Iroda számára

1. Az NVI, élve a Ve-ben biztosított jogával utasítás keretében a törvényi követelményeknek megfelelő szempontok mentén meghatározhatja a választókerületi beosztás kereteit, továbbá a határozatok nyilvánosságával kapcsolatos visszasságokat a választások hivatalos weboldalán történő közzététellel orvosolni lehetne.
2. A választási szervek összes, választópolgárok jogait és választási szervek kötelezettségeit érintő közlése (állásfoglalásai, közleményei, körlevelei stb.) legyen nyilvános annak érdekében, hogy a Ve. szerinti alapvető követelmény, a választási eljárás nyilvánossága érvényesüljön, és a választópolgárok, jelölőszervezetek és egyéb szereplők ezek ismeretében élhessenek jogaikkal és teljesíthessék kötelezettségeiket. A nyilvánosság biztosítása során a választási szervek legyenek tekintettel az időszerűségekre is.
3. A választási szervek proaktív kommunikációval, közérthetően és befogadásra motiváló formátumban ismertessék a választási szabályozás közérdeklődésre számot tartó vonatkozásait, továbbá a szabályozással kapcsolatban gyakran felmerülő kérdésekre adott válaszokat a választópolgárok minél szélesebb körével, elősegítendő ezzel a Ve. szerinti, a választási eljárás nyilvánosságnak követelményét előíró alapvető követelmény érvényre juttatását.
4. Az NVI részvétele az NVB döntés-előkészítésében legyen transzparens a Ve. szerinti, a választási eljárás nyilvánosságát megkövetelő alapvető összhangban, a döntés-előkészítő adatok nyilvánosságára vonatkozó szabályozás megszorító értelmezése mellett.
5. A jogalkalmazó szervek gondoskodjanak olyan módszerek alkalmazásáról, melyek a szavazási levélcsomagok postai visszajuttatását, a levélcsomag választási szervekhez való megérkezését nagyobb hatékonysággal és eséllyel biztosítják, esetlegesen a jelenlegihez képest alternatív kézbesítési módok vagy módoknak minősülnek, tekintettel arra, hogy a szavazási levélcsomagok nem minden esetben érkeznek vissza. A jogalkalmazó szervek jelezzék, amennyiben ehhez jogalkotásra van szükség.
6. Az NVI tárja fel a külképviseleti névjegyzék-vezetéssel kapcsolatban felmerülő problémák (regisztrált választók nem szerepelnek a külképviselet névjegyzékeiben, ok és értesítés nélkül törlik őket) okait annak érdekében, hogy a magyarországi lakcímmel rendelkező választópolgárok maradéktalanul tudjanak élni választójogukkal külföldön.
7. Az NVI tegyen lépéseket annak érdekében, hogy további külképviselet vagy azokon kívüli helyszínek legyenek kijelölhetőek a külképviseleti szavazásra.
8. A választási szervek, együttműködésben a nemzetiségi önkormányzatokkal, mérjék fel a nagyszámú érvénytelen ajánlás és nemzetiségi listás szavazat okait és a tapasztalatokat összegezve dolgozzák ki a problémát kezelő javaslatokat.
9. A választási szerveknek aktívan együtt kell működnie, valamint erőforrásokkal kell támogatnia azokat a szervezeteket, amelyek a pszichoszociális és értelmi, valamint testi fogyatékkal élő személyek választójog-gyakorlásának megkönnyítésén dolgoznak.

10. Az NVI a könnyített formában megírt tájékoztatót a könnyen érthetőség feltételeit teljesítve készítse el, míg a további tájékoztatókat a közérthetőség követelményét teljesítve készítse el, azért, hogy a legszélesebb választópolgári csoportok kapjanak számukra értelmezhető tájékoztatást.
11. Az NVI készítse tájékoztatót a bentlakásos intézményeknek arról, hogy az ott tartózkodó személyek választójog-gyakorlását hogyan jogszerű segíteniük, és melyek azok a jogszerűtlen magatartások, amelyektől tartózkodniuk kell, a választás tisztasága érdekében.
12. Az NVI nyújtson tájékoztatást minden olyan intézmény számára, ahol fennáll a veszély, hogy az ott tartózkodók nem képesek önállóan élni az aktív választójogukkal. Az egyedi esetekre az NVI-nek és az adott intézménynek előre fel kell készülnie, biztosítandó a választás tisztaságát.
13. A választási szerveknek – választási irodáknak és szavazatszámoló bizottságoknak – hatékonyan kell felkészülniük az igénylési határidő környékén akár ugrásszerűen megnövekvő mozgórnaigények időszerű kiszolgálására is, annak érdekében, hogy a választási szervek kapacitáshiánya miatt senki ne essen el aktív választójogától.

Egyéb címzettek számára

1. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság hivatalból, rendszeres időközönként, előre közzétett, nyilvánosan hozzáférhető ellenőrzési terv alapján vizsgálja meg valamennyi pártnak a támogatóik személyes adataira, valamint az ajánlóívek kezelésére vonatkozó adatkezelési gyakorlatát úgy, hogy a vizsgálat a legközelebbi választás kitűzése előtt jogerősen lezáruljon, annak nyilvános kommunikációja addig megtörténjen. Az ellenőrzés során szerzett tapasztalatok alapján éljen valamennyi, az Infotv.-ben biztosított jogkörével (különösen: jogalkotási javaslatétel, perindítás, beavatkozás folyamatban lévő peres eljárásba).
2. A Legfőbb Ügyészség vizsgálja felül a választás rendje elleni bűncselekményekkel kapcsolatos jogértelmezését akként, hogy a bűncselekmény megvalósulását a cél és nem az eredmény megvalósulása tekintetében állapítja meg.
3. Az önkormányzatoknak és az önkormányzati irányítású szerveknek, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságoknak tartózkodniuk kell a kampányban történő részvételtől. Amennyiben — például helyi újsággént, televízióként stb. — mégis elkerülhetetlen a választói akarat befolyásolására alkalmas tevékenységük, úgy törekedjenek az önkormányzat politikai erőviszonyaitól függetlenül a jelöltek és jelölő szervezetek közötti esélyegyenlőség minél teljesebb biztosítására. A helyi önkormányzatok szervei tartózkodjanak attól, hogy az önkormányzati média számára tartalomszerkesztési utasításokat adjanak, vagy a tartalom szerkesztését bármilyen módon befolyásolják. Alakítsanak ki olyan szervezeti és finanszírozási modelleket, amelyekben a helyi média teljes szerkesztői szabadságot élvez.

4. A rendőrség gondoskodjon arról, hogy a választások napján hivatalból is hatékonyan észlelhetőek legyenek a választásokkal összefüggésbe hozható bűncselekmények és szabálysértések. Alakítson ki olyan protokollt és szervezeti megoldásokat, melyek elősegítik a választás rendje elleni bűncselekmények hatékony megelőzését és felderítését, annak érdekében, hogy a rendőrség hatékony fellépése valós visszatartó erőt képezzen.
5. A beérkezett bejelentések és feljelentések kivizsgálása kapcsán a rendőrség állományát képezni kell annak érdekében, hogy a hatáskörükbe tartozó cselekmények felismerése hatékonyabb legyen, és legyen hajlandóság a civil megfigyelőkkel való együttműködésre, elősegítendő a választás tisztaságának megóvását

Rövidítések mutatója

AB - Alkotmánybíróság

Btk. - A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. C. törvény

EUB - Az Európai Unió Bírósága

EVK - Egyéni választókerület

FVB - Fővárosi Választási Bizottság

FVI - Fővárosi Választási Iroda

GDPR - General Data protection Regulation, az Európai Unió Általános Adatvédelmi Rendelete

HVB - Helyi választási bizottság

HVI - Helyi választási iroda

Infotv. - Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény

Njtv. - A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény

NVI - Nemzeti Választási Iroda

NVB - Nemzeti Választási Bizottság

Ombudsman - Alapvető Jogok Biztosa

Övjt. - A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény

Párttv. - A pártok működéséről és gazdálkodásáról szóló 1989. évi XXXIII. törvény

SZSZB - szavazatszámlláló bizottság

TVB - Területi Választási Bizottság

Ve. - A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény